

t. 22, 23 fi. u. x. 22 fig. 7 7 Spectatur id fig. ca. 9 li. tertij in seria, ad C. quod misce tur 4. x. 22, 23 fi. a educitur sub u ab h. 422, 23 fi. h. b. 22, 23 fig. super q. c. 22, 23 fi. b. d. 8 muscul. tab. 1. e. 23 fi. 8, 9. f. in u 20 si gur. e. g. 2 fi. cap. 2 libri 4 ab i iuxta 1. h. 2 fi. ca. 11 lib. 4 char. 49. i. 22 fi. 8, 9. h. 7 muscul. 14. r. f. 1. Ductu huc pete ex 20 fi. que te stes suo lo co ostendit. m. 22 fig. 7. n. 22, 23 fi. gu. A. o. 22, 23 fi. a A. ad 1. aut 23 fi. a. C. ad D. aut N ad O.

sedē ad dextrum modicē declinans, oblongo quasi & crassiusculo tubere exoritur, ac sensim obliquē uersus dextrum latus protensa, peritonæoq; suffulta deorsum fertur. Sinistri testis uena non à cauæ caudice principium mutuatur, at elatius multò quàm dextra enascens, ex uenæ sinistro reni exporrectæ humiliori sede originem habet. Atque in hunc modum plerunque uenarum ortus cernitur. uerum quandoq; sed rarius, à sinistro cauæ caudicis latere ramulum exporrigi conspicies, qui deorsum ad sinistra repens, sinistra seminali uenæ commiscetur, ac cum illa coit. Galenus idem & dextræ seminali uenæ aliquando cōtigisse testatur, quod scilicet à dextri renis uena egrediens furculus, deorsum protenderetur, & uenæ commisceretur à cauæ caudice principium exigenti. At nescio quid Prometheis in mentem uenerit, qui suis somnijs hominem in cathedra fingentes, dextram seminalem uenam à dextri renis uena, sinistram uerò ex cauæ caudice toties enasci docent, quoties sinister ren dextro elatiorem sedem occupat: quasi uerò dextra uena non demissius multò, quàm renum uenæ, initium duceret: & quia plerunq; dextri renis uena nimis elata esset, testis dextri uena à cauæ caudice deriuaretur. Nos crebro eum renum obseruauimus situm, sed dextri testis uenæ aliud principium semel duntaxat, quamuis tunc utriusque lateris seminales uenæ à renum uenis principium ducebant. Porro seminales uenæ, ad hunc modum deorsum protensæ peritonæo fibrosis nexibus qui in alteram earum degenerant tunicam committuntur, coniuges arterias sortitæ. Vtræq; enim arteriæ humilius quàm dextrum testem petentis uenæ principium consistit è directo, & sibi proximæ ex elatioris anterioris ue magnæ arteriæ sedis medio promuntur, ac dextra quidem cauæ uenæ caudicem (quod parum à Galeno animaduersum miror) conscendens, deorsum obliquē ad dextri testis uenam properat. Sinistra uerò sui lateris uenam accedens, non semel mihi defuisse uisa est, sinistra testis uena solito tunc longè ampliori. Ab arteria uerò sinistro reni communicata illam enasci, uix unquam occurrit: quanquā id interdum accidere posse, nō eo inficias, quòd tamen crebrius par uenarum & arteriarum testes petentium (uti passim Galenus docet) obseruetur exortus, nequaquam cōcessero. Dextra uena & arteria (idem de lateris sinistri uasis subaudito) sese inuicem contingentes, peritonæo uti dicebā incumbunt, & ipsi fibrosis membranis ue nexibus alligatæ, decliuesq; in dextrum protensæ, super urinariū meatū ex dextro rene urinam uesicæ deferentē ducuntur, peritonæo in progressu tenues ac perquam graciles furculos diffundentes. Quum primum uerò uasa hæc ad pubis usque ossis sedem peruenerint, qua septimus femur mouentium musculus supra coxendicis os deorsum uersus minorem femoris processum fertur, illa peritonæum iuxta internum eius musculi latus permeant, & ex magna peritonæi amplitudine procidentia in exterius testi peculiariū inuolucrum quòd hîc à peritonæo ducit principium, pertingunt, unà cum neruulo ad testes usq; producto, qui interdū à sexti paris neruorū cerebri propagine costarū radicibus exporrecta diducit, interdū uerò à uigesimo primo spinalis medullæ neruorū pari. Porro peritonæi foramen uasa cum neruo transmittens non ita patet, ac si quis ori pennam inderet, aut eadem chartā hanc pertunderet, sed peritonæum exactissimè uasorum lateribus, ipsarumq; tunica, quam in progressu adhuc in magna ipsius cavitare uasis exporrigit, cōnascitur, tutò ipsa nō secus transmittēs, quàm septum & quibus id succingitur membranæ stomacho & uenæ cauæ uiam offerūt. Simulatq; uerò uasa illud peritonæi foramen superarunt, ex dextro quodāmodo latere rursus obliquē deorsum in sinistra ad dextri testis elatiorem sedem ducuntur, arteria non amplius uenæ duntaxat, ut in reliquo processu, accumbit, fibrisq; membranis tantum cōnectitur, sed uaria quadam peculiariq; ratione uena cum arteria coit, & ambæ inuicem cōmiscentur, corpusq; unum pyramidis anteriorius posteriorisq; depressæ instar efformāt, cuius quidem conum uasa ubi primū inuicē permiscentur efficiunt, basim uerò ea sede qua elatiori testis parti cōmittuntur. Per uniuersum hoc corpus ramorū myriades inuicē complexi obseruātur, non quidem omnes rectā deorsum procedētes, sed alij partim rectā, partim orbiculatim, partim trāuersim, alij alio modo inuicē implicari apparēt: impossibileq; est, unam ductus seriem unum ue ordinē inibi animaduertere. Neq; etiam, quod alijs traditum est resectionis professoribus, hîc expēdere ualeo, quoniam pacto maiore dextri lateris quàm sinistri uasorū implexum fieri nugentur, quū mihi hac ex parte uasorum nullum conspiciatur discrimen, & aliunde profectio quàm à maiori illo minori ue implexu masculorum foeminarumq; pendet procreatio. Porro quum tot ramorum in membrana illa quam peritonæū uasis inibi offert, quā illi fibrosis nexibus hærent, implexus fiant, corpus id nidum erucis uidelicet aut lumbricis opletum referre uidetur, aut etiam senioris rustici, aut baiuli suræ, temporum ue cutem uaricibus turgidam. Vtenim multifariam in illa uenæ inæqualiter extuberantes errabundo ductu feruntur, ita quoq; in hoc quod narramus corpore, uenæ seminalis ac arteriæ innumeræ soboles oberrant. Perquam raro enim accidit, uarices

Ad testem ductus.

Vena cum arteria cōmixtio & implexus.

capreolorum uitis imaginem exprimere, sed uti dicebam hic recta, illic transuersim & oblique uarieq; admodum prominere. Atque ab hac similitudine reor parentes illos omni laude dignissimos, qui domi pueros ut lectione & scriptura, sic etiam in cadauerum confectionibus exercebant, corpus hoc *λεγομένην ἰσχυρῶς*, quasi uaricosum ad testes assistentem diceret, appellasse. Quamquam Herophilus, Lycus, Marinus, & dissectionis procerum primarius Galenus, etiam id nomen^p alij parti, neque illi semper eidem, uti mox dicam, accommodent. Caeterum unicus mihi ex tot Galeni libris occurrit locus, ubi praesens corpus uariciformem plexum appellat, atque is est in nono de Partium usu, quo reticularē in caluaria plexum suis bobus delusus effingit. Ut cunque uero id corpus nuncupes, ^q basi sua elatiori parti intimae testis tunicae, quam uere primoq; *ἐπιδιδύμια* uocatam arbitror, adnascit, ac multos ramulos recta hanc tunicam perforantes elatiori quoque testis parti distribuit, multipliciter per testis substantiam perinde ac iecoris uenae in ipsius substantiam disseminatos, & perquam tenui constantes tunica. Praeter ramos, quos recta corpus id testis substantiae offert, alias per ambitum dictae nunc tunicae frequetes, & uenis in oculi^s tunica adhaerente sparsis, quam simillimas soboles diffundit, a quibus denuo germina in testis substantiam pertingunt. Haec uenae ac arteriae seminalium est series, quas siue ita, siue uasa testi sanguinem spiritumq; deferentia, aut praeparantia nuncupes, nihil moror, modo haec a iam recensendo uase prorsus distinguas. Ad externum enim uaricosi illius corporis latus qua testi applatatur, ^r aliud corpus album & durioris nerui modo durum, intimae testis tunicae adnascitur, hincq; incipit. Hoc exterius qua testi non committitur gibbum, & quodammodo teres est, nam latius non nihil quam crassum uisitur: qua uero tunicae illi connatum est, secundum conuexum testis id cauum^s existit. Secundum hoc corpus ab externo uaricosi corporis latere, ad ipsius posterioriorem sedem fertur, & deorsum modice uersus interiora prorepens, secundum posteriorem testis sedem intimae testis tunicae ualidissime tantisper adnascitur, donec ad humiliorē testis^r descenderit sedem, a qua denuo sursum^r reflectitur intimae testis tunicae attensum, incumbensq; quidem, at non amplius ipsi connatum, & non eandem formam retinens. Per totum enim ductum, quo testis tunicae corpus id necit, propemodum aequaliter crassum eiusdemq; figurae est, quam compacto uitis, aut cucurbitae capreolo assimilare queas. quanquam tamen non in orbem, sed uelut in latera, huius corporis reuolutiones fiant, ad eum fere modum quo angues & anguillas ocyus repere cernimus. Huius namq; corporis anfractus & inuolutiones admodum inuicem continuae & connatae conspiciuntur, ut & lignorum uermibus eas assimilare integrum sit. Respondent enim illis, & deinde etiam multum referunt cerebelli^a processus, quos in septimo libro a uermium imagine nomen inuenisse dicam. Atq; hinc etiam fortassis in Arabum interpretibus lumbricum nomen legitur: ita enim praesens corpus, qua testi connascitur, Arabum nonnulli uocauisse uidentur, nam eorum aliquis etiam^b implexum uenae, arteriaeq; supra sedem testis elatiorē, ita nuncupauere. Porro secundum hoc corpus quod uermi assimilabatur, nihil prorsus uaricibus, qui inaequaliter neq; eadem serie extuberant, accedit. Quanquam si bene Galeni sententiam in libris de Semine percipiam, alibi has reuolutiones ex Herophili suffragio *λεγομένην ἰσχυρῶς* appellari uelit: alibi autem eo nomine aliam eius quod iam tractamus corporis^c partem, qua id peni inseritur, ita uocet: quae uero ea sit, ubi corpus hoc, sermone ad penem usq; deduxero, audies. Ad hunc itaq; modum corpus id intimae testis tunicae connascitur, & exterius demptis reuolutionum impressionibus laeue est, intus uero quum ab intima testis tunica acutiori cultello adimitur, asperum, sed nullis quae oculis subiiciuntur meatibus peruium est. Neque etiam aliter cauum esse uisitur, non hic solum qua testis tunicae connascitur, sed neque qua ab illa abscedens sursum fertur. Quum primum namque ad inferiorem testis partem descendit, recta^d sursum reflexum angustius, magisque teres sensim efficitur, & non amplius inuolutum, in teretem quasi neruum desinit, atque id ipsi maxime euenit, ubi elatiorē testis partem sursum scandens superat. Quo quum pertigerit, anteriori eius^e corporis, quod nos uaricosum esse diximus, parti uersus interiora innititur, & ipsi tenuis membranulae interuentu connexum, altius tantisper procedit, donec per idem peritonaei^f foramen, quod uenam ac arteriam seminales transeunt, in peritonaei amplitudinem pertingat. In quo transitu corpus id non amplius anteriori uenae arteriaeq; parti^g attenditur, sed in posteriora reflexum, sub illis in peritonaeum transcendit. ^h Hinc ex dextro latere (dextri enim testis enarrationem prosequor) ad posteriorem pubis ossis sedem reflectitur, & posteriori peritonaei parti connexum, superⁱ uenarium dextri lateris meatum sub^k uesica deducitur. Eodem parimino ratione a sinistro teste corpus simile perfertur, & ambo sub posteriori uesicae sede super^l rectum intestinum ad uesicae ceruicis initium protensa, sensim mutuò^m appropinquant, & latiora crassioraq; facta, inter se tandem coeunt, unumq; corpus sub uesicae ceruicis initio constituant, inⁿ glandulosa quae nunc dicemus organa absumptum. Hoc sane corpus a teste ad hunc

modum

Implexus uenae ac arteriae in testis substantia, ipsiusq; proximum inuoluerum insertio.

Vasis semen a teste ad uesicae ceruicem deferentis historia.

p 23 fig. m. dō quāle r. 1, aut E, F, G, aut H, I. modō autem f. q 22, 23 fig. aut 23 fig. D. & O. 7 Seriatim id pete ex 23 fig. P, Q, R, S & T. 13 fig. cap. 14. li. 7. n. t dextra figura fig. 23 n. 8, 12, 13. u 22, 23 fig. ad 1. aut 23 fig. E ad D. x 23 fig. H, I. 22, 23 fig. ab n ad 1. aut ab E ad F. z 22, 23 fig. ab 1 ad n. a 11 fig. lib. 7 C, G, et H, I. b 23 fig. a C ad D. & ab N ad O. c sinistra fig. figure 23, iuxta f. d 22, 23 fig. ab 1 ad n. e 22, 23 fig. 1. aut 23 fig. C, D. f 22 fig. 9, 9. g ad 23 fig. ure id spe etatur. h 23 figura d 1 ad f. i 22, 23 fig. pra dextrum q. k 22, 23 fig. sub r. l 22 fig. n. m in sinistra figura 23 fig. ad f. n 22, 23 fig. 1.

modum ascendens, procul dubio id est quod Herophilus *σπέρματικὸν πύλον* appellauit, quodque nos uas semen deferens, ad illius imitationem, aliquando & iactatorum dicimus. nam re uera corpus hoc à testis substantia semen assumens, ad penem id defert. Verum ut cavitatis ipsius per uniuersum ductum perquam obscura est, raroque admodum sectione deprehenditur: ita quoque obscuriores meatus foraminaque sunt, quae à teste per intimam ipsius tunicam in eius corporis aut uasis semen deferentis reuolutiones pertinent. Praeterea uasis huius in penem insertio conspectum quodammodo fugit, & coitus tantum aut excretionis seminis tempore aperitur. quod quidam Patauii dissectus facile edocuit, qui ante suspendium inuoluntario seminis fluxu laborans, hos meatus omnes apertos laxosque habuit, eos potissimum qui ex testibus in deferentis semen uasis reuolutiones pertingunt, & quibus dextrum & sinistrum deferentia semen uasa in uesicae ceruicem terminantur. Herophilus, & ex ipsius suffragio Galenus, hic ubi dextrum uas sinistro permiscetur, amboque paulo anteaquam coeant latiora crassioraque reddi diximus, alijs quibusdam reuolutionibus haec uasa circummagi inuoluique uidentur innuere, quum & in hac sede praesentia uasa subinde *ἡδυστέλιω λιγροδίνι* nominant. Vasa haec inibi nunquam nisi perquam obscure mihi inuolui uisa sunt: & si quae sit reuolutio, ea penitus illi similis apparet, quam haec uasa obtinent, quae primum ab intima testis tunica non amplius illi tunicae connata abscedunt. tale enim quid canes, & magis adhuc caudati simij & tauri indicant, parum conspicuis reuolutionibus ea sede frequenter donati. Caeterum corpus glandosum, in quod deferentia semen uasa postquam coiere inseruntur, quodque Herophilus *ἀδλωοειδὴν ἡδυστέλιω* appellat, ad humillimam uesicae partem reponitur, medium quodammodo inter uesicae corpus & illius ceruicem. Est autem corpus id unicum, & subinde ipsis testibus grandius, at non ad amissim rotundum. nam anterius & posterius depresso, à lateribus autem rotundum instar globi cernitur. per ipsius uero medium uesicae canalis procedit, qui hic paulo quam in reliquo progressu latior, amplior uel existit: non tamen quod manifeste conspicui possit, à semen deferentibus uasis foratus, sed asper duntaxat ac inaequalis & rugosus: idque potissimum in posteriori ipsius sede, ubi interdum deferentium uasorum ingressum accurato studio secantes, conspicue deprehendimus. Deinde uesicae ceruix, qua per glandosum corpus fertur, distincta ab illo corpore membrana neutiquam est. nam solus glandosi corporis sinus communem hic urinae seminique meatum conficit, per reliquum autem processum canalis ille priuatum est corpus, orbiculari musculo statim à glandoso corpore circumdatum, & deinde duobus quae penem praecipue constituunt corporibus adnatum. Quae uero haec penis sint corpora, quum penis persequeretur musculos, obiter commemorauimus. ubi autem singulorum quae iam complexus sum usus succincte ascripsero, rursus paulo diffusius ipsorum constructionem (quod ipsorum cognitio manuali artificio, propter crebros quibus homines uexantur morbos, nimis quam necessaria sit) recensere. Quando itaque haecenus enumerata diligenti sectione aggressus eris, ut singulorum usus tibi praescribatur, minime exiges, quum is attentè secantibus locupletius, ac cum maiori Naturae admiratione occurrat, quam quis prolixè & sedulo exprimere possit. Ex iecoris enim pulmonum lienis & renum constructione, pugnantium inter se autoritatum relicta congerie, doceberis, testium substantiam ingenita sibi facultate, ex materia quam uenae ac arteriae illi deferunt, ac per totum testem (ut uenae per iecur sanguinem) diffundunt, semen efficere: & quemadmodum iecoris caro sanguificationis opifex censetur, ita & hanc testium substantiam seminis procreatricem, paremque hic organorum ac in iecore, constructionem esse. Quemadmodum enim cibos nutritioni aptos ore assumimus, eosque uentriculo conficimus, & quod confectum est ex intestinorum anfractibus longo ductu in iecoris cauum fertur: ita quoque optimam sanguinis spirituumque portionem testium uenae ac arteriae perferunt. non quidem breui aliquo, aut non anfractuoso progressu, uerum longissimo, & innumeris reuolutionibus spirisque tortuosum & errantem: ut materiam testi praeparatam, semini efficiendo magis opportunam communicent. neque id in unam amplam testibus incisam cavitatem, sed in tenuissima, eademque tunica subtili admodum formata uascula, per testis substantiam frequentissima serie distributa. Vt quemadmodum de iecoris carne dictum est, ita & testis substantia facultate sibi insita sanguini & spiritui suis uasculis contentis perfectam seminis naturam impertiat. Atque haec uis in masculis roboris & uirilitatis, in feminis muliebritatis causa existit, corpusque uniuersum ita alterat, ut id quod neque mas, neque femina per se esset, mas uel femina euadat. Rursus ut in iecore uenae cauae surculi ex portae ramis sanguinem assumebant, atque in illis quoque is perfectius elaborabatur: sic etiam pori meatusque innumeri, sed gracillimi, paratum à testibus semen in deferentis uasis anfractus testi connatos exporrigunt, ut hinc rursus ex utroque teste semen in eam sedem in uiris deducatur, qua commode in uterum proijci & eiaculari ualeat. Ad hanc functionem conducit, dextri testis uenam à ca-

Glandosum corpus uasorum semen deferentium inferiorem excipiens.

Partium quae hoc Capite describuntur constructionis ratio.

Vasorum testium materiae deductum ortus ratio.

uae

023 fig. H.
p. 23 fig. 4.

q. in sinist.
fra. figura
23 fig. ad f.

723 fig. à G
sursum.

122, 23 fig. f.
et ff. ca. 49
lib. 2 R.

in dextra
figura 23 fig.
49 per ad
p.

122, 23 fig. p.
21, 2 fig. ca.
49 lib. 2 G
adnascitur
A, B.

uæ caudice sub renum uenis enasci, quo puriorem syncerioresq; sanguinem testi offerat. Sic & utraq; arterias à magna pariter oriri magnopere expedit, ut tenuioris, impetuq; ruentis sanguinis & diuinam quæ semini inest animam, spiritumue infæcatum deducere. Quippe neminem iam esse opinor, qui in arterijs sanguinem cum Erasistrato non contineri, & seminales arterias nihil præter spiritum testibus adferre autemet. quanquam etiam & hoc Aristotelis fuerit dogma, seminales arterias sanguine uacuas esse falso docentis. Cæterum à sinistri renis uena, eius lateris testem, ipsius uenam in hoc obtinere Galenus cum alijs Anatomicis omnibus attestatur, ut hæc serosum sanguinem semini communicaret, cuius acrimoniæ & mordicationis uis in seminis emissionem pruritus, titillatioq; in organo multis neruis implicito, concitaretur. Eiusmodi enim hic delectationem Galenus fieri scribit, qualem ex falsis mordacibusq; succis scabie laborantibus esse cognouimus, quando illi igne, aut lecti stragulis calefacti pruriunt, scalpendoq; succis illis cutem stimulantibus locum dant. Hoc Galeni decretum, & si Anatomicorum uerear multitudinem, parum probabile duco, quum mingentes ex tanta serosi humoris copia pruritu non afficiantur, etiam si rigido excalefactioq; pene crebro & præcipue ijs qui calculo uexantur, urinam reddi mouerimus. Quinetiam putridi seminis inuoluntario fluxu laborantes languido & flaccido pene pruritu etiam sentiunt, nulla præcedente penem excalefaciente causa. Ad hæc, qui ex ramicu uitio, aut alia occasione sinistro teste castrantur, coeuntes, neque pruritu, neque uoluptate afficerentur: quod falsum esse, indies ab his quibus ramex manu curatur, audimus. Quod uero alij halituosum seminis spiritum ad delectationis causam etiam concurrere testantur, non mihi satis arridet, quum ea pungendi stimulantioq; uis spiritui inesse nequeat. Vasis uero à teste semen deferentis ad testem applantatio, nisi tenuissimis & angustis^a foraminulis, idq; intimæ testis tunicæ interuentu fit, quod uas id durum, ualidum, densum, iniurijsq; ferendis pertinax fieri oportuerit, testis uero substantiam laxam, mollemq;: adeo ut prudens Natura hæc, quemadmodum etiam nusquam, nulla essentis contraria in unum coegerit, nisi copulam aliquam amicitiae societatisq; conciliatricem in medium conijciat. Quanto enim à uase semen deferente, b intima testis tunica densitate duritiaq; uincitur, tanto ipsa testes superat, non quidem per uniuersam circumferentiam qua testibus obducitur, sed eo tantum loco, quo uasa seminaria habet adnata. hic enim quam per reliquum corpus mollior existit, & ut dixi, tenuibus foraminibus perforata. in hoc nanq; potissimum creatur, ut testis substantiæ exquisitissimum sit inuolucrum. Vas autem deferens semen tot anfractibus, spirisque super testem obuoluitur, ut citius & copiosius à testibus semen assumat, & aliquam quoque elaborationem in ipso semen obtineat. Posteriori uero testis sedi, non autem anteriori uas illud conuoluitur, ut quum iam semen confectum porrigat, contineat ue, testis autem solum conficiat, tutiori loco uas reponatur, teste propugnaculi loco utens: atq; eadem ratione quum uas peritonæum^c ingreditur, sub uena & arteria merito occultatur, quod semen sanguine spirituq; ex quibus semen paratur, perfectius contineat. Dextrum uas cum sinistro coit, atque in uesicæ ceruicem ambo insinuantur, ut utriusque testis semen semel, eodemq; tempore in uterum projiciatur. Glandulosum uero corpus (quod caudatæ simiæ obtinent maximum, & instar nubium exterius reuolutum) urinæ, seminisq; in uesicæ ceruice meatum humectare certum est. Et deinde uelut meatuum quæ per ipsum à deferentibus uasis digeruntur, sicut & uenarum, & articularum, & neruorum uesicæ corpori & ceruici distributorum, fulcrum esse, & fortassis etiam semini quandam perfectionem indere, ad seminisq; generationem conferre uidetur. Etenim in inuoluntario seminis fluxu laborante, quem Patauij dissecuimus, corpus hoc glandosum quum diuideretur, non minus quam testes ipsos, semine oppletum conspeximus: & si uerum fatendum est, inter dissecandum in nulla penitus corporis parte, tanta seminis uis usquam, atque in his glandulis adinuenitur, quantum uis illæ à testium substantia mollitie æqualitateq; multum uariant. Cæterum de præsentis glandoso corpore Galeni demonstrationem ad calcem secundæ de Semine positæ admiror plurimum: qui quum hoc dissectionis imperitos ne prorsus quidem cognoscere, peritos uero uno ore omnes asserere semen illo contineri, dixisset, illorum opinionem improbaturus, hanc sæpius inculcatam ueramq; & irrefutabilem ab ipso habitam demonstrationem subiecit. Si in glandulosis astribus (ut interpretis uoce, *ἡδυσίρας ἀδλωοειδής* ita uertentis, uoce utar) semen gigneretur (periti tamen, quibus glandulosum corpus cognitum fuit, contineri tantum dixerant) excretionem eius castrata animalia appeterent. at hanc non uidentur appetere: nullum igitur semen in his gigni perspicuum est. Profectò si Galeni libri de Demonstratione, eiusmodi crebris scatent demonstrationibus, quæ ipsi (si modò ausim proloqui) non infrequentes, ac potissimum in qua plurimum Galenus excelluit Anatome sunt, non est quod tantopere eos libros expetamus, illisq; ipsos inuideamus apud quos à tincis & blattis nullum

Vasis semē de
ferentis stru-
ctura ratio.

Glandosi cor-
poris uesicæ
collo adnati
usus.

Galeni Ana-
tomica demon-
stratio, qua
glandosum cor-
pus semini pa-
rando non præ-
esse conficitur.

a 23 fig. H.

b 23 figura
Q.R.

c 23 fig. ad
sub d.

nullum sui usum præbentes, deuorandi asseruantur. Præter hoc enim quod eiusmodi animalia subinde ut pueri in cassum uenerem appetunt, quo nam pacto quæso, etiam si tota seminis generandi uis glandosis corporibus inesset, testibus ademptis semen ea producent, quando resecti testes uasi ad glandosum corpus semen deferenti nihil exporrigent? Id enim ex sectione certo certius est, nullam omnino deferenti semen uasi cum uenis ac arterijs testium communionem esse, qua semen citra testium opus assumerent. etsi quid tale esset, quod aliquando mihi cum plerisque Anatomes professoribus persuasissimum fuit, ut scilicet uena & arteria in deferentis semen uasis naturam degeneraret, ex qua uena & arteria illud conformaretur, Galeni demonstratio duntaxat in illis animalibus locum haberet, in quibus industrius castrator testem illæsis seminarijs uasis (quod factum est impossibile) ademisset. Quantumuis enim studueris deferentis semen uasis super testem circumactus, & spiras, gyrosque ab intima testis tunica rescindere, id non præstabis, quin uasis pars quæ testi adnascitur, aspera inæqualisque & rasa uideatur. Etsi forte in castrando animali huius experientia studiosis intimam testis tunicam aliqua ex parte diuideres, & tunicam ad seminaria uasa adhuc connatam relinquens, solam testis substantiam ex tunica liberares, necessario adhuc pori meatusque seminalium uasorum dirumperentur, quæ certo per testis substantiam digeri nouimus. Hoc enim gratia expendendæ Aristotelis sententiæ, quæ testibus nullam seminis generandi uim tribuit, in cane expertus sum: qui bellè quidem conualuit, sed generationi, ut reliqui quibus testes eruti sunt, ineptus esse uidetur. nam hic, ut & illi quoque, obesus admodum & ingerosior redditus est. Verum ut reliqua taceam, mirum est Galenum non animaduertisse, quum huiusmodi texeret demonstrationem, ab Aristotelis sectatoribus suam demonstrationem, ut testes ad seminis generationem nihil conducere persuaderent, in hunc modum retorquere posse: Si in testibus semen gigneretur, animalia quibus uasa seminaria quæ ex peritonæo elabuntur, uinculo ita essent intercepta, aut præsecta, ut testes in scorto adhuc relinquenterentur, seminis excretionem appetere. at hanc non uidentur appetere: nullum igitur semen in testibus gigni, est perspicuum: Sed ut glandosum corpus si semen generaret absectis testibus suo munere, utpote deficiente materia, fungi nequiret: ita etiam testes suum non obirent munus, quum nullus sanguis & spiritus, ipsis iam præsectis uasis, deduci possit.

DE VIRILIS MEMBRI PENISVE

structura. Caput XIII.

PENIS fabricam imprimis ostendunt figuræ capituli quadragesimi noni, libri secundii ut & uigesima figura huius libri, & uigesima secunda, & uigesima tertia.

QUAM affabre Natura humanum penem exstruxerit, ipsius functiones abundè documèto sunt. Quippe hæc quum satius fore duxisset, duos qui commodè generationi subseruirent homines procreare, huic quidem ad suscepcionem, alteri potissimum ad seminis excretionem idoneas partes adaptauit. Viro igitur membrum semini in uterum fundendo aptissimum largitus est, quod concubitus tempore uarios ob usus tumidum, rigidum, & erectum prorsus esse oportuit. At si perpetuò tensum & prælongum quoque

Penis structura ratio.

Potissima penis substantia.

Galeni humani penis fabricam nunquam spectasse.

teris.

412, 314. fi.
ca. 49 lib. 2
A. B. & hu
iui libri 22,
23. fi. 1, 7.
b. 2, 4. fi. ca.
49 libri 2
C. C.

c. 3. fig. cap.
49 lib. 2
E. E.

seruaretur, per totam uitam præterquam congressus tempore, usui ineptum foret, ac promptè iniurijs non secus afficeretur, quam si quis manum semper protensam circumferret. Quum itaque modò laxum, gracile & breue, modò uicissim tensum tumidumque fieri debuit, laudandus uenit rerum Opifex, qui membrum his usibus idoneum cõfinxit. Penem enim potissimum è duobus corporibus nullam in uniuerso corpore partem (nisi fortè papillam) sibi similem nanciscens fabricauit, quæ spiritu repleta erigi, produci, & insigniter turgere possunt, & rursus eodem spiritu dissoluto arctari, concidere, flaccescere, breuioraque effici. Non enim aut uenæ, aut arteriæ, aut nerui existunt: quippe uti docebitur, ex ossibus originem ducunt. non tendines, quum musculorum non sint eneruationes, non ut canibus & mustelis ossa, aut cartilagine cerni queunt, quum laxata remissaque instar ligamenti facile inuoluantur, implicenturque, nec etiam hæc corpora ligamèta esse quis uerè asseret, quum sensu maximè participant, & forata, cauaque cernantur, & etiã uelut carnea molliaque in ipsorum medio (uti mox audies) euadant, sanguineque nigro secus multo ac ligamèta oppleantur. Quod uerò Galenus hæc corpora nunquam rescuerit, neque illorum naturam perspectam habuerit, ipsius in decimo quinto de Partium usu orationis series plus satis tibi argumento erit, si modò tauri aut arietis penem uirili cõtuleris, ac demum Galeni descriptionem illorum animalium peni propinquius, quam hominis cõuenire animaduert

Penis situs. teris. quod tunc feceris ocyus, ubi uirilis membri fabricam subiunxero: cuius situm Galenus prolixissime & eleganter recenset, quod nimirum citra sectionem is illum non minus latuerit, quam hominis digiti, & ad inguina & poplitem inflexus, quibus locis duntaxat hominem a simia Galenus differre perspectu habuit. Atque ut situs in conspectu citra longiorem enarrationem est, ita quoque leui opera colligitur, quam is penis muneribus obeundis examussim quadret, neq; aptius aliquo reponi possit, ita sane ut moles ipsius & conformatio nulli non pateant.

Penis constructioem subeuntia. Duo praecipua ipsius corpora. Constructionem uero ipsius subintrant duo quae illum praecipue efformare docebimus corpora, meatus semini urinaeque communis quatuor musculi ad penis radicem repositi, ac demum uenae, arteriae, nerui, cutis, & quae huic substernitur carnosae membrana, & uinculum cutem hanc cum carnea membrana peni connectens. Ex dextro itaque pubis osse, ^d ubi id crassius & quasi teres ad inferiorem commissurae pubis ossa committentis sedem uisitur, ^e teres quoddam corpus ualidissime principiū ducit, ligamenti naturam prorsus referens, quod ab osse non nihil sursum recedens interno latere ^f aliud contingit corpus, similiter a sinistro pubis osse pronatum. Haec corpora in eum modum inuicem committuntur, ac si utrarumque manuum indices internis partibus mutuo iungeres, unitosque fingeres. Ut enim interna indicum sedes plana, non autem gibba & teres, exterioris sedis modo est, ita etiam haec corpora quae inuicem connascuntur plana sunt, externis autem lateribus & superiori sede teretia inuicem iunctorum digitorum instar, qui simul commissi latius quam profundius corpus ad penis modum efficiunt. Deinde ut inferior indicum, ita commissorum sedes modice dehiscit, planaque uisitur: sic & penis corporum inferior sedes dehiscit, ac ^g uenarium uesicae meatum sub se ita porrectum exigit, ac si calamus quo scribitur, inferiori indicum sedi exporrigeres, & indices tibi penis corporum loco, calamus autem uenarij meatus uice essent. Mox enim a corporum exortu ipsis uenarius meatus seu uesicae ceruix subtenditur, ac cum illis ad ^h glandis usque initium in eum modum porrigitur, ut corporum substantiam nusquam ingrediatur: uti in glandis sede, ubi meatum in corporum substantiam duci paulo post audies. Corpora haec in hunc modum enata, simulque commissa seorsum singula oblongum referunt corpus, ex neruea contextum substantia, instar coriacea fistulae, cuius interior ⁱ substantia rubra prorsus, & nigricans, & fungosa, & atro sanguine oppleta cernitur, ad eum ferè modum, ac si ex innumeris arteriarum uenarumque surculis quam tenuissimis simulque proximè implicatis retia quaedam efformaretur, orbiculatim a neruea illa substantia tanquam in corio comprehensa. Atque haec duo penis corpora ad glandem usque priuatim singula nerueum retinent inuolucrum, & fungosam hanc substantiam summa diligentia a naturae operum studio expendendam. Quum autem ad eam usque penis regionem perrepsere, in qua iam glandem efformatura sunt, in acutum feruntur, & carnosae glandis substantia ipsis obnascitur, quae meatum urinae seminique communem non subnatum duntaxat ut corpora illa exigit, uerum eum in se complectitur, meatumque ambit, qui hic reliquo ipsius ductu ^k amplior efficitur: & rursus suo fine extremo ue arcatur, non secus quam si Natura in concubitu seminis moram, ac proinde intensiorem pruritus in glande (quam affricus potissimum occasione adauxit) esse cupiuisset. Unde etiam inuoluntario seminis fluxu laborantes, hac sede plurimum ulceribus infestantur, propter seminis in hac amplitudine asseruati acrimoniae, uenarium meatum impense exulcerantem: qui profluentis urinae mordacitate, dum urina redditur, in glande insigniter infestatur, non minus sane quam rigido pene eiusdem meatus sedes inter anum & testes, ubi perinaeum nobis uocatum habetur, consistens, grauiter eo malo affectis cruciatur: quod imprimis meatus obliquitatis ac reflexus, & deinde decliuis etiam sedis ratione accidit. Quum enim meatus hanc primum sub penis corporibus sursum reflectitur, haecque sedes humillima est, seminis copia a quo meatus exulceratur, non minus hic quam in glande consistit, ac proinde magis quam in reliqua meatus sede erodit, & deinde erosus meatus quando una cum pene tenditur, solutionem unitatis uehementius inibi percipit. Porro ^l uenae ac arteriae ad horum penis corporum radicem accedentes, ab illis deriuantur, quae humilioris illius diuisionis rami sunt, quam uasa os sacrum praetergressa tentare, in tertio libro prodidimus: & quanquam haec uasa ad penis corpora pertingant, uix tamen sectione assequor, quo itinere in corporum illorum cavitatem inserantur, sanguinem illum nigricantem & crassum, quem fungosa corporum substantia plurimum possidet, deductura. Rami tamen ^m cuti haec corpora induenti, etiam ante sectionem conspicui offeruntur, illamque intercurreunt. Nerui quoque huc plures ab insimis sacri ossis paribus pertingunt, secundum corporum longitudinem diffusi: ac ⁿ duo tentes in humillima penis sede exporrigitur, unus utrinque ad meatus urinae seminique communis latera. Quinetiam & alius subinde conspicuus est, superiori corporum sedi qua haec inuicem connascuntur, ^o expansus. His neruis accedunt membranae uincula, superiorem corporum sedem, qua primum sursum ducuntur pubis ossium commissurae

Penis constructioem subeuntia. Duo praecipua ipsius corpora.

Meatus urinae seminique communis.

Glans.

Venae, arteriae & nerui.

Cutis.

d 1, 2, 3 fig. ca. 29 li. 1. e 2 fig. cap. 49 li. 2 B & de in illi subditu C. f eius fig. A & illi subditum C.

g 1, 2, 3 fig. ca. 49 li. 2 G sub A, B.

h Figuram 49 ca. lib. 2 D.

i 3 fig. cap. 49 li. 2 E.

k 23 fig. p.

l 22, 23 fig. & ultima fi. li. 3 f.

m 20 fig. r.

n Ea sede ubi uisitur. o Inter et 7 fig. 22.

missuræ ad eam usq; partem necessaria, qua primùm penis orbiculatim cute obtegatur. ^p Muscu-
 li quatuor penem adeuntes, in secundo libro descripti sunt: dum duos meatui urinæ, seminisq;
 & singulos singulis corporibus exporrigi recensuimus. Adeò ut nihil de penis fabrica modò
 dicendum supersit: nisi quis Naturam laudare uelit, quod nullum adipem^o inter carneam mem-
 branam & cutem peni obductas interiecerit, quo tenuius, & conuolui implicariq; & extendi
 aptius inuolucrum peni adaptaretur. Si itaq; humanum penem resecueris, non unum concavum
 reperies neruum, aut ligamentum à pubis osse enatum, quemadmodum Galenus docuit, sed
 duo quæ descripti corpora: quæ nō uacua & sanguine indiga, ut Galenus bouum pene delusus
 malè scribit, existunt, sed fungosa illa, & ueluti carnea, uti Aristoteles rectè innuit, materia, &
 plurimo nigricante sanguine instar farciminum implètur. Deinde ad seminis urinæq; meatum
 alij non exporriguntur muscoli, quàm duo illi quos à recti intestini orbiculari musculo pronas-
 sci ostendimus. At Arabes adhuc magis admiror, qui tres in pene finxere meatus, unum quidem
 urinæ dicatum, secundum semini, tertium autem illi uiscido humori, quem ab illo glanduloso
 corpore parari arbitramur, quod uesicæ ceruicis initio circumnascitur, quiq; humectum penem
 subinde reddit uiro impensius cōcubitum appetēte, quū interim his omnibus unus extruatur
 meatus. Verum facile existimo hanc sententiā primùm ab Arabe quopiā fuisse inuectā, qui pe-
 nis sectionem aggressus, eiusq; fabricam Galeni placitis non conuenire animaduertens, tres ar-
 bitratus sit esse penis meatus, duo quæ dixi corpora, & meatum semini urinæq; & dicto etiam
 nuper humori communem. Quandoquidem si transuersim penem resecas, neq; nigricantem
 qui inter secundum promanat sanguinem abstergis, profectò singula corpora singuli meatus
 tibi apparēt, quibus tertius accedit qui uerè meatus est. At expresso absterfoq; sanguine, fungo-
 sa corporum se offert substantia, leui negotio probans corpora illa meatus non esse. Vt cunq;
 tamen sit, hinc Patauij adolescens iuris studiosus, ac è nobili Symionum apud Foroiulienses fa-
 milia natus, mihi familiaris est, qui in glandis apice duos obtinet meatus, unum semini, alterum
 urinæ paratū. Verum quum quæ non nisi rarissimè accidunt, hinc nequaquam recensenda du-
 xerim, ea quæ præter naturam se habere comperi, nō lubens scribo. Quare etiam hermaphro-
 dytorum species, quas aliquot uidi, modò non recenseo, generationis non monstruosæ mulie-
 ris organa nunc persequuturus.

Lib. 15. de V.
su part.

Lib. 1. de Hi-
stor. cap. 13.

DE VTERO RELIQUISQUE MULIE-

bribus generationi famulantibus organis. Caput XV.

PRÆSENTIBVS organis ostendendis seriatim faciunt uigesima quar-
 ta figura & uigesima quinta, duæq; illas subsequentes, uti illarum Indices diffuse docuerunt.

NTE omnia uterum (ne mox inter initia aliorum dissectionis professio-
 rum dogmatum turbis obruamur) in ^a fundum & ^b ceruicem seu collum
 perinde ac uesicā meritò distinguimus: quandoquidē & si illis ambobus
 ceruice uidelicet & fundo uterus cōstituatur, unumq; ex illis corpus con-
 surgat, ea tamen situ, forma, magnitudine, constructione, substantia, ua-
 sorum insertione, & exortibus, implantationibus, ligamētis, & id genus
 alijs, in uteri historia diligenter spectandis, admodum differunt. Ceruix
 igitur uteri à mulieris pudendo rectā sursum sub pubis ^c ossibus, & secundum ^d recti intestini
 ductum in peritonæi cavitatem tantisper ascendit, donec paulo demissiùs quàm è directo sedis
 pertingat, qua à pubis ossibus rectorum abdominis musculorum ^e principia pendent. inibi
 enim ^f ceruix in fundum uteri, aut fundus ipse in ceruicē definit, & rarissimè altius protenditur,
 ac proinde humilior fundi pars hic habetur: superioris uerò ipsius partis, & laterum sedes pro
 magnitudine ipsius uariant. Quanto enim maior magisq; distentus est uterus, tanto elatiùs ad
 umbilici regionē protenditur, atque ad ilia magis accedit. Adeò ut nullam peculiarē ipsi sedem
 circumscribere queam, nisi quòd sub peritonæi anteriori parte elatiùs quàm pubis sunt ossa ple-
 runq; conscendat. In nullis tamen omnino mulieribus utero non gerentibus, fundus sacri ossis
^g initium infimæ lumborum uertebrae coarticulatum superat, neq; in illis fundus & ceruix po-
 steriorem partem aliud præter rectum intestinū tangunt, uixq; ipsius etiam uincunt amplitudinem,
 neque elatissima fundi pars tam altè atq; recti intestini ^h sedes, in colli anfractus ducta prorepit.
 Anterior uteri pars uesicā habet ⁱ prætensam, atque hac utero nō gerentibus uniuersus fundus
 obtegatur, uesica nimirum altius illo procedente. Nunquam enim in muliere uterum nō geren-
 te, hunc tam altè atq; uesicam uel prorsus inanitam, conscendere animaduerti, nisi fortassis ute-
 rum manu apprehensum ipsius producta ceruice sursum traherem. Prout enim hanc in se laxa

Vterū in fun-
dum & cerui-
cem diuidi.

Vteri situs,
partiumq; uici-
narum conta-
ctus.

y tam

p. 1. 2. fi. ca.
49. lib. 2. H.
1. K. L.

q. 20. fig. in-
tert. C. R.

r. 3. fig. cap.
49. libri 2.
E, E, G

425. fi. i. k. l.
b. 25. fi. x. x.
aut quic-
quid sub G,
K, K consi-
sit in 27. fi.

cult. fig. li.
25.
d. 25. fig. m.
e. 5. muscul.
ta. n. o mu-
sculi Δ.
f. 24. fi. R, S
in L. defi-
nunt.

g. 1. ultima-
rium fig. li.
2. M.

h. 3. fi. iuxta
T. & Y.
i. 24. fi. T. sit
per L. et 25
fi. 5. super i.
k. l.

tam finis, aut utero sursum tracto protendis, uteri situm plurimum uariabis. Si tamen ad aperto inter dissecandū peritonæo, uteri situm inquisiueris, priusquam illum manu aut demissius, aut elatius moueas, conspiciere illum humilius multo quàm elatior uesicæ consistat pars, collocatum, & neuiquam ad sacri ossis initiū pertingere, itaq; positum, & ut mox dicā connexū, liberumq; ut sursum ac deorsum leui opera agi possit: quod in uiuentibus adhuc mulieribus indicatu est longè facillimū, si modo fundi uteri os inspicere conatus fueris. Nam leui quaq; occasione ad uteri ceruicis os, fundi os in quibusdā mulieribus, præcipuè autē ætate prouectioribus decidisse cernitur. subinde enim adeò deorsum procidit, ut uisum nō fugiat, ac mox in ceruicis ore reponatur. Alijs autem mulieribus altius reconditū prorsus latitat, quòd suis membranarum uteris superius contineatur, illæq; non laxatæ hunc minus decubere sinant: secus quàm in illis quæ sæpius pepererūt, quibusq; uteri ligamēta laxiora euasere. Cuiusmodi uerò hæc uteri sint ligamenta, dicam postea, nunc reliquū de uteri situ sermonem absoluturus. Anterior itaq; uteri pars, uti dicebam, uesica obtegatur: hîc tamen humiliima omenti parte in illis interueniēte, quibus id sursum uersus lienem non cōuolutum omnibus intestinis obducitur. Omenti enim moles longitudoq; tanta est, ut inter uterum uesicamq; facile implicari, atq; (quod Hippocrates de obesis dicebat mulieribus) uteri os ne aptè cōcipiant, leuiter comprimere possit. Anteriori autem uteri ceruicis parti, uesicæ quoq; fundum illic ubi uteri ceruix fundo ipsius est contermina, incumbit, per reliquā enim sedem quasi ad pudendū usq; collum uesicæ (quod breuissimū est) ipsi duntaxat exporrigitur. Verum quia uteri ceruix uesicæ collum longitudine ac latitudine plurimum superat, tota ceruicis uteri pars, uesica, ipsiusq; collo non operta, eam peritonæi sedem contingit, quæ internā pubis ossium regionē succingit. Porro ceruicis fundiq; uteri latera, uasa quæ uterum adeunt, & membranarum illum proximis partibus necientes spectant. Atq; ita uteris ferè in nō prægnantibus habet. In utero autē gerentibus super gracilia intestina sub omento & peritonæi anteriori parte ducitur, ilia quoq; quum partui uicinior est, impèsiusq; turget, insigniter opplens. Vnde etiam humilior fundi pars qua is in ceruicē definit, his etiam altius quàm in nō prægnantibus ascendit, & uteri ceruix illis mulieribus sursum tracta, ac in longitudinem ducta, pressius quàm cæteris arcatur. Quinetiam uterus his non ad amussim (ut alias) mediā, quod ad dextrū & sinistrū attinet, sedem occupat, sed quasi apice elatiori in dextrū magis, aut sinistrū, quāuis interim modicè, uergit. Quod etsi plerunq; foetū sexus ratione fiat, nō tamen perpetuū est. Nam mulieres dextram abdominis partem magis prominulam grauemq; habētes, foeminas peperisse cognoui: & etiā in sinistro latere facta tensione, masculos aliquādo progenitos. Cæterum canini uteri, ut & caprini & uaccini, situs, quemadmodum etiam conformatio à muliebris uteri situ plurimum uariat. illis nanq; animalibus ceruix uteri ad elatorem usq; uesicæ sedem protēditur, & uniuersum uteri fundum etiam non prægnantibus elatius quàm sacrum os locatur. Muliebris uteri formam uesicæ plerunq; assimilamus, & potissimū prægnantium, quibus ad amussim propemodum uesicæ respondet: quippe illis uteri fundus, ut & uesicæ, amplius admodum magnusq; est: & ceruix, si hanc ad fundi contuleris amplitudinem, angusta. In nō prægnantibus autem ceruicis latitudinem fundi latitudo uix superat: & si ceruicem uel leuissimo conatu dilatate conaberis, iam eius latitudinem plurimum fundi latitudinem uincere spectabis, quū fundi substantia utcunq; protendenti haudquaquam sequax sit, ac proinde etiam iniqua uteri ad uesicam est comparatio. deinde uesica quod ad latitudinem attinet, exactè orbicularis est: uteri autem fundus non prægnantibus anteriori posterioriq; partibus (ut latior crassior ue euadat) comprimitur. Vesicæ etiam superior pars exacti globi instar paulò minus rotunda est. nam quæ urinaris meatus urinam è foetu per umbilicum deducens ab ipsa pronascitur, uelut in acutum assurgit. Uterus autem hîc obtusus est, & quartam circuli partem etiam nonnihil erectam, aut nouilunij imaginem refert, non aliter quàm si superior fundi pars utrinque obtusum cōstitueret angulum: ut & Arabes insinuarunt, quum formam uteri quadratam dixerent. Ab huius enim partis superioris lateribus, uteri fundus sensim, sed modicè interim, arctior redditus, deorsum ad ipsius ceruicis originē fertur: ita tamen, ut totus uterus nō multo fiat prolixior quàm latior, ceruice interim instar oblongi meatus longa & tereti. Fundus uteri omni ex parte præterquam in lateribus, ubi uasorum membranarumq; sunt apertiones, externa superficie læui & æquali & ueluti madente linteo absterfa subrubicāteq; constat. Ceruicis quoque exterior superficies in posteriori parte ab uteri fundo nonnihil ultra mediam ipsius longitudinem, & anteriori quoq; parte fundo propinquior, læuis & humecta, magis tamen quàm fundi superficies candicans conspicitur: per reliquam uerò externā sedem propter aliarum partium adnexus aspera, eorum quæ inuicem adnascuntur modo existit. At interna fundi superficies non prægnantibus æqualis quoq; ac læuis, ut inanitarum uesicarum cavitatis

Vteri forma.

*Vteri superioris
facies cuiusmodi.*

*Fundi uteri
sinus.*

h 27 fig. D.

l 25 fig. 1.

m 24 fi. O,
P, Q, 27 E,
E.

n 2 fi. inferi
ora Q, Q.

o 25 fig. 8, 7
et A inferi
nūtur x, x.

p 24 fi. O,
P, Q, et 27
fig. 1. 1.

q tota ferè
7 figura.

r 27 fig. G,
K, K.

s Vi tabel-
la fig. 30.

t 28 fig.
u 29 fig.

x 25 fi. con-
fer β cum i,
h, l. aut 24
fi. T cum L.

y 2 fig. Me-
ducitur ab
N.

z 25 fi. ab i
ad h.

a 25 figur. i
et h.

b 25 fi. ab i
et h ad l.

c 26 fi. fun-
dus leuis
est ad A, a-
ster ad E,
proximum
A.

d Spectatur
in 27 fig.

cavitatis

cauitas apparet. Sed harum sinus maioribus profundioribusque rugis oppletur, illius autem pluribus quidem, at minus profundis, & uisum quodammodo propter continuitatem compressionemque fugientibus, non aliter quam si exactissime laeuis foret. Attamen praeter uesicarum cauitatem humanus uterus, ut uirorum scortum, leuem & perquam modice extuberantem futuram seu tenuissimae lineae instar prominens tuberculum exigit, secundum uniuersae superficiei longitudinem & anterius & posterius exporrectum, quasi quoddam sinistrae a dextra superficiei interstitium, aut notula quaedam censenda esset. Superficies haec fundi uteri sinus est semen genitale suscipiens, foetumque continens, quem non imperitum uulgo modo, uerum & Anatomicorum saepe non unum enumerant, sed septenario numero eum complectentes, septem matricis cellulas recensent: ac tres quidem in dextra uteri sede masculis suscipiendis aptas enumerant, tres uero in sinistra foeminae dicatas: septimam autem in uteri medio statuunt, illam hermaphroditis consecrantes. Haec memini me admodum puerum prima dialectices rudimenta addiscentem, in Alberti illius Magni indoctissimo, de uirorum mulierumque secretis libro, ac in quodam Michaelis Scoto non minus sectionis eiusque quam proficitur physiognomiae indocto, quam barbaro legisse: & etiam apud Iureconsultos eiusmodi loculos describi, cum alias saepius, tum maxime ab utriusque iuris consultiissimo literatissimoque uiro GVILIELMO MARTINO STELLA cognato meo, ut caeterarum disciplinarum, ita quoque Naturae operum mire studioso didici, quando prolixè de foetus formatione, ac quo potissimum tempore perfectus is dici mereatur, & diuini Hippocratis nostri suffragio partum septimestrem perfectum esse asserentis, colloqueremur. His accedit praeter Nicolum Gentilem, & alios plerosque eius cohortis homines, Mondinus, Alberti, & reuera τὸ σκοτὸ illius meritissimus comes, qui alijs ipsius de uteri formatione commentis, a placitis scholasticorum theologorum (quibus frequentior de genitalibus & semine quam medicis disputatio est, quosque quum generationis organa in scholis ostendimus frequentissimos habemus spectatores) declinare ueritus, septem sinibus uterum distinctum esse adiecit. Quos quibusdam imaginatos fuisse, non fat uisum est, nisi rursus septem illos sinus scrobes uel, seu fossulas decem rugosos inflexus obtinere astrueret, ut scrobiculi septem, rugae uero septuaginta essent. Atque hinc totidem foetus simul concipi posse plerique autumant: parum per Iouem in hominum, multo etiam minus in brutorum, quae plures foetus plerumque simul utero gerunt, dissectione uersati. Vnicam enim duntaxat in uteri fundo est cauitas, latior quidem & altior quam profundior, cuiusmodi etiam uteri fundi formam esse retulimus. Cauitas haec seu sinus, in humilima sede iuxta fundi foramen, pro illius foraminis amplitudine angustior est, deinde secundum uteri formam sursum dilatatus, in elatiori sua sede uelut in duos cessat angulos, ad elatioris uteri partis latera conscendentes, quam uelut duos obtusiores efformare docuimus angulos. Media enim sedes elatioris sinus partis non tam alte atque latera ipsius conscendunt, uteri substantia deorsum hic quasi septum aliquod, in suam amplitudinem spectante. Hunc sinum in non praegnantibus talem semper adinueni, ut plurimum uiscido quodam & subalbo muco illitum, & laeuem quidem, uti dicebam antea, & inconspicua propemodum futura, seu extuberantiori linea interstitium. In angulis illis aut in superioribus ipsius apicibus rugosiores, ac omnino illi cauitati similem deprehendi, in quam deferentia semen uasa in uiris inseruntur. Nullus enim hic in inuolutario seminis fluxu, seu albis, ut uocamus, menstruis non laborantibus, manifestus occurrit meatus: quemadmodum neque in uiro aliquis conspicitur, nisi ex uase semen deferente stylum acutior secundum uasis insertionem uel intrudamus, atque secus quam secundum naturam habet meatum dilatemus, etiam si uaccis interim leui negotio stylus ex uteri amplitudine deferenti semen uasi indatur. Quinetiam non praegnantibus in sinum hunc nunquam arterias aut uenas prominere obseruauimus, eorum capitulorum instar extuberantes, ex quibus sanguis e uenis ad anum pertinentibus in haemorrhoidum uitio effluxurus est. Nec sinus quoque aliquos in non praegnantis uteri sinu intuitus sum, illis similes quos in sepiarum & loliginum & loliorum promuscidibus cernimus: qui eiusmodi sinus sunt, ac si ceram medias pisas impressisses, uti caprarum & uacarum Galeni ostendunt uteri, quemadmodum in Capite quod priuatim acetabulis dedicabitur, diffusius ostendat. Ad haec, uenam aut arteriam quoque non extuberantem, sed nullo penitus pacto uisui sese offerentem in hoc, ut neque in uentriculi aut intestinorum cauitates terminare, in non praegnantium mulierum uteris conspeximus: imò fundi sinus continuo colore inter rubrum ac pallidum medio perfusus spectatur. Haec quidem interne fundi superficiei sinus uel, cuius tractatio ad uteri formam spectat, est descriptio. In terna autem ceruicis uteri superficies magna ex parte uaria est, quam coniuet enim, neque alias distenditur, undecumque rugosa implicitaque est, ac in se concidit: si uero admodum distenditur, exacte laeuis & lubrica secundum uniuersam ipsius longitudinem, praeterquam ad eam partem, qua in pudendum terminatur, apparere potest. Hic namque perpetuo praeter laxos implexus cuticulares illas

*Interna ceruicis
eius superficies
eiusmodi*

carunculas tuberculaque non æqualiter omnibus mulieribus propendula adipiscit, quæ *vulva* Græci uocant. Ad hæc, in anteriori ceruicis sede paulo supra pudendū, ubi uesicæ collū ipsi^o inseritur, nō ad amussim æqualis est. Nā utrinque ad insertionis latera, tenuis uteri ceruicis portū cui la excrefcit, in ipsius amplitudinē propēdens, ac illis mēbraneis processibus forma perq̄ similis, quos urinæ in urinarios meatus ē uesica, & bilis ex duodeno in deferentē illā meatū, regressum prepedire inuimus. Haud secus quā si uteri ceruix urinā admitteret, penduli uerō processus urinā aut aliā materiā in uesicæ collū regurgitare prohiberēt. Præterea uteri ceruicis amplitudo toto ipsius ductu nō angustatur, & eiusdē est amplitudinis quā fundo cōtinuatur (si modō amplior distēdiq̄ aptior inibi nō sit) ac quā in pudendū cessat. Verū in huius amplitudinis finē seu elatiore sedem, fundi orificium prominet, nusquā ceruicis latera suo mucrone cōtingens, neq̄ propter ceruicis cōtractionem aut distentionē mobile. Porrigitur enim ex humillima fundi sede in hanc ceruicis regionē, uteri substātia obtusioris in pene glandis modō, cui transuersa scissura seu foramen inest, quod uteri aut fundi ipsius os uocari solitū est: quemadmodū muliebri pudendum, ceruicis uteri os nuncupamus. Verum ut hoc nō distentū alioquin secundūm corporis rectitudinē ductæ sectionis modō cōniuet, ita quoq̄ illud transuersa, at non perpetuō æquali. Prægnātibus enim rugosa est admodū, & perquam angusta, ut specillum nisi ualidius impulsū uix admittat. Quæ nuper pepererūt, ampliorem hanc scissionē, minusq̄ cōtractam rugosam ue possident: nō prægnātes autem, medio habent modo. Quod uerō, quoties fundi orificiū distenditur ac dehiscit, ut & ceruicis orificiū, orbiculare fiat, manifestū esse, etiam si nō dicatur, arbitror. Aperitur autē in coitu nō semper quidem, sed quū uirile semen appetēs, id naturali motu sugendo allicit, & quando uterus non concepturus, uirile semen unā cum muliebri semine iterū eructat, aut in pollutione, uel affricū muliebri duntaxat semen excernit. Nequaquā enim distenta uteri ceruice, simul quoq̄ id perpetuō recluditur, haud enim decuisset insatiatæ mulieris arbitrio, etiā post cōceptum uenerē procaciter nimium desideraturæ, orificium illud subijci. Vt interim prætereā quāta successionis speciei noxa, mulieres subinde geniturā præter sententiā non reseruarēt: quantaq̄ licētia nullo habito cōceptionis metu, maritis parentibusq̄ imponerent, si modō fundi orificio Natura musculos arbitrarij motus opifices elargita fuisset, idq̄ ita ac ceruicis uteri fundi orificium semper aperiri potuisset. Quā inepit uerō & falso pleriq̄ fundi orificiū penem in coitu excipere, illumq̄ in uteri sinum inferi scripserint, præter alia, corporis quoq̄ resectio luculentissimē testatur. Porrō in partu quū toto tempore quo uterum gessit mulier, ad amussim contractū oclusūq̄ fuerit, adeō aperiri, extendi, remittiq̄, ut foetus hæc procidat, scimus quidē, & audiētes stupefcimus: at Naturæ miraculū nimis quā segniter admiramur, summi rerum Opificis prouidentiam hymnis parum celebrātes. Ad uteri quoq̄ formam ipsius cornua spectare uidentur, quæ Herophilus in mulieribus opportunissimē iam nascentibus boum cornibus assimilauit. Quemadmodum enim uitulorum capita utrinque quā pronascentur cornua, extuberant: ita etiam superior uteri pars, quam quartæ circuli parti comparauimus, utrobique ueluti in duos obtusos desinit angulos, qui re uera ueteribus Anatomicis hominū cadauera secantibus cornuū uice habebantur, uasorumq̄ semen muliebri deferentū insertionem excipiunt. Neq̄ hīc quenquam Galeni studiosum (uti sanē omnes qui Medicinæ nomen dedimus oportet esse studiosissimos) mihi ob pleraq̄ illius dogmata obstrepere uelim, atq̄ alias uteri partes requirere, quas cornu accuratius assimilari cupiat, priusquā sedulo Galeni loca in libris de Partium usu, de Semine, de Vteri resectione, expenderit, atq̄ uaccinū uterum muliebri, ac demum Galeni scripta ambobus uteris cōtulerit: ut tandem doceatur, Galenū, ne per somniū quidem muliebrem uterum unquam inspexisse, ut uaccinū duntaxat, & caprinum & ouillum, in super ipsum in libris de Partium usu aliorum Anatomicorū placitis nixū esse, ac proinde uterū illic uerius (quamuis interim obiter) descripsisse, in libro autē de Vteri resectione humano capiti equinā ceruicem adiecisse, atq̄ ex uaccino utero & muliebri chimeram texuisse, quum uaccini uteri descriptionem cum aliorum dissectionis professorū scriptis permiscet. Si itaq̄ quis naturæ operū studiosior, Græcorū imposturas uidendū cupidus hæc diligēter præstiterit, uaccini uteri cornua ad eum modum habere spectabit, ac si dextrum sinistrumq̄ decrepiti arietis cornua radicibus, ac internis lateribus linteo simul cōmitteret, ac cornuū radices uaccino utero, quā is ipsius ceruici cōtinuatur, assimilaret, cornuū uerō apices uteri apicibus conferret. Hæc profectō diffusius explicatiusq̄ prosequeretur, nisi cuiuis promptum esset macellum adire, uaccinumq̄ uteri situm, formā, magnitudinē, aliāq̄ in partū fabrica ad amussim contemplananda, intueri: aut si grauius sit parumq̄ deceat macellū accedere, leue omnino est iubere uaccinum uterū adferri, ut tanti autoris sensa intelligātur, ac muliebri utero casu oblato, obseruet, quā cōcinne Galenus caprinū uaccinumq̄ uterum, non autē humanū depinxerit, ac demum

Fundi uteri orificium cuiusmodi.

Vteri cornua.

Galenū humanū uterū nunquam inspexisse.

025 fi. 26
fi. uesica etiam cū ipsius ceruice aperta spectatur. dem
27 fi. l.
p 23 figur. dem 15 fi. R. aut 13 d.
q 27 figur. K, K.
r 27 fig. ad criniam se dem.
s 26 figur. C dem D.
t 25 fig. u.

u 25 fi. h.
x 25 fig. u.

y Hic 29 figuram inspicit.

expendatur qua ratione tot cōtrouersiae inter praecipuos uiros fuerint cōcitatae, quòd cuius ani-
 malis partem describerent, non expresserint, ipsiq; arbitrati sint hominis membra illorum ani-
 malium membris conuenire, quae illi potissimum sectioni accommodare solent. Atq; si quis haec
 attente examinauerit, facile dijudicabit, quoties oratio alioquin satis proluxa mihi interturban-
 da esset, si perpetuò quādo à Galeni placitis studio & sciens reclino, adijcerē, aut etiā rationem
 semper cur id faciā adderē, ipsius loca simul prolixè adscribēs. Sint itaq; muliebris uteri cornua
 dicti iam antea obtusi anguli, caprini uerò & uaccini & ouilli uterorū cornua apices illi arietū
 cornibus undecunq; simillimi: aut non apices solū, sed fundi uteri in illis animalibus tota pars,
 quam geminā esse, etsi longo interuallo connexa inuicē sit, postea dicā. Quandoquidē Galenus
 alibi etiā totas eas partes cornua nuncupauit, quum ex quorundā etiam ueterū sententia in cor-
 nibus foetus cōplecti docet: quod nō ita inepte de illis animalibus prolaturum est. quemadmodū
 multò adhuc rectius de canibus & suis, qui uterum statim à fundi ipsius orificio, ita in^b duas
 partes diremptum gerunt, ac si indicem à medio maximè diduceres, illosq; digitos uteri partes
 esse fingeres, quae in nō praegnātibus rectā quodāmodo ducuntur, & in apicē mucronem ue sen-
 sim nō secus desinunt, quā si recta, nō autē obliquata essent cornua: in utero autē gerentibus
 quasi arietis cornuū modò, & haec quoq; inflectuntur. Porrò ne latius expatietur oratio, eorum
 animalium uteris neglectis, nunc muliebris uteri magnitudinē aggrediamur, quam modò antea
 in situs uteri descriptione utcunq; expressimus, neq; fundi quoq; moles magis quā uentricu-
 li aptè describi potest, ut qui pro cōtenti foetus seminis ue quantitate distēdatur, cōtrahaturq;. *Muliebris u-
teri magni-
tudo.*
 Praeterea idem quoq; de ceruice censendum est, quae modò uariè cōplexa rugosaq; conuiet,
 modò in coitu (quāuis non semper aequè promptè) pro penis, in partu autē pro foetus mole, di-
 stenditur. Et quemadmodū latitudo ceruici eadem nō est, ita quoq; neq; longitudo. nam nobis
 uterum inter dissecandū atollentibus, in miram longitudinem ceruix porrigitur. adeò ut non
 minus ridiculum sit, uteri ceruicis longitudinē uel latitudinē, quā penis describere: quanq; &
 is minus adhuc quantitate quā illa differat. Quinetiā uteri ceruix pro mulieris libidine turgi-
 dior, angustiorq; & directior (praeterq; quod alijs natura sit strictior) efficitur. ac proinde etiā
 haud miror omnes quodam digitorum numero eius longitudinē describere aggressos, inter se
 pugnare, & hunc à pudendo ad fundi sinum undecim, illum duodecim, istum plures, aliū pau-
 ciores digitos enumerare, & quod omnium absurdissimū est, parem cum nō praegnātibus fundi
 longitudinē atq; ceruicis statuere. Praeterea uterus in eum modum à peritonæo ligatus pēdet,
 ut ipsius fundus sursum & deorsum plus minus in coitu sese ducere, ac ad penis summū tanq;
 animal quoddā, ut & Plato dicebat, dehiscere possit. Quanq; interim uetulis, & ijs quae saepius
 pepererunt, aut rudius ab obstetricibus in secundarū euulsione fuerūt tractatae, fundi os in pu-
 dendū quasi depēdeat, ac proinde breuissima implexaq; in illis ceruix uideat, quā inter secandū
 sursum tractā, aut aliās in uiuētibus intrò protrusam, insigniter producere integrū est. Quod
 autē puellis uteri fundus minor sit, quā illis quae iam diu coiere, aut aliquando uterū gessere,
 etiā alijs proditum est Anatomicis: quanq; in his omnibus testium ferè modò ita fundus uariet,
 ut nullā ipsius molem, quemadmodū neq; uelice etiā, priuatim circūscribere queam. Vigesima
 septima tamen praesentis libri figura, eam uteri magnitudinem exprimit, quae frequēter in non
 praegnātibus, & praecipuè in huius anni cōsectione Patauij occurrit. Fundus enim multo mi-
 nor est, quā dissectionum rudis sibi facile persuaderet. Quòd uerò Anatomes professoribus,
 etiā menstruae purgationis occasione, fundi uteri magnitudinis differētia ponatur, legi quidē,
 quando uterū sanguine turgentē, & paulo post menstruū sanguinē repurgaturū, grandioreni
 illo esse docēt, qui nuper uniuersum sanguinē, quem mensis interuallo asseruari sensim arbitra-
 mur, excreuit. Verū hac ex parte nunq; mihi se obtulit uteri differentia, & de sanguinis illius
 collectione purgationeq; suo loco ad praesentis Capituli finem quaedā subiiciā. In uteri etiā sub-
 stantia, non minus quā in describenda ipsius magnitudine, dissectionis professores grauiter
 dissentiūt, atq; adhuc multo magis in ipsius tunicarū numero, & deinde in uenarū arteriarū &
 neruorū uteri ortu & implexu. Mihi (ne illorū falsis ac imaginatione plerunq; cōfictis dogma-
 tibus enarrādis prolixè haerē) nō praegnantiū fundi substantia cōspicitur neruea, mēbranea ue,
 sed crassa admodum, compactaq; neq; nimium dura, & nō ad amullim, ut caetera quae generatim
 neruosa dicuntur, candidās, sed carneū aliquid praeseferēs. Quòd autē in praesentia neruosam
 substantiā, non quae frequētibus cerebri aut spinalis medullae neruis intertextitur uocē, sed eam
 neruorum materiā, quae ligamentis, tendinibus, ac illis qui propriè nerui nuncupantur substantia
 (quanq; non uirtuti) respōdet, neminē ambigere reor. Haec uteri substantia, aequalis duritia, con-
 tinuaq; passim est, nisi fortassis ad fundi foramen paulo durior collectiorq; euadat. In exteriorē
 huius substantiae superficiē, uenae obscurae, gracilesq;, sed admodū frequētes integro adhuc ute-
 ro excurrere uident, quae inter internā^b externamq; uteri tunicā porrigunt. Sūt enim duae uteri
 tunicae, *Vteri fundi
substantia.
Vteri tunicae.*

tunicæ, exterior una quam à peritonæo, ut & uesica ipsa cæteraq; quæ illo ambiuntur, insigniter ualidam ac crassam obtinet. Hæc principiū ducit à membranis uasa uterū accedētia continētibus, uterumq; peritonæo cōmittētib; . A peritonæo enim quæ uasa ipsi cōnascunt, quæ à maxima uasorū^k distributione supra sacrū os facta, uersus crura tendunt, ipsius peritonæi partes processus ue enascuntur, illis membranis substātia formaq; simillimi, quæ mesenterii efformāt. Sunt enim hi processus instar duarū tenuium membranarū in ipsarum medio uenas & arterias deducentiū, & multo adipe oppletarū. Atq; tales membranæ à peritonæo utrinq; procedūt, quæ toti ceruicis & fundi uteri lateribus ad eum modū cōmittunt, quo cauæ intestinorū Anatomis uocatae parti mesenterii^m applātari docuimus: & quemadmodū mesenterii^m intestinis tertiā obducit tunicā, ita etiā hæc peritonæi mēbranæ utrobicq; uterū accedētes, in secundā ipsius degenerant tunicā, longē crassiorēⁿ ea quam mesenterii^m intestinis offert, quod scilicet quatuor peritonæi portiones, utrinq; nimirū duæ, eam efforment, quum intestinorū tertiā tunicā duæ tantū membranæ constituunt. ueluti & in canibus & suibus accidere uidemus, quibus^o ambæ uteri partes instar intestini sunt, singulæq; suo duntaxat latere ad peritonæum in lumborū regione colligant: quū unicus & simplex muliebris uterus utrobicq; peritonæo connectat. Porro præsentis tunicæ crassities ob hoc duntaxat nō tanta est, quod tot peritonæi partibus cōstituat, sed quia hæc in cōtracto, neq; grauido utero impense collecta compressaq; est, uti & modò de interna dicturus sum.^p Interna fundi uteri tunica ipsi peculiaris ac propria est, neq; à peritonæo pendet, & quæ prius narrata est uteri substātiā constituit. Hæc tunica in non prægnati utero (quem donec aliud subiūxero, subaudiri uelim) crassitie omnes reliquorū corporis organorū tunicas, ut tres^q uentriculi & intestinorū simuletia implexas, uincit. Ipsa tamen omni ex parte non pariter crassa uisitur. Vbi enim fundi efformat^o orificiū, crassissima est, & paulo quàm alibi compactior: deinde etiā in^r media sede superioris fundi partis crassa quoq; est admodū, & ut in sinus uteri enarratione dicebā, in ipsum quasi sinum extuberans. Cæterum quæ uterus in obtusosⁿ angulos definit, semenq; deferentia uasa excipit, hæc tunica tenuior, minusq; secantibus spissa, quàm in reliqua parte occurrit. In lateribus autem & anteriori & posteriori sede pariter crassa uisitur, adeoq; compacta, ut nihil præter ipsius substātiā citra fibrarum quibus abundat distinctionē, utcunq; eam disseces, intueri liceat: facileq; hallucinari illos intelligas, qui hanc uteri tunicā geminā esse uolunt, in dextris quidem unā, in sinistris uerò alterā, quasi utriusq; manus cōcaua simul ex opposito iungeres, ac singulas manus singulas esse tunicas fingeres. Ad eum enim Galeni locus in libro de Uteri sectione ualuit, ut in dissectione peritiores, eum legentes, utriq; dein constructionem inquirentes, suoq; sensu derogantes, illum geminum, etsi non sit, descripserint. quod profectò nō accidisset, si^x uaccinum caprinum ue uterum diuisissent, quem inibi, non uerò muliebrem, Galenus describit. Si enim exquisitè uaccinum aggrediaris, & y^r partem ipsius quæ ab uteri ceruice ad eam usque sedem habetur, qua is primū in arietis cornua duci conspicitur, tunica^r liberaueris, quæ à peritonæoeducta toti huic uteri parti communis, simplexq; existit, mox interna uteri tunica in cōspectu erit, non unica quidem, uti exterior, sed gemina, utriusq; scilicet uteri partis una peculiaris. quippe tunica exteriori ablata, uaccini uteri pars, quæ prius unica cernitur, ita gemina est, ac si indicē cum medio simul iunctum conspiceres: aut ut de cornibus arietis dicebam, duorū cornuū radices internis lateribus inuicem committeres. Neq; solum id Galeni nomine in uaccino utero expendendū uenit, uerū etiam externam utrorumq; fundi uteri partium communem tunicam ab interna, quæ singulis uteri partibus peculiaris est, adimens accuratè, obseruabis non oscitanter spectandum uenarum arteriarumq; implexum, inter internam externamq; tunicas consistentem: sed adeò internæ connexionum, ut eitis connexus gratia internam uteri tunicam Galenus uenosam (uti sanè est) appellandam duxerit. Verū interim muliebris uterus^b substātia adeò compacta constat, ut uix uenæ capillorum modo tenues appareant, neque interna tunica non prægnantibus uenis cōspicuis intertexta cernitur. At de uteri uenis & arterijs paulo post agetur, & nunc internæ tunicæ quæ in muliebris uteri fundo simplex, uti diximus, est, fibræ explicandæ ueniūt. Triplici nanq; fibrarum genere intertextitur, ac rectas quidē intimas exigit, sed eas nō ita numerosas. Extimas habet orbiculares, transuersas ue, rectorum copiam utcunq; uincētes. At medias, quæ obliquæ sunt, possidet plurimas, easdemq; robustissimas. Atq; hæc omnes in his quæ utero aliquandiu gesserunt, non secus quàm in uesica flatibus turgida cernuntur, in hisq; omnia iam emutātur. Venæ etenim ac^c arteriæ uterū adeuntes magnæ admodū & cōspiciuæ sunt, ac interior uteri tunica tanto tenuior rariorq;, & magis neruea uisitur, quanto magis uterus ipse in magnitudinem promouit. Neque amplius exanguis aut nullis confita uenis apparet, uerū magnæ frequentesq; uenæ eam intertextunt, ad internam ipsius superficiem usque ad^d secundas uidelicet, admodū dilucidè procedentes: ac deniq; (ut semel dicam) in utero gerētibus omnia à nō prægnan-

Libro de Uteri sectione.

Interioris tunica uteri fibræ cuius modi.

Prægnantiū uterus cuius modi.

h 24 fig. O.
P, Q, et 16
fig. E, E. 27
I, I.
i 25 fi. n. 14
y.
h ult. fig. li.
3 b.
l 24 fig. F.
G.
m Specia-
tur id in 10
figura.
n 9 fig. h, h
educunt L.
o 28 fig. F.
G, atq; ita
quæ hic de-
scribitur, il-
linc ex cha-
racterū in-
dice petes,
quem iam
dum & a
29 fig.
p 27 figur.
E, E.
q 17 fig.
r 9 fig.
s 27 fig. G.
26 C, D.
t 27 fi. F.
u 23 fig. i, h.

x 29 fig.
y 29 figura
D ad E.
z 29 figur.
F à G.

a 29 fi. cir-
ca D & G.
b 27 figura
E, E, F.

c 25 fi. n. 7.

d 1 tabelle
30 fig. F.

gnantibus plus minus emutatur. Ceruicis porrò uteri substantiæ aliquid cõmune cum uirili pe
 ne Natura elargitur, eam dico qua duo penis corpora & glandem præcipuè formari diximus. *Ceruicis uteri
 substantia.*
 Quemadmodum enim illa inuolucro inter neruū carnemq; substantia medio conformantur,
 quã alia fungosa spõgio saq; oppletã esse diximus substantia, sic quoq; & ceruix uteri carnea ner
 ueaq; constituit tunica, eiusmodi etiã substantiæ fungosæ nõ nihil possidete. Atq; huius substan
 tiæ beneficio uteri ceruix penis modo muliere uenerẽ appetẽte extuberat, pudendiq; ipsius col
 liculi (quas & alas alij uocant) ac cuticulares illius caruncule extrã prominent, ceruicisq; ampli
 tudo penẽ amplexura, arctatur, & quod ad rectã uirilís feminis eiaculationẽ sat est dirigitur.
 Atq; hoc parũ cæteri animaduertent Anatomici, ceruicẽ uteri multis & orbicularibus muscu
 lis intertextã, non aliter ac^s uesicæ sit ceruix, fingẽtes. Quod & si in plerisq; mulieribus concubi
 tus delectationẽ fortassis auget, & illẽ cõstringentiũ arctantiũq; medicaminũ uim nostris offi
 cinis relinquerent, nimis tamen uoluntariã uim Natura genitalibus indidisset, & nescio quo
 pacto penem plus satis uteri ceruicis arbitrio subiecisset. At nõ præterierunt Anatomici, cerui
 cem in puellari ætate delatiorem mollioremq; esse: contrã in prouectioribus, & ijs quæ fre
 quentius pepererunt, callosiorem temporis successu reddi, ut etiam cartilagini asperæq; arterie
 illam in uetulis subinde assimilent. crebro enim congregientium attritu, partiumq; exeuntium
 collisione ceruix occallescit: & frequenti astringentium lotionẽ, assiduoq; mensium fluxu, haud
 secus indurescunt, quã ob continuum acremq; humorem defluentem ulcera ad fistulas per
 mutari consueuerunt. Venæ & arteriæ ceruicis insertæ non prægnantibus manifestiores mihi
 semper uisæ sunt, quã fundi, at diuersum utero gerentibus accidere certum est. Uteri autẽ ue
 narum arteriarumq; seriem unã cum seminalium uasorum constructione iam opportunè subij
 ciam, ut deinde uteri connexu quoq; sermoni addito, uniuersa ipsius fabrica absoluat. Mu
 lierum testes uteri accumbunt lateribus, non prægnantibus quidem paulo elatius quã fundi
 superior pars consistit, utero autem gerentibus eandem certè sedem occupant, at quo magis
 uterus extenditur, eo inferiùs quã ipsius summum habetur, ad latera illius^b accumbere appa
 rent. Innituntur autem peritonæo ea parte, qua ilium ossa sacro committuntur, omnino laxi,
 neq; aliter quã seminalium uasorum beneficio peritonæo connexi. Hi uirorum testibus mi
 nores multo sunt, forma autem oblongiores, & secundũ latitudinem minus rotundi, & qua
 si latiores quã spissiores effici deberent, anteriùs posterioriq; depressi. Externa superficies inæ
 qualis, ac haud secus quã multæ eademq; exiguæ unã colligarentur glandulæ, multis inæqua
 libus tuberculis oppleta uidetur. Substantia quippe non constant, ut uirorum testes, molli, ac
 innato sibi humido læui, continua & æquali: uerũ duriori, mesenterijq; ac inferioris omen
 ti membranæ glandoso corpori non absimili, & præter exiguos uenarum ac arteriarum in ip
 sa consistentes plexus, sinuosa cauaq;. Habent enim mulierũ testes intus præter uasa sinus quos
 dam tenui aqueoq; humore plenos, qui prius non læso teste, sed ui compresso, ac inflatæ uesicæ
 modo crepante, in miram altitudinem inter disseccandum non secus quã ex scaturigine qua
 piam exilire solet. At huiusmodi sinibus nulla peculiaris est forma: inæqualis enim, ut exterior
 ipsorũ testiuũ superficies sunt, & nõ unus, sed plures, neq; illi semper ijdem uisuntur. Hæc testiuũ
 substantia mēbraneo inuolucro undiquaq; circũdatur, quod ipsi ualidissimè adnascitur. Atq;
 hoc quidem durum est: sed tenuẽ & longẽ illi inuolucro quod uirorum testes proximè ambit,
 duritia & crassitie cedens: neq; adeò promptè à testium substantia inter disseccandum separabi
 le, & sui testis substantiæ magis participans. Præsens inuolucrum mulieribus eundem quem
 uiris usum præstat. seminarijs enim uasis excipiendis aptum est, testium que continet substan
 tiam. Præter hanc tunicam mulierum testes nullum exigunt inuolucrũ, nisi quòd in ambitu
 peritonæi membranei processus seminaria uasa continentis, & uespertilionũ alis longè simili
 mi, testium mediã duntaxat partem integunt, non autem ut^q exterior uirilís testis tunica, pror
 fus induunt. Seminaria uasa mulieribus similiter ac uiris^r duæ sunt arteriæ, & totidem uenæ,
 parem omnino cum uirorum uasis ortum sortitæ, at progressu distributionisq; serie differen
 tes. Dextra enim uena ac arteria, quemadmodũ & alterius lateris uasa, à primo ipsarum ortu
 dextrorsum peritonæo, ut in uiris, firmatq; ad sui lateris testem descendunt, ac cum primũ arte
 ria uenæ cõmittitur, ambq; inuicem, ut uirorũ uasa postq; aliquousq; è magna peritonæi ampli
 tudine exciderũt, implicari inuoluiq; incipiunt: non quidẽ uniuersum ipsorũ corpus in implica
 tionẽ absumẽtes, uerũ mediã sui partẽ uena ac arteria in superiorẽ sui lateris fundi partẽ deri
 uant, multiplici sobole in uteri fundum excurrentẽ. Quod uerò ex implicationis initio reliquũ
 est, paulatim magis magisq;, ut in uiris, inuoluit, uaricosumq; illud corpus efformatur, sua ba
 si elatiore testis parti adnatũ, & similiter atq; in uiris ramos in testis substantiã, & illũ ambiens
 inuolucrũ diffundẽs. Deinde uas semẽ deserẽs secundũ testis corpus, ut in uiris habet: quanq;
 magis testi orbiculatim, q; in posteriori solũ sede aduoluit. Ab interna enim sede basis uaricosi

*Mulierũ tes
 tes cuiusmodi*

*Testium inuo
 lucra.*

*Seminaria va
 sa mulieribus
 cuiusmodi.*

corporis^e incipiēs, externo testis lateri, & deinde inferiori ipsius parti & nōnihil interno quoq; lateri adnascitur, haudquaē tot inuolutionibus, quā testi adnascitur, ac uirile uas donatū. Porro à teste nōnihil sursum ascendens, & testi nō amplius^b adnatū, reuolutiones eas instar uermis æqualiter procedentes amittit, ac teres planiūq; instar nerui in uterū errabundo ductu fertur, in mediā^h cornu dextri sedem insertū. His organis per me quidem licebit quæuis nomina imponere: ego autem quoniā uirorū organis forma substantiaq; correspondent, eadē nomina illis, quæ his indere inter ostendendū soleo, cum Aristotele, num semen hæc quoq; organa, ut in uiris, num uerò duntaxat ad uoluptatē quendam præparent humorē, non admodū contendens. Porro hæc uasa pinguibus, quæ inter dissecandum omnia obliterare solent, membranā à peritonæo natis suffulta tutò porriguntur. Cæterū præter nuper cōmemoratas uteri^k uenas & arterias quæ à feminalibus uasis principiū duxerant, aliæ multo insigniores à caua & arteria magna post illarū supra sacri ossis initiū^m diuisionē accedunt. Postq; enim ea uasa primū in duos insignes truncos diuiduntur, & hi rursus singuli inⁿ duos insignes, sed amplitudine impares ramos dissecti sunt, unū quidē qui maior est, ac per inguina crus accedit, alterū uerò humiliorem minoremq; cuius^o finis per pubis ossis^p foramen elabit, uteri uenæ ac arteriæ oriuntur, à minoribus humilioribusq; secundæ illius diuisionis ramis pronatę. Rami itaq; in dextro consistētes (ut qui in sinistro sunt quoq;) insignē porrigunt propaginē: uena quidē uenā, arteria autē arteriam: quæ simul accumbentes, dextrū uteri latus propter fundi orificiū accedunt, ubi in multas scissæ loboles, quasdā sursum in humiliore fundi sedem exporrigunt, quasdā per uteri ceruicem deorsum digerunt, nōnullas etiā uesicæ impartietes. Quæ uteri fundū accedunt, nō pregnantibus quodāmodo graciliores & pauciores apparent, q̄ quæ ceruici & potissimū iuxta tundi^r os implicantur. Neq; ut quispiā arbitraretur ab his uterū accedentibus uasis, uenæ & arteriæ originē ducūt, quæ secundū rectos abdominis musculos sursum ferunt, illisq; uasis quæ ad peçtoris ossis posteriorem exporriguntur sedē, cōmunes sūt. nam hæc ortū sumunt à præcipuis uasis per inguina in crus deductis, à quibus etiā^s surculi pronascunt, muliebri pudendum colliculosq; ipsius accedentes. Vnā cum præsentibus uteri uenis ac arterijs ab ossis sacri neruorū^t paribus utrinq; etiā nerui deducunt, tenuibus surculis potissimū in uteri ceruicē, & circa humiliore fundi sedē excurrentes, ramosq; etiā uesicę promētes. Ad elatiore porro fundi regionē subinde^v neruuli perq; graciles diffundunt, à sexti neruorū cerebri paris ramis deducti, qui costarū radicibus exporrigunt. Verūm ut hi neruuli prætenues albicātesq; sunt, & pinguibus mēbranis suffulciuntur, ita quoq; inter dissecandū difficulter occurrunt. Atq; ideo nunc propemodū manifestū esse arbitror, quas partes uterus tangat solū, ac quibus alligetur & adnascatur. Anterior enim posteriorq; & superior fundi uteri regiones nullis quas contingunt partibus adnascuntur, latera uerò cōnascuntur, membranā uasa utero deducentibus, & uterū peritonæo ualidē colligantibus, exterioremq; uteri^w tunicam producentibus, ac demū^x carneis illis fibris intertextis, quæ duos efformant musculos, quorū beneficio uterus uoluntario motu nōnihil sursum, dum mulieres ilia trahunt & quasi colligunt, allicitur, quiq; ad eò obliquē prorepunt, & quā uterum accedunt, ad eò crassescunt, ut perperā uteri cornua illos musculos esse aliquādo arbitratus fuerim, quod scilicet obtusos muliebris uteri^y angulos cornuū imagini nō accedere uidebā: neq; arbitrabar mihi uaccā aut caprā, ut Galeni Anatomicorū primarij sensa intelligerē, secundā. Ceruix porro uteri ex lateribus^z mēbranis quoq; & uasis ipsi exporrectis adnascit, & illorū interuentu peritonæo (sed quemadmodū & uterus, laxē) cōnectitur. Posteriori parte per mediā longitudinem, qua fundo propinquior est, recto intestino ita innititur, ut accumbentes inuicē intestinorū^{aa} gyros mutuò allocari cernimus. Verūm ad ceruicis in pudenda finem, illa podici firmissime cōnascitur, perinde ac si recto intestino & ipsi cōmunis esset tunica, quemadmodū stomacho & asperæ arteriæ cōmunem tunicā esse nō dubitamus. Rursus ceruix anteriori sede elatius quidem ad fundi orificiū innitentē duntaxat habet uesicā, sed paulo inferius fibris quibusdā humillimā uesicæ partē & ipsius ceruicē adnatā possidet. Vbi autē hæc illi inserit, uelut cōmune utriusq; corpus & tunica efficitur. Cæterū in fine quā ceruix in pudendū definit, cōmune utriusq; ceruicis scilicet & cutis, ut in labris & podice, corpus constituit. Hęc cutis præterq; quod pilosa euadat, ipsi duriuscula, quemadmodū & in mēto, substernitur pinguedo, in uetulis (etiā si illis ceruix occalluerit) unā cū mamillis flaccescens, neq; ita bellē pudendi colliculos alas ue ut in iunioribus sustinēs. At quū hæc citra mortuorū sectionē conspicua sint, enarratione neutiq; indigent: quemadmodū neq; illi primi in pudendo implexus, & utrinq; una^{bb} prominēs cuticularis carūcula, longa quidē, sed tenuis, & ex longa basi in mucronē desinens. Has *νυμφω* Græcis uocari innumus, qui earū præcisionē plus q̄ quis arbitraretur eruentam, & cicatricē perinde ac reliqua huius sedis ulcera difficulter suscipientē, docuerūt: quod hæc coriaccæ quodāmodo caruncule in nōnullis mulieribus ad tantā molē augeant, ut pudorē deformitatemq; inducant, &

*Vteri uenæ
ac arteriæ.*

*Quibus parti-
bus uterus ad-
nascitur, &
quas solum
tangit.*

*Vteri mu-
sculi.*

*Prominula
in ceruicis ori-
ficio caruncu-
la.*

*e 25 figur. f
ad p.
f 25 fig. t. h.
g 25 fig. n.
h 25 fig. i.*

*i 24 fig. O.
O. 26 E. E.
k 25 fig. n. 26
fig. H.
l 25 fig. y.
m ultime fi
gu li. 3 b.
n eius. fi. d.
o eius. fig. i.
p 15. 21 fig.
ca. 29 li. 17.*

*q 25 figur. u.
r 26 fig. D.
s 25 fig. u. &
6 mus. tab.
e in f.
t 6 mus. 14.
a. aut. fi. ca.
6 lib. 3. L ad
M.*

*u fig. cap. 6
lib. 3 d.
x fi. 2 ca. 11
lib. 4 iuxta
cha. 25, 26
etc.*

*y ab 1 & u
fig. 2 cap. 2
lib. 4.*

*z 24 figur.
O. O.
a 27 figura
H. H.
b 24 fig. P.*

c 25 fig. i. h.

d 27 fig. 1. 1.

*e 25 figur. m.
f Spectatur
in 6, 7, 8 fig.*

*g 25 fig. 1. 27
fig. L.*

h 25 figur. u.

& multis nationibus quoque insignis impudicitiae argumento sunt; imò à uestimentis iugiter attritae, ad libidinē irritant, & Veneris ardorē suscitant. Vnde etiā Ægyptijs præcipuè uilum est, ut anteaquam carunculæ illæ extuberent, tunc potissimum amputentur, quum proximè uirgines nupturæ sunt. Porrò quis harum præcipuus usus sit, suo ordine iam audies. Vterus concipiendo semini idoneus, & foetum tantisper complexurus, dum perficeretur, ac alijs quàm sanguine nutriri posset, in humillima trunci corporis sede locatus est, qua ad concubitum seminisque susceptionem, & adhuc ad concepti foetus augmentum, perfecti que partum, nulla aptior excogitari posset. Hæc siquidem longè à facie & nobilissima rationis arte situatur: deinde ossa nulla, quo minus in miram amplitudinem distendi uterus queat, inibi præpediunt, atque etiam ipsi parituro hinc ad inferiora & uersus crura exitus facilis est. Forma autem uteri fundo cōuenit rotundæ proxima, quo reddatur capax, iniurijsque minus sit obnoxius. Dein fundus unicus simplexque est, quod unicum foetum amplecti debeat: attamē latior uisitur quàm spissior, quod interdum & gemellos concipiat. Non enim geminus cernitur, & intestini instar oblongus, qualis canis & sui, & illis denique animalibus obtigit, quæ plures simul foetus semper propemodum enituntur. Paruus autem, ac magis quàm facile crederetur contractus in non prægnantibus uidetur, ut quàm minimum alia tunc comprimeret organa, & sinum ipsius adeò angustum redderet, ut quæ proximè uniuersam genituram amplecti queat, eam nulla ex parte à se intactā relinqueret. Ac proinde commoda quoque ipsius functioni constat substantia, quæ affatim scilicet contrahi colligique quum nihil complectitur possit, & rursus secundum contenti augmentum sensim in miram amplitudinē distendi. Atque hæc non imbecillis distendi ue citra diuulsionē inepta uisitur, at ualida & iniurijs ferendis pertinax, fibrisque non infirmis, neque ijs ut fors fert intertexta. Verum rectas habet intimas, quod ante omnia semen allicere debeat: & easdem possidet paucas, quod ocyus semen illi ex temperamento ad iustitiā placēs, ac fluidum aptoque membro porrectum, in illum labatur. Obliquas autem plurimas, easdemque rectis ordine succedentes possidet, quod conceptum diutissime retinendum sit. Transuersas uero extimas nanciscitur, quod illas uterus tum primū maximè requirit, quando foetum diu satis amplexum in lucem est editurus. Quod unica eademque crassa contentus fuerit peculiari tunica, neque duas cum uentriculo, carnosam uidelicet unā, & neruosam alterā obtinuerit, hinc factum nemo addubitat, quod continere tantum uterus amplectique debeat, non autem uentriculi modo præter hæc aliud quippiam à proprio nutrimento concoquere & elaborare. Peritonæum illi ualidam exporrigit tunicam, propriam ipsius tunicae inuolucrum, & tutissimum propugnaculum futuram. Hæc externa superficie leuis aqueoque humore oblita est, aliarum partium modo quæ inuicem tangere quidem, non autem cōnasci fatius fuit. Si enim uteri fundus non prægnantibus incubenti illi uesicæ, & quod illi subiacet recto intestino cōnasceret, neque laxis illis, sed duris uinculis quibus accubuit partibus alligaretur, quis inficias ibit, uterum cōmodè tunc unam cum foetu non posse distendi, aut etiā in congressu aut partu deorsum uelut animal quoddam reperere? Rursus si utero gerentibus, is omnibus quas tunc contingit partibus connatus hæreret, quo nam pacto obsecro semen denuo amplexurus in se concideret, debitamque angustiam efformaret? & quum minimè opus est, intestinorum functioni non semper obesset. Orificium fundi tale est, quod semper conuiuet, nisi quum naturali instinctu semen admittere, aut foetui, aut mensibus iter præbere debet, meritò enim ex mulieris arbitrio, uti & antea dicebam, ipsius apertio occlusioque haudquaquam pendet. Quod uero crassiori & densiori, ac idcirco glandis modo in ceruicis amplitudinem protuberante substantia, quàm reliquum fundi corpus constat, nemo ambigere potest, id ob hoc maximè factum, ut in partu satis distendatur, neque in mira illa amplitudine lacerari diuelli ue periclitaretur. Atque insigni prouidentia in uteri ceruicis substantia efformanda Naturam uti, quis ignorat? qui eam ut dirigat, distendique ad seminis susceptionem facile posset, & rursus ne uterus refrigeraretur, locusque seu amplitudo frustra inanis seruaretur, colligi & conuolutim occludi queat, extructam conspiciat? Deinde ceruicem substantia ad ueneris prurimum apta constare diximus. Ut uero ipsius conuolutio & inflexus, ne uterus frigore afficiatur, plurimum auxilij præstat: ita quoque conuiuentes pendendi colles, & illæ cuticulares carunculæ, ceruicis opplentes initium, eidem usui accommodentur. Vascularum seminalium in mulieribus ortus & ductus, ipsaque testium substantia & conformatio, mulieres semen habere mihi utcumque persuadent: uerum id humidius frigidius que uirili semine esse, indubitatum est, quod testes ipsi & minores sint, & mediam duntaxat arteriæ uenæque seminalium portionem asciscant: dein quod præter sectionem, quæ semen muliebrem ostendit, mulierem frigidiorē esse constat. Neque etiam frequens scortorum concubitus argumento est, mulieri plus seminis, aut illius humoris quem libidinis nomine Aristoteles mulieri datum scribit, quàm uiro adesse, quum id non ex concubitus, sed ex seminis humoris ue illius eiectionis

Vteri officium,
ipsiusque cōfor-
mationis ratio.
Situs ratio.

Forma.

Magnitudinis.

Substantiæ.

Superficies
& nexus ratio.

Orificij fundi
ratio.

Vteri ceruicis
ratio.

Seminalium uas-
orum et testium
ratio.

*Nervorum
ac uenarū ra-
tio.*

*Mēstruū pur-
gationes unde
fluant.*

ctionis frequentia & copia (quibus illa à uiris longè uincuntur) metiendum sit. Porrò muliebriū ualorum & testium functionē ac usum, ea quæ de uiri seminarijs organis prodidimus, satis cōmonstrant. Sic quoq; ut uterus, & potissimum ipsius ceruix exacto sensu donaretur, nervos illis frequentes insertos fuisse, quē nunc obtinent sensus liquidò attestatur. Cæterum uenis quas in fundum uteri & ceruicē pertinere diximus, uterum, & quando concepit mulier ipsæ quæ fundo peculiare sunt, foetum quoq; enutriti: arterias uerò communi, quod illæ reliquo præstant corpori officio fungi certum est, ipsaq; sectio in utero gerentibus, id nō minus iucundissimè q̄ luculentissimè attestatur. Et mulierum menstruas purgationes ex utero quoq; petentibus uenis euacuari indubitatum est: at quo modo id fiat, & per quas potissimum uenas, fundi scilicet, an ceruicis ille sanguis profluat, fortassis si diligens Naturæ operum fueris admirator, neq; in alicuius iuraueris uerba magistri, & tu quoq; nō mecum modò, uerum etiam cum eruditissimis uiris IOACHIMO ROELANTS primario apud Mechlinienses medico, nostraq; Brabantia singulari ornamento, ac VITO TRITONIO ATHESINO, studiorum mihi dulcissimo comite, qui hac de re non semel mecum tum propter alias occasiones, tum maximè propter Hippocratis Aphorismum sexagesimum libri quinti, & Galeni in eundem commentarium literis egerūt, ambigas. Non sanè quod quis menstruus sit sanguis, & quæ ipsius natura, & quantus, & qua ratione in muliere abundet, & quī foetū nutriat, quamq; falsa de ipsius prauitate & graueolentia Plinius, & cum alijs plerisq; Albertus ille scripserint, nos lateat. Neq; (etsi quibusdam secus uisum sit) dubitamus, pariter sanguinem illum in fundi sinum toto mensis interuallo sensim minimè coaceruari, ac mensis periodo turgente iā utero promanare. Hoc enim si accideret, sanguis menstruus neuiquam tenuis, fluidus, ac illi perquam similis esset qui è naribus guttatim distillat: à quo mēstruus neq; manandi forma, neq; alijs omnibus differt, nisi fortassis plerunq; tenuior & aquosior, alia ue eiusmodi qualitate præditus occurrat. Qui si in utero feruaretur, quis ignorare posset, illum concretū & frustulatim educendū: ut taceam fundi orificium tum nisi purgatis mētribus nō posse in congressu recludi, alioquin quando mulier iniret, ac fundi ore semen acciperet, aut id os semē emitteret, etiam sanguini menstruo uia pateret, isq; proflueret. Quin & magnam huius rei coniecturā dant mulieres quædam, nuper à partu neq; fluidum neq; tenuem sanguinem emittentes, uerum magna cōcreti sanguinis cum seroso quopiam humore frustra, perinde ac si sanguinem in uenę sectione extractum, atq; in uitrum aliquot horis collectum in partes cultro diuideres, ac illum tunc in terram abijceres. Eius namq; formæ illis mulieribus sanguinem profluere aliquando conspexi, haud aliter q̄ si apertæ adhuc in uteri fundum pertinentes uenæ, quæ secundinis innascebantur, in uteri sinum sanguinem effunderent: & is ita concretus, non autem stillatim, ut aliàs solet, ex pudendo manaret, adeò ut facile in fundi cauitatem sanis mulieribus sanguinē menstruum nequaquā sensim asseruari, certò possimus colligere, & arbitrari ut in foetuum dissectione intuemur, uenas ad fundum ceruicemq; pertinentes, quæ suis suffulciuntur membranis, sanguinem hunc paulatim aceruari, ac turgētes illum singulis mensibus apertis ipsarum osculis emittere. Quod ex mulierum quidem sectione mihi uisum esse affirmare nequeo: uerum quod in quodam hæmorrhoidum uitio laborāte nō illubenter expendi, id mihi certissimò in uenis illum sanguinem, non autem in fundi amplitudine asseruari argumēto est. Hic namq; ordinatis uicibus, ut mulieres suis mensibus, ex uenis in sedem pertinentibus, sanguinis crassioris fluxu uexari consueuerat: & quū ex nigro arquato iecorisq; mira duritie perisset, num portæ ramis, an cauæ hunc sanguinē euacuarent indagaturus, illum dissecui, atq; uenæ portæ ramū sub coli intestini sine, & tota recti longitudine in mesenterio ductū pollicis ferè crassitie æquare, & sanguine illo crassiori lutosoq; turgere animaduerti, cauæ uenæ ramis huc pertinentibus nihil prorsus immutatis, adeò ut perq; stupidus censerer, si posthac ambigerem, num ex portæ ramis, an cauæ, melancholicus sanguis ex sede frequētius promanaret: & nō certissimò mihi persuaderē, uenas has nimiū oppletas, quū iam sensim sanguinē illum admiserint, apertis ipsarū oris eructare. Atq; ita in mulieribus fieri arbitror. an tamē ex fundi uenis, an uerò ex ceruicis semper, aut modò ex his, modò ex illis mēses defluat, ignorare me, neq; quicq; certi quod mihi omni ex parte sanū esse uidetur, posse affirmare fateor. Hactenus enim nondum mulierem non prægnantē, quæ uenarū crassitie ab alijs differret inueni, quamq; tamē diuerso modo affectas plerasq; uiderim. Lutetię enim in publica sectione præstanti forma & florida ætatis meretricē suspendio necatam primū secui. Patauij quoq; altera obtigit, quæ sibi laqueo mortē intulerat. Deinde monachi cuiusdam diuo Antonio hic sacri elegāscortum repente uelut ex uteri strāgulatu, aut attonito morbo, mortuū, Patauij studiosi ex monumento ereptū ad publicam sectionē attulere, mira industria cadauer uniuersa cute liberātes, ne à monacho dignosceretur, qui idē monumēto ereptū cum scorti parentibus apud urbis præfectum

*i fi. ca. 5 li. 3
d, d, e, e. aut
hic 12 fi. n.
k fig. cap. 6
lib. 3 v.*

fectum conquerebatur. Præter hoc superiori anno mulierculâ utcunq; senē, & fame (uti conij-
cio) in ea annonæ penuria enecatâ, pari ratione subductam in scholis adepti sumus. Quæ autem
postremò nobis obtigit, & qua in uigesima quarta & uigesima septima figuris exprimēdis ufi su-
mus, suspendij metu se grauidâ falsò finxerat. Verùm Prætoris iussu ab obstetricibus (quæ illâ
minimè grauidâ affirmabant) interrogata, nuncq; quantum à mensuris purgationibus abesset,
utcunq; id sedulo nos resciscendum ab ea curauimus, indicare uoluit. Verùm huic, & quas non
prægnantes uidi, omnibus uenæ pari se habebāt modo: neq; uel imaginari licebat, quò nam pa-
cto in uteri fundum sanguinē per crassam collectamq; adeò uteri substantiâ ducere possint, præ-
cipuè quum in his uenæ capillorū modo essent tenues, uisumq; quodāmodo effugerent. Quæ
autem ad ceruicem & infimam uteri fundi sedem tendebant, apparere crassiores, & faciliùs ex
his menses defluere expurgari ue posse uidebātur. Haud secus quàm si sectio ex uenis ceruicem
implicantibus menstruum sanguinem semper excerni, propemodum suaderet.

DE UTERI ACETABVLIS. Caput XVI.

ET ERVM dissectionis professorum de uteri acetabulis dissensio ad
nos quoq; manauit. Grauius etenim in scholis contenditur, quidnam
uteri sint acetabula: qua etiam de re tantisper dubitauī, donec in oue, quæ
non ita diu utero gesserat, quid uerè uteri acetabula sint, inspexissem. Hæc
enim altero ipsius uteri sinu semen receperat, qui dissectus asperâ inæqua-
lemq; ostendit superficiem, multis^a sinibus oppletam, qui tales prorsus e-
rant, ac si mediam pisæ partem singulis sinibus quis nō secus impressisset,

Quid uerè u-
teri sint aceta-
bula, & quæ
primū ita su-
erint nuncu-
pata.

^a Hos sinus
spectabis in
oue, aut ca-
pra, aut uac-
ca, quæ non
ita pridem
concepit.

^b 1. 2. fi. ca.
^c 19. lib. 1. g.

^d 1. 2. fi. cap.
^e 19. lib. 1. i.

^f 1. 2. fi. cap.
^g 49. li. 2. P.

^h Et hæc
quoque ex
uacuo ute-
ro petenda
ueniunt.

ⁱ Specta D.
^j 19. fig.

^k 1. ta. figu-
^l 30. F.

quàm si in ceram eiusmodi sinus pisæ quapiam moliretur. Quando itaq; sinus illos intuerer, ac
Galenī loci ad finem libri de Uteri resectione non immemor essem, quo acetabula sinui foliorū
herbæ assimilant, quam Græci ab acetabuli, seu potius heminae forma κοτυλιώδης, & à cymbali i-
magine κυμβαλίωδης & κυμβαλίου uocant: nos autē acetabulum, & Veneris hortum, seu umbilicū
nuncupamus, promptè collegi, hos uteri sinus κοτυλιώδης Græcis, nobis autē acetabula primū
fuisse ad eū modū nuncupata, quo altius incisus ossium sinibus acetabuli nomen accommoda-
mus. Si enim coxendicis^b acetabulum intuitus fueris, illudq; ad hos uteri sinus contuleris, nul-
las réperies corporis partes æquè ex merito ab imagine nomen obtinuisse, atq; acetabulum id
coxendicis ossis, à quo iam paulo antè femur resectum sit, & hos uteri sinus. Vt enim coxendi-
cis sinus ita ac si medius globus ipsi impressus esset, cauus cernitur, sic etiā & hi uteri sinus insi-
nuantur: deinde ut coxendicis acetabuli^c supercilia extra reliquam ossis superficiē prominent,
ita etiam in uteri amplitudinem suorum sinuū supercilia proceriùs quàm reliqua uteri superfi-
cies in ipsius cavitatem extuberant. Ad hæc, ut coxendicis ossis acetabulum mucoso humore
oppletur, ita sanè & uteri sinus mucoso sanguine mihi conspiciēbātur infarti: à quo iam in non
nullis sinibus teres & insigniter mucosum uasculū uidebat pronatū, ad eū prorsus modū quo
teres ligamentū ex coxendicis acetabulo in femoris caput inserit. Quum itaq; hos ouilli uteri si-
nus inspexissem, unde uteri acetabulorū nomē primū sit institutū, nequaquē hesi. Vt autē quo nā
pacto illa procrearentur cognoscerē, non prægnantis ouis uterū mox aperui, & uteri amplitu-
dinem multo aliter q̄ muliebris uteri asperâ inæqualemq; adinueni. Per uniuersam enim superfi-
ciem^d subflaua uisebant tubercula, & semiglobuli, tales omnino ac si dimidiatas pisas uteri mu-
liebris amplitudini passim quis agglutinasset. Atq; hinc primū discere cœpi, quid Anatomes
professores uellent, qui acetabula uteri extumescentibus in ano uenarū capitibus cōparant, ex
quibus iam paulo post sanguis melancholicus est profluxurus. Si enim non prægnantem uac-
cæ uterum secueris, illo quauis ratione aperto, nihil eiusmodi prominētibus capitulis erit mani-
festius: nihilq; addubitabis, illa acetabulorum loco plerisq; Anatomicis habita fuisse. non for-
tassis quod illa ueris acetabulis assimilarent, uerāq; acetabula uteri esse arbitrarentur, sed quod
ex uteri sectione didicissent, uenas ac arterias inter internā externamq; uteri tunicas admodum
multiplici & implexa prorsus serie in uaccis distributas, suis sinibus in hæc capitula per uniuersam
uteri amplitudinem extuberantia pertinere, ac demum cōcepto iam semine illa aperiri, se-
menq; amplecti, & uasa quædam educere, quæ à uenis & arterijs in capitula pertinentibus pro-
nata, ad seminis usq; superficiem insererentur, illiq; implicita^e secundinam seu tunicā foetus exti-
mam efficrent. Præterea ubi sedulo in nō prægnanti uacca hæc tubercula expenderis, & rur-
sus in illa quæ nuper cōcepit, sinus illos quos tubercula sese aperientia efformant didiceris, ac
pariter obseruaueris in uacca quæ paulo diutius cōcepit, quī sinus illi oblitterentur, & disten-
to iam utero prorsus uisum fugiant, ac uasa tantum appareant: ex sinuum loco ab uteri tunica
ad secundinam porrecta, etiam facile ratiocinaberis, quid medici indicauerint, qui acetabula

Quæ secundò
acetabula à ue-
teribus fue-
rint appella-
ta.

Ad quæ tertio
acetabuli no-
men fuerit de-
ductum.

uoca-

Aphorif. 45.

uocauere neque sinus illos, neque tubera, uerum uasa ex utero in secundinam pertinentia. Ea enim Hippocrates tum alias, tum maxime in quinto Aphorismorum libro, acetabuli nomine intellexisse uidetur, appellationem hinc fortassis sumens, quod haec uasa ab illis uteri sinibus, quae primum acetabula uocari inuimus, porrigantur. Atque hinc liquet, unde tot in Naturae operum descriptione exurgant contrariae prorsus autorum sententiae, quod scilicet Galeno dissectionis studioforum facile praecipuo nimium in humani corporis fabricae cognitione credamus, & ipsi nostris manibus dissectionem non aggrediamur: aut si id tentemus, ab illis casu abstineamus animalibus, ex quibus Galeni dogmata expendere liceret. Frustra enim in muliebris uteri amplitudine tubercula illa quae subflaua & dimidiatae piscae simillima esse diximus, indagabis: quum illa his penitus non donetur, uti neque asinae uterus. Si tamen uaccinum uterum ex macello tibi curaueris adferri, nihil his tuberibus (quouis etiam pacto uterum aperias) promptius occurret. Insuper in muliere quae non ita pridem concepit, incassum sinus illos quos coxendicis acetabulo conferebam, inquires: quod non solum hinc conijcio, quia non praegnantibus mulierum uteri illis tuberibus prorsus expertes sunt, sed & quod refectione id in muliere fuisse a marito interfecta didicerim, cuius uteri interior superficies, & uasorum iam in semen pronascentium series nihil a canini & suilli uteri forma discrepabat, quam in foetis canibus indies conspiceret licet. Porro quum in mulieribus ab utero in secundinam uasa pertingere cernamus, illud acetabuli nomen illis propter Hippocratem ascribi poterit, quod ultimò recensebam, quum uasa quaedam ab utero in secundinam pertinentia, acetabuli nomine quibusdam comprehensa attestaret. At iam opportunum erit secundinae & reliquorum foetus inuolucrorum naturam, & foetus formationem sermone quoad licebit uerissime pertractare, & dein mamillarum quoque historiam hoc libro persequi.

DE INVOLUCRIS FOETVM IN VTERO
tegentibus. Caput XVII.

FOETVS inuolucra utcunque quatuor tabellis trigesimae figurae exprimere conati sumus.

Quae in translatione de foetuum formatione in controuersiam uenire soleant.

IN praesente libro etiam organa generationi subministrantia propter sedis uiciniam describere proposuerimus, conduxerit hinc quoque de foetu, & potissimum de ipsum inuoluentibus tunicis, quaedam subiicere. Quandoquidem diffusum de foetus formatione sermonem instituere, prolixi esset negocij, & ut uerum fatear, hinc mihi aliorum autoritatibus duntaxat insistendum esset, & tandem uix mihi ipsi probabilia, non absque frequentibus controuersijs, adducerem. Nam & si quaedam ex foetuum & praegnantium uterorum dissectione didicerim, & in scholis nonnulla commonstrare soleam, id tantummodo ex brutis, neque id ea qua oporteret diligentia habeo. praegnantibus namque mulieres mihi ad dissectionem paucissimae hactenus obtigere. Quum itaque adhuc permulta ex frequentia ac sedula sectione me adepturum non diffidam, modò in dissertationum Oceanum me haudquaquam conijciam, praeter caetera disputaturus, num muliebri semen ad generationem aliquid praestet, mulieres etenim semen perinde ac uiros habere, muliebrium organorum fabrica superius edocuit. Dein num semen effectiuum simul & materiale principium foetui offerat, an tantum effectiuum. Rursus si semen effectiuum tantum autor sit, quorsum id euanescat: & si materiale etiam principium sit, quas partes efformet, num scilicet eas quas solidas semper spermaticasque nuncupamus. Item quid primum generetur, omnia ne simul, an iecur, cor, & cerebrum prius simulque: an cor prius, aut iecur prius, & quo nam tempore singula in foetuum formatione fiant: praeter eius generis quaestionum quamplurimas, uix paginis aliquot enumerandas, in quibus omnibus ferè Galenum ab Aristotele medici iuxta ac philosophi dissentire arbitrantur, hi quidem Aristotelis placita, illi uerò Galeni mordicus defendentes: sed per loue omnes sectione postposita, friuolis quibusdam rationibus, & autoritatum congerie duntaxat innixi. Quum interim sectio hinc plerumque luculentissime ostendat, quam si ita in mulieribus atque in brutis aggressus fuisset, & in has disceptationes me quoque iniiciens (uti aliquando quum quid exactius reperero, facturus sum) aliquot chartas absumerem, & ostenderem pariter quam belle Galenus qui alios de sectionis negligentia increpat, sibi passim consentiat: & quam futiles rationes & a ueritate prorsus alienas in Aristotelem nimis profecto sophisticè contexit, autumans neminem post illum sectiones aggressurum, suasque imposturas deprehensurum. Quanquam Aristotelis sententiam undique ueram esse, non annuam, nihilominus tamen medicos expendere

derè uelim diligentius Galeni nimium omnibus concessum placitum, quo præter simplicem carnem pinguedinemque corporis nostri, omnia semine constare docet: ossa uidelicet, cartilagine, membranas, ligamenta, uenas, arterias, neruos, tendines, musculorum fibras, cerebrum, & si quid aliud in corpore præter pinguedinem & carnem habeatur. Hoc enim ubi sedulo medici affectu omni remoto indagauerint, uiderintque, dein quæ Galenus ad^a secundi fœtus inuolucris constitutionem, muliebri semen non sufficiente uirili requirat. At præsens sermo quantumuis ipse renitatur, in alium locum suppressendus est, & ut mihi à principio institutum fuit, fœtum inuoluentes tunicae ueniunt pertractandæ, quas num ritè Galenus & in libris de Partium usu, & libris de Semine & fœtus formatione descripserit, aut uiderit etiã, ipse tecum ubi eas tute in homine, aut sue, canè ue obseruaueris, expendito. Quum enim Galenus canis & suis inuolucra hominis respondere docuerit, tantisper dum mulier sese offerat, in cane effœta aut sue fœtum inuolucra non oscitanter inuestigare erit operæ precium, ut dein hæc mea Galeni locis conferens animaduertas, num uel canis inuolucra is rectè descripserit: ut etiam tunc perspectum habeas, quousque ueram humani fœtus fabricam Galenus recensere potuerit. ^b Primum itaque fœtus inuolucrum, quod & extimum mihi nominabitur, fœtum uniuersum non eo modo obuoluit, quo nucleum à suo putamine obduci integri que cernimus, aut quo reliqua duo inuolucra fœtum ambire mox audies, imò fœtum duntaxat circulum uasa contingentium modo cingit. Haudquaquam enim superiorem, uti neque etiam inferiorem fœtus partem contingit, sed tantum ita se habet, ac si quis à mucronata pectoris ossis cartilagine ad elatissimam usque ilium ossium sedem fascia impensè laxa cingeretur. Inuolucris enim huius latitudo ex fœtus proportionem tanta duntaxat est, quanta longitudo à fœtus ilium ossium elatissima sede ad mucronatam usque cartilagine pertingeret: aut ut expressius dicam, inuolucris latitudo non multum excedit cubiti cum extrema manu longitudinem: tantum abest, ut inuolucrum id fœtum uesicæ alicuius, aut ipsius uteri modo amplexaretur. Porrò inuolucris amplitudo tanta est, quanta summa interioris uteri superficiem extensio. inuolucrum enim hoc externa superficie utero undique contiguum est, & adnascitur quoque. Dein exactè consistit ad fœtus mediam regionem, si modò mihi fœtum ita iacentem subaudis, quemadmodum conuolutus implexus que in utero (aliter ac uulgus persuasum habet) secantibus occurrit. Porrò ipsius crassities nequaquam membranæ modo tenuis est, sed quum fœtus ab utero paulo post resolendus est, uteri inuolucrorum crassitiem longè superat, & pollicis etiam crassitiem facillè æquat. Deinde substantia non constituitur membranæ, uerùm peculiari, & cui in uniuerso corpore alteram non reperiatis similem, nisi fortassis illam fungosæ penis, aut propinquius adhuc ^a lienis substantiæ assimilare uelles. Est enim huius inuolucris substantia, lienis quasi modo nigricans, friabilis, fungosa, & frequentissima uasorum serie implicita. Quippe omnes uenæ & item arteriæ ab utero fœtum petentes, in hoc inuolucrum duntaxat pertingunt, neque undiq; in fœtus ambitu in aliquod uniuersum fœtum inuoluens inuolucrum finiunt, sed in hoc duntaxat quod iam describere (utinam tam foeliciter, atque præsens in sectione ostendere possem) conor. Vasa itaque uterum implicantia suis osculis in hoc inuolucrum, quod lato crassoq; circulo non inopportunè contuleris, pertingunt aperiunturq; & ex singulis uasorum oris noua procreantur uasa tot numero, quot uasorum ora inuolucrum id contingunt. atq; à uenarum quidem oris uenæ procreantur, ab arteriarum autem arteriæ: que per huius inuolucris substantiam uariè admodum implicitæ, tandem inuicem colliguntur, uenæ quidem in uenas, arteriæ autem in arterias, & tantisper grandiores rami ita collecti in maiores adhuc coeunt, donec omnes uenæ in duos colligantur uenarum caudices, & arteriæ item in duos arteriarum caudices: qui ut uenarum caudices duo inuolucra, quæ uniuersum fœtum ambire mox dicam, penetrantes in umbilicum pertingunt, sanguinem & uitalem spiritum fœtui in eum prorsus modum deducunt, quo reliquæ corporis uenæ & arteriæ ijs quas perreptant partibus suam quam continent materiam digerunt. Hoc itaq; extimum fœtus inuolucrum aliud nihil est, q̄ plexus quidam & textum, in quod uasa uteri pertingunt implicanturq;, ob hoc potissimum, ne totidem uasa fœtum subiret, quot ab utero in inuolucrum hoc pertingunt, sed ut huius inuolucris beneficio collecta in pauca redigerentur uasa: quæ per fœtus umbilicum ducta, unica tantum sede eademq; tuta fœtum perforant. ^b Exterior igitur præsentis inuolucris superficies uniuersa uteri internæ superficiem adnascitur, proximaq; est: interior autem ipsius superficies adhuc pertinaciùs obnascitur secundo fœtus inuolucro, quod iam aggrediar: simulatq; indicauero per me licere, ut huic extimo inuolucro ex tuo arbitratu nomen imponas, memor Galenum reliquosq; dissectionis professores extimum inuolucrum *περιου*, uti & Latinos secundas, seu secundinam, alij et loculos appellare. & quum fortè idem cum Galeno illi nomen impones, expende an is id ritè descripserit: quod tum feceris

Lib. 2. de Semine.

In lib. de Fœtus for.

Primum ac extimum fœtus inuolucrum.

41 tab. fig. 30 G, G. 2 tab. L, L. 3, 4 tab. O, P.

11 tab. fig. 30 P. 2 tab. K, 3, 4 tab. 14 Q.

13 fig. cap. 49 li. 2 E, E. 119 fi. I, K. 125 fi. 11, 12.

84 tab. fig. 30 S.

Hæc petes ex tabella 30 figuræ, et etiam ex reliquis.

Secundum me
dium ue fetus
inuolucrum.

opportune, quum animaduertes id neuiquam membranā esse, sed potius lienis suo nigricante sanguine admodum turgidi substantiam: & non toti uteri superficiei adnasci, sed duntaxat tantæ superficiei uteri parti, quanta est ipsius inuolucri exterior superficies. ¹ Secundum fetus inuolucrum à sarciminis imagine admodum eleganter *ἀμάρτωειδης* à ueteribus est appellatum, qui id fecus ac Galenus uerè cognouerunt. Quum enim inter dissecandum extimum inuolucrum ab utero diuulsum est, aterq; & nigricans subuiridisq; sanguis ab illo profluxit, nullo que alio fetus inuolucro effracto, fetus ab utero eximitur, is unà cum suis inuolucris sarciminis alicuius, nō quidē oblongi, & quod ex tenuibus formatur intestinis, sed breuis, & ex crassioribus intestinis formati, supraq; & infrā confuti, non autem laqueo tantum intercepti, imaginem exprimit, secundum enim inuolucrum intestino responder: fetus autem, & omnia quæ id inuolucrum amplectitur, intestino infartorum rationem obtinent. Est enim secundum hoc inuolucrum exacta membrana, uenulis quibusdam & arterijs intertexta, ad eum ferè modum, quò adherens alba ue oculi tunica illis donatur. Externa ipsius superficies tanta amplitudine, quantum est extimum fetus inuolucrum, pertinacissimè illi connascitur, & uenulas suas arteriolasq; ab extimo fetus inuolucro assumit: nullum enim uas immediatè ab utero in hanc membranam pertingit, etiam si externa ipsius superficies reliqua (quæ scilicet extimo non connascitur inuolucro) uterum contingat, sed non connascitur. Nullibi enim secundum hoc inuolucrum utero, nisi extimi inuolucri interuentu necitur. Interior huius superficies ad amussim læuis est & humecta, neque alteri prorsus parti connascitur, nisi puncto quodam (ut ita dicam) intimo seu tertio fetus inuolucro: atque is connexus, ¹ umbilici uasorum ab extimo inuolucro per secundum & tertium ad umbilicum tendentium fit interuentu. In reliqua enim amplitudine secundum hoc inuolucrum tertio nusquam adnascitur, & ^m inter secundum hoc & tertium inuolucrum fetus urina colligitur. A suprema enim fetus uesicæ fundi regione ⁿ meatus quidam per umbilicum in cauitatem pertinet, quæ inter secundum & tertium consistit inuolucrum, atque is meatus fetus urinam in illam amplitudinem defert, *ὄρχαρος* hinc appellatus, & mira industria in hoc à Natura formatus, ne fetus urinam per uesicæ ceruicem reddens, illam corpori suo proximam tantisper dum nasceretur asseruaret, & eius acrimonia mordacitateq; mollis illa ac tenerula cutis erodatur ulceretur ue: sed ut urina procul à fetus cute eius urinarij meatus beneficio, inter secundum inuolucrum & tertium deduceretur, & ut mox de fetus sudore quoque dicam, partus promptitudinem dum paulo ante egredientem fetus profluit, & uteri ceruicem humectando emollit ampliatur que, plurimum iuuat. Galenus secundum inuolucrum quo ipse urinam contineri scribit, toto fetus non obduci attestatur, sed duntaxat clunibus, & extremis partibus. qua in re tuum ipsius requiro iudicium: & hortor pariter, ut quum fetus, si non humanum, saltem canis fecas, ut mox atque extimum mihi appellatum fetus inuolucrum ab utero distraxeris, fetusq; & ipsius reliqua inuolucra manu contines, ut fetus erigas, ac urinam deorsum uersus pedum regionem colligi intuearis, ac dein capite illum rursus declines, & animaduertas mox urinam uersus capitis regionem asseruari, illud que membraneum inuolucrum quod ego descripsi, & utero undique (nisi ubi extimum inuolucrum obstat) dixi esse proximum, urinam continere, & neuiquam *χερσι* esse, quum nullas prorsus possideat uenas & arterias, ab ijs quæ ipsi nutritionis gratia, ut & cæteris membranis offeruntur, & hæc neuiquam ab utero immediatè procedunt, sed ab illis quæ crasso illo & lienoso fetus inuolucro implicantur. Si enim hæc sedulo expendaris, hæc que mea cum Galeni placitis ad sectionem contuleris, promptissimè dijudicabis, quàm reliqua Galeni de Foetuum formatione & seminis natura constare possit sententia. ^o Tertium fetus inuolucrum forma prorsus secundo respondet, sed minus est amplum, & longè tenuius. tenuissima enim (unde & *ἀμυγ* dicitur) membrana est, alba quemadmodum & secundum inuolucrum, & uenulis pariter ac arterijs implicita, fetus proxime & undecunque obducta. Huius exterior superficies prorsus læuis & humecta est, neque ulli penitus parti adnascitur, nisi ^p uenarum arteriarumq; umbilicum petentium interuentu. hæc enim quum ab extimo inuolucro per secundum & tertium umbilicum adeunt, secundum inuolucrum primo committunt. Interior quoque tertij inuolucri superficies læuis quoque & humecta est, fetus nusquam nisi ad umbilicum, uasorum umbilici beneficio nexum. Inter hoc autem & fetus cutem sudor copiosus continetur, qui fetus est recrementum, ac ante partum non minus quàm fetus urina profluens ceruicem uteri irrigando, fetus faciliorem exitum parat. deinde fetus cuti subflaua quædam & lutosa obducitur substantia, eius concoctionis (uti arbitramur) recrementum, quod in singularum partium enutritione fieri putamus. Venæ & arteriæ hoc inuolucrum implicantes ab umbilici uasis, quum illud permeant, principium mutuantur; quæ & si sint longè gracillimæ ac tenues, ta-

Tertium foetus
inuolucrum.

i 14 fig. 30
G, G. 2 tab.
L, L. 3, 4 tab.
O, O, P, P.

k 18 fi. cap.
14. li. 7, 8.

l 3, 4, 14. 10
fig. N.
m 3, 14. fi. 30
inter O, O
or M, M.
n 2 fi. M ab
N.

o 3, 4, 14. fig.
30 M, M.

p 4. tab. 30
fig. N or S.

men inter dissecandum promptè occurrunt, quòd hæc membrana præ cæteris corporis membranis & tenuissima sit, & omnis prorsus adipis expers. Vnde etiam ipsa post partum apud quasdam nationes non i. eleganter exsiccata uesicæ modo seruatur, atque uulgò apud nostrates in masculis galea, in foeminis uitta, apud Italos uerò indusium fuisse persuasum habent: in hoc errantes, quòd omnibus pueris hanc membranam communem haud esse arbitrantur. Quod obstetricum inscitia fieri uideo, quæ interdum, & ut plurimum tertium inuolucrum simul cum secundo à foetu abstrahunt, tunc illam suam carnisiam non obseruantes. Aliquando uerò quum extimum inuolucrum utero adhuc in partu pertinacius adhæret, ipse que foetus antea prodit, tunc intimum ipsius inuolucrum capiti ipsius aut cruri, aut manui obdūtum absq; secundo inuolucro prodit: id que tunc mulieres religiosè, & magna superstitione afferuant, neq; ab his modò, uerùm & ab occultis philosophis summopere expetitur. Quum interim pariter & intimum & secundum possent semper matres æquè puerorū nomine (uti charissimam meam matrem fecisse uideo) reponere, si extimum inuolucrum, aut lienosam illam substantiam à secundo inuolucro deradi mox curarent, & ablutas postmodum membranas foeno leuiter opplerent, uesicarum que modo exsiccarent. Putauerim enim elegantius fore, si grandiam puero mater illius offerret inuolucra, quàm quod ea simul cum foetus urina, & sudore, & qui profluit tunc atro sanguine in cloacas reijci, aut in terram fodi curant. Quum cæteris uiuiparis animalibus ferè sit innatum, ut simul omnia quæ foetum inuoluunt, deuorent, ac deglutiant, id quod in parturientibus canibus non iniucundè aliquando obseruauit. Porro quæ uenarum & arteriarum in umbilicum pertinentium sit series, in tertio libro qui uenis & arterijs dedicabatur, exequutus sum, quum uenam dicerem in iecur ferri, à qua priusquam in iecur absimitur, in canibus ramus in mesenterij centrum pertingit: arterias autem secundum uesicæ fundi latera deorsum prorepere, atque in humiliores ramos arteriæ magnæ inferi, quos diffundit post magnam supra sacri ossis initium diuisionem. Quoniam pacto autem hæc omnia ad amussim dissectione indagaturus sis, ubi mamillarum sermonem absoluerò, ordinatim subiungam.

DE MAMILLIS. CAPVT XVIII.

MAMILLARVM fabricam non aliter delineare licuit, quàm in dextro latere uigesimæ quintæ figuræ eam exprimere conati fuimus.

4 Non cōtinetur inter A, B, C, D 2 24 figu.

b; muscul. tab. 24.

MAMILLAE etiam si peritonæo nulla ex parte^a amplexentur, quum tamen foetum ubi is in lucem prodijt, alant, atq; in organorum generationi subseruientium numerum recensendæ sint, hoc quoq; loco ipsarum fabricam opportunè prosequemur. Mamillarum itaque situs nulli non conspicuus est: super pectus enim ad ossis pectoris latera locantur, par-
ti inferiori brachium pectori admouentis^b musculi superstratæ. Verùm ut figura admodum uariant, sic quoq; parem non semper sedem occupant.

Mamillarū situs.

Ampliores enim mamillæ latiori firmantur basi, propendulæ uerò ac flaccidæ à naturali loco declinant: & quibusdam mulieribus uicinius ad pectoris medium inuicem accedunt, quibusdam autem (quod & pulcherrimum ducitur) inuicem recedunt, thoracisq; lateribus magis appropinquant. Forma illis penè propria, semiglobum refert: quippe exterius rotundæ, gibbæq; sunt, papillæ (quæ Græcis *θηλα* appellatur) instar processus obtinentes: intus uerò seu posterius, quæ pectus spectant, leuiter admodum sinuantur, secundum pectoris gibbum planè & amplæ basi commissæ. Mamillarum moles quum à brachium pectori adducente musculo abscedit, quæ illæ potissimum dependent, ampliores quàm in medio ductu euadunt, ut plerisque foeminis simul in basi, & in ipsarum extremitate ampliores ob concidentem ipsarum substantiam uisuntur. Porro substantia qua constant glandulosa est, multo adipe abundans, & uenis paucisq; admodum arterijs & neruis intertexta. Nerui quidem semper ijdem in mamillas per-
tingunt, ac sibi perpetuò similes sunt: uenæ autem & arteriæ crassitie & contento humore admodum pro mamillarum mole, & quo tunc funguntur munere differunt. In glandularum forma, substantia, multitudine & situ multo maior singulis temporibus est differentia. Viris namque multis nullæ ac perquam paucissimæ eademq; aridæ sunt glandulæ, uti etiam admodum puellis. Alijs autem frequentes extuberantesq; adsunt, duritia, & mollitie, ac forma uariantes. Iuuenulæ enim quibus iam mamillæ in molem attolluntur, generationiq; aptæ fiunt, harum glandularum obtinent copiam, sed inuicem compactarum & durarum, nulloq; lacteo humo-

Forma.

Substantia.

re oppletarum. Dein series formaque glandularum in mulieribus à cæteris animalibus, & potissimum uniparis differt. his namque unicum quodammodo & continuum in uniuerso ubere consistit glandosum corpus, illis autem ad papillæ centrum una magnaque & mamillæ modo effigiata habetur glans, cuius alia frequentes, sed parua, & amygdalis à cortice liberatis similes in circuitu accumbunt, duriori adipe, & uenarum & fibrarum ex carnea membrana in cutem pertinentium interuentu mutuo commissæ connataeque. Vniuersa enim mamillarum substantia ad ipsam ritum inter cutem & membranam à nobis carneam dictam continetur, neque costis incumbentibus musculis mamillæ alio nexu committuntur, quam per reliquum corpus carnea membrana subditis sibi musculis: nisi forte hinc paulo plures uenæ interueniunt, à musculis in mamillas digestæ. Vt cumque tamen mamillæ aliquando flaccidæ propendeant, carnea membrana à musculis non abscedit, uerum glandulæ illæ unà cum adipe non amplius constrictæ, sed flaccidæ à carnea membrana laxantur. Mulieres enim lactantes & ultimis mensibus uterum gerentes, has uenas lacteo humore aut lacte oppletas habent, & ipsæ etiam glandulæ eo abundant, & ob id molliores & fungosæ admodum, neque ita inuicem continuæ redduntur, & illum tonum non amplius seruantes, neque amplius duriusculo illas sustinente adipe, sensim flaccescunt & propendent. Verum nunquam eò perueniunt raritatis, ut deuoratum à muliere pilum in se (uti Aristotelis est sententia) reciperent, & pilari morbo, Græcis *πρωχιάσις* nuncupato, uexarentur. quando quidem nulli dubium est, per tot angiportus tenuesque anfractus ab ore in mamillas pilum nequaquam duci posse, etiam si illud mamillæ, quum in ipsarum consisteret uenis, amplexuræ essent. Est enim id Aristotelis commentum, ipsi ab anu quapiam persuasum. Quamquam fortassis, ut in renibus urinariisque meatibus, quid pili simile in mamillis progigni posse, non omni ex parte uideatur absolum. Cutis mamillæ obducta, reliquæ thoracis cuti congruit: mamillæ enim substantiæ, ut reliquo adipi, conuascitur, pariterque inibi crassa est. At ubi orbiculatim ad papillam nigricat, circulumque constituit, qui quibus Græcis nuncupatur, pertinacius maximæ in mamilla glandi conuascitur, uelut plurimum neruorum, & tenuium uenarum instar fibrarum albicantium interuentu. Quinetiam cutis hinc interdum tenuior quam alibi euadit, fungosum quippiam, ut & papilla, adipiscens. Huius namque substantiæ penitus substantiæ accedit, hoc est neruæ quodammodo cuti intus spongiosa substantia oppletæ, quæ dirigi ac uicissim laxari non minus quam penis apta, & pari sensu prædita est. Obscuri illi tenuesque nerui ac prorsus fibræ modo albicantes, in papillam pertinentes meatus uenarum furculi sunt, multiplici serie inter glandulas excurrentes. Venæ porro mamillis exporrectæ, à triplici plurimum pendent radice. Axillaris enim uena thoracis amplitudinem egressa, ramum insignem in musculos pectori superstratos, & pectoris cutem ipsamque demum mamillam depromit. Quæ etiam elatiorem scapulæ sedem, & summum humerum implicat uenæ, deorsum in plerisque mulieribus ante sectionem conspicuos furculos in mamillæ cutem ipsamque mamillam deriuant. Apparent namque crebro mamillarum cutis uenæ in multis mulieribus, & potissimum quæ aliquando lactarunt, insignes, subuirides, & errabundo ductu, ut in sura & in cubiti interna sede, aut in temporibus, tortuosæ incedentes. Porro uenæ mamillarum à tertia radice principium ducentes, non perinde in cutem atque priores, sed in mamillarum substantiam penitus excurrunt, arteriisque concomitatae perquam gracilibus. Hæc namque uasa germinant uenæ ac arteriæ à iugulo deorsum sub pectoris osse exporrectæ, & inter cartilaginum interualla ramos pectori incumbentibus musculis & hinc mamillis diffundentes. Atque hæc præcipuæ sunt uenæ in constructione mamillarum animaduertendæ, quando quidem harum interuentu uterus cum mamillis consortij lege afficitur. Hæc namque mamillarum uenæ & arteriæ (si modò quæ illis dispergantur) à iugulo, uti in uenarum & arteriarum serie docuimus, pronatæ, eosque quos diximus ramos per cartilaginum interualla germinantes, deorsum sub pectoris ossis lateribus prorepunt, atque thorace excidentes, super anteriorem peritonæi transversorumque abdominis musculorum sedem rectis musculis exporriguntur, horum posteriori sedi innatæ, frequentesque soboles, donec ad medium illorum longitudinis deuenerint, huc illuc utrobique emittentes. Porro hæc iuxta umbilici sedem alias uenas & item arterias sub rectis musculis sursum conscendentes operiuntur, atque cum illarum ramis ita implicantur, ac si utriusque manus digitos inuicem insereres, ne utiquam enim osculis suis ita conuiuent, ac si utriusque manus digitorum apices è directo, non autem ex latere unà commiteres. Hæc uasa sursum potentia ea demum sunt, quæ à grandioribus cauæ & arteriæ truncis per inguina crus accessuris principium assumere, in tertio libro commemorauimus. Quæ & si ab eadem cum uterum petentibus uenis radice non enascantur, adeò tamen utero accumbunt, uicinaque sunt, ut qui hinc in uteri uenis coacervatur sanguis, illis uasis excipi, sursumque ferri posse credatur, aut suis osculis sanguinem à descendentes sub

Libro 7. Historia de animalibus.

Papillæ substantia.

Venarum mamillam petentium series.

c 25 fig. C.
d 25 figura
D, D.

c tabula figuræ
f 22, 23 figura
ra. 99

g 3 fig. cap.
4, 9 lib. 2 E.
E, F.

h fi. ca. 6 li.
3 parum supra in editur P. & hic 25 fi. B. i 3 mus. tab. Δ. 5 ta. r. 7 tab. L. h 25 fi. A, A. l fi. ca. 6 li. 3 L. aut 2 fi. lib. 6 B, C.

m Specta 6 muscu. tab. 4, 5, f. & fi. cap. 6. lib. 3 L, M, r. & fig. cap. 12 li. 3 G & r. n 6 muscu. tab. Δ.

o 25 fi. uteri uenæ y notatur, illi autem ascendentes ramus.

pecto-

p. fig. ca.
lib. 4. r.

pectoris osse uasis, accipientia ad uteri uenas ac arterias diffundere. Verum hæc ad uenarū & arteriarū in tertio libro traditarū seriem spectāt, quæ in præsentī uenit adeunda, hoc paradoxo non postposito, paucissimas prorsus uenas ab illis quæ sub pectoris osse porriguntur, in mamillas diffundi, & arterias adhuc multo rariores, & si ausim dicere nullas. Nerui mamillarum ab illis pendent, qui subditis musculis exporriguntur, neq̃ aliter hi in mamillarum quàm reliquam thoracis cutem deriuantur, præter^p unicum qui subinde ex quinto costarum interuallo papillam adit, multosq̃ surculos ipsi offert. Quàm uerò singula primario mamillarum muneri idonea rerū Opifex iustissimè fabrefecerit, intelliges, si seorsum unumquodq̃ suo usui adhibueris. Ac præcipuum quidem mamillarum officium in omnibus animalibus quæ animal concipiunt, & animal in lucem edunt, censendum est, tenero adhuc ac iam nuper nato foetui alimentum præparare: quemadmodum uteri munus est semen concipere, foetum que tantisper dum absoluatur continere. Non autem in hoc præcipuè, quanquam in quarto de Animalium partibus libro Aristoteles hoc innuit, ubera creauit Natura, ut cordis sedem operiant, & deinde in mulieribus secundariò, aut illis abutente Natura ad lactis generationem, & ad ipsum continendum facerent. Quandoquidem plerorumq̃ animalium & uirorum puerorum que mamillæ ad lactis primò generationem, dein uerò ex positu, quem non solum in homine commodum, sed & necessarium in pectore obtinuerunt, cordi uelut propugnaculum eas effici documento sunt. Quum enim neque pueris neque alicui animali ad generationem nondum apto mamillæ exurgant, sed ueluti notæ cuiusdam gratia absque peculiari aliquo in illis corpore, quo à reliqua inter cutem & carneam membranam pinguedine discerni possint, duntaxat in illis habendæ sunt, certum est, eas primò non propugnaculi uice fieri: nam in illis animalibus ac pueris mamillæ neque copiosiorē adipem, neque glandulas, neque aliud quippiam præter teneram papillam habent, quo propugnacula illis quibus incumbunt organis meritò dicerentur. Ad hæc, si quod incrementum in uiris mamillæ recipere apparent, & quasi alterius cōmodi causa, quàm notæ cuiusdam habendæ sunt, id illis magna ex parte prouenit peracto anno bis septimo, quum primùm genitale semen ferre ac pubescere incipiunt, ut stirpes semen laturas primùm florere nouimus, adeò sanè ut lactis gratia potius quàm propugnaculi intumescere, efflorescentes que ipsis mamillas fieri constet. Nam & lac nonnullis uiris post pubem exprimi, & per suctum frequentiore uel multum prodijisse, Aristoteles ipse asserit, & nos quoq̃ non semel id conspeximus: uerum hoc potissimùm accidit iunioribus & senioribus uiris, quibus mammae redduntur conspectiores, præcipuè si humidiores, leuiore, neq̃ amplis uenis sunt, eorum que ipsorum ijs magis qui fusci quàm candidi sunt. Quod uerò mamillæ homini, quemadmodum & simiæ, in pectore collocentur, non ita autem cæteris: præter hoc quod brachiorum manuum que operationes non impediunt, latum que pectus, neque ut reliqua ferè animalia in acutum prominēs habeat, mulier puerum lactans abundè indicat, nobis que in illo officio uarijs coniecturis colligere promptissimum est, mamillis commodiorem regionem sessili animali & manibus usuro (ut interim ueneris præteream usum) anteriori thoracis regioni nullam excogitari posse. Nam hic situs lactis generationi propter cordis calorem non est ineptus, & ex abundantia mamillæ cordis propugnaculum & uallum quoddam censerī possunt, homini imprimis pectus exporrecturo, neque illo cæterorum ferè animalium modo humi reclinato. Deinde & situs hic reciprocum quendā calorem (qui tamen magis necessarius uentriculo & intestinis fuisset) cordi retribuit. Mamillæ enim lanei penicilli, aut uestis, aut ipsius in corpore adipis, aut carnis ritu à corde caloris officina prius excalefactæ calorem illum reprimēdo tegendoq̃ reuerberant. Item, cordis thoracisq̃ cōtinuum motum, cordisq̃ inexpugnabilem calorem ad lactis generationem plurimùm conferre, qui concoctionis alterationisq̃ naturam perspectam habet, absq̃ negocio colligit. Porro mamillas homini elatius, cæteris uerò animantibus humilius ex Aristotelis & Galeni aliorūq̃ philosophorum & medicorum suffragio collocatas esse propter alimenti, aut ut ipsi dicunt, excrementi quod in lac conuertendum erat, penuriam: nō omni ex parte sanum esse arbitror. Primùm enim huc scopum dirigūt, quòd foetus in utero inferioris corporis partis excrementitium sanguinem in nutrimentum assumit, mamillæ uerò ad lactis generationem sanguinem præcipuè superioris partis. Dein adiiciūt, homini in elatiori parte mamillas reponi, cæteris autem animalibus non item, quòd his superioris partis excrementum in cornua & iugas, secus multo quàm mulieri absumeretur. Quasi uerò cerui, equæ, eiusq̃ generis animantia uenis quæ à iugulo deorsum sub pectore feruntur magis ac homines carerent: & in illis ex superioribus corporis partibus ad uterum sanguis minus quàm mulieri possit transsumi: & non multo plus mulieri, depili aliàs omnino, excrementi in longissimos capitis crines, quàm alijs animalibus in cornua & iugas pro proportione deperiret. Sed profectò hæc Aristotelis ratio illi correspondet, qua innu-

*Mamillarū
nerui unde du-
cantur.**Mamillarū
munus & offi-
cium, ipsarūq̃
construccionis
ratio.**Situs ratio.*

mera de menstruis purgationibus problemata, nescio an tam uerè ac audacter medici & philosophi soluunt, quum inter reliquas huius generis quæstiones, quam ob rem animalium sola mulier, & fortè equa, menstruo laborent sanguine, interrogant, ac intrepidè uulgo imponentes asserunt, alijs sceminei sexus animalibus in pennas, crines, cornua, squammas, eam menstruam purgationem absumi: in muliere uerò, utpote læui ac depili, singulis mensibus defluere. quasi uerò nō frequentioribus & procerioribus plumis gallus quàm gallina, & in reliquo auium grege masculi magis quàm femellæ ornarentur: deinde illi solidiores maiores que ungues, & cristam (qua aues ornantur) longè proceriorem maiorem que obtinerent. Ac dein quasi leo non hirsutior læna esset, & ampliori longiori que cauda & iuba equus quàm equa. & in ceruorum sexu & boum non tam pilorum quàm cornuum frequentia, & proceritate, nulla planè esset differentia: & quasi mulieris ad talos usque pendens coma, qua sponfas apud nostras crines, acrium medicaminum ui, Italarum more haudquaquam erodentes, uelut chlamyde obtectas indies uidere est, non uiri omnes pilos sæpe etiam mole superaret. Verùm hæc aliò spectant; quemadmodum & illud, cur mamillæ mulieribus maiores quàm uiris obtigerunt, ac proinde reliquam constructionis mamillarum rationem aggrediamur. His forma exterius rotunda, ut minus iniurijs essent obnoxia, perquam idonea fuit: intus uerò ea parte qua pectori committuntur, planas latas que meritò illas fecit Natura, ut firma niterentur basi. Teneram quoque & prominentem meritò adipiscuntur papillam, ut hanc angusto tenero que infantis osculo inditam, is confestim labijs molliusculis constringat, & inferiorem deducens maxillam, & buccas contrahens lac attrahat, deinde instar canalis linguam inflectens ad stomachum, à nemine interim edoctus, propellat. Ut uerò in illo suctu papilla turgidior proceriorque quàm aliàs dum minimè opus est redderetur, similem cum pene possidet substantiam, quæ & laxari concideré que, & rursus à suauis contactu intumescere erigi que idonea censeretur. Papilla autem sensu exactiori, & neruorum surculis abundat, ut mamillis hac quoque ex parte cum genitalibus esset affinitas. Ut enim illis ad uenerium congressum generis que propagationem, illecebram ac uoluptatem indidit Natura: sic quoque & uberibus, & potissimum papillis, ut in lucem iam editus foetus tenerulo & nondum dentato ori papillam lubentiùs mater titillandam pruriendam que inderet, ac sugendam offerret. Mamillarum uerò glandulosa substantia eius est ad iustitiam temperiei, ut in uenis adductum sanguinem in lac familiare hominis alimentum conuere concoquereque possit. Venæ etiam non minori industria ex remotis longisque partibus multis anfractibus, ut sanguis melius mamillis præpararetur, sunt porrectæ: quod non tam necessario atque utiliter accidit. Necessario quidem, quoniam (& si secus Galeno uisum sit) succinctiori quàm nunc uia uenæ mamillis non potuissent deduci. Quo pacto enim, quæso, à uena caua, quæ inter septum transversum & cordis auriculam nulla suffulta basi uena quæpiam rectà sursum inter costarum interualla ad mamillas (quod Galenus facile factu arbitratur) commodè deduceretur? Primū enim nō ut reliquæ cauæ uenæ caudex, hæc crassam fieri oportuit, ac proinde fuisset inualida, neque cartilaginum interualla tantam uenam indemnem admisissent, sed continuo comprimerentur, & ipsa tutius non firmata in thoracis motibus ilico diuellerentur, sanguinisque eruptionis periculo homines semper fuissent obnoxij. Verùm exacta uenarum inter disse candum ductus consideratio facile argumēto est, neque ab illis quæ in brachium feruntur uenis, in mamillas surculos cōmodius quàm nunc posse porrigi, multoque minus à caua & arteria magna, nisi à iugulo ubi hæ pectoris ossis summum contingunt. Quis uerò inflexionum & errantis itineris uenarum, & harum quidem frequentium, non autem unius grandioris ad mamillas ductuum usus sit, uenæ ac arteriæ feminalium & aliorum uasorum materiam ab alio organo concoquendam deferentium errabunda itinera & gyri commonstrant. Quid porrò ualeat utri cum mamillis communio, ac proinde uenarum à mamillis ad eas quæ prope uteri uenas enascuntur congressus, is demum pernoscit, qui ex Aristotele lactis generationē usumque, & lactis ad tenerum adhuc infantē alendum, necessitatē perdidicit. Primū enim inter mamillas & uterū mirificum esse consensum, præterque quod simul cum utero mamillæ exurgunt, quotidiana in abortibus, & quū secunda ualetudine foetus fruitur, experiētia erudit. Neque id profectò iniuria, quū ad unū opus conficiendū uterū & mamillas cōparauerit Natura: uterū quidē, ut & antea diximus, ad semē cōcipiendū, absoluedūque foetū: mamillas uerò, ad foetū recēs in lucē proditū alendū. Atque hæc sanè cōsortij legē uenarū arteriarūque mutuus congressus ductusque efficiunt, que necessaria est, ut quādo foetus in utero auget efformaturque, illi soli alimentū ex utrisque suppeditatū uenæ deriuēt: ubi uerò in lucē editus fuerit, totū id rursus mamillis influat. Vnde etiā fieri nō potest, ut simul & menses probè defluāt, & mulier lactet. Alterū namque membrū semper siccescit, dū sanguis in alterū declinat, deferturque. Sanguinis autē dum utero gerit mulier, ad mamillas re

Forma ratio.

Papillæ constructionis & totius substantiæ eiusdem ratio.

Uteri cum mamillis communio rationis ratio. Lib. 4 de Generatione animalium ca. 8.

q5 fig. lib. 6 inter D per C ad B.

r fig. cap. 6 lib. 3 M.

fluxus

1:5 fig. 113.

Intuere 6
muscul. tab.
4, 5, f.

fluxus, priusquā parit, iam diu ad hunc modū incipit. Antequā mulier conceperit, & floridæ tamen sit ætatis, sanguis ille singulis mēsis profluit: ex quo fœtus, ubi mulier cōceperit, alimentum allicit. Cæterum uenæ indidem ad uteri latera confitæ, tam latæ, tamq̃ proluxæ frequentesq̃, ac sanguine turgidæ sunt, ut efformatum iam fœtum, & augmēto duntaxat indigentem temporis successu affatim enutrient, & nonnihil semper superflui colligant: quod in illis collectum, aliò regurgitat, regionem quærens, in quem commodè transmigret. Commoda autem regio sunt (sed ad hoc famulante Natura, & peculiari indita ipsis ui) uenæ secundum rectos abdominis musculos sursum conscendentes, & ad illas accedentes, quæ sub pectoris offe deorsum excurrunt, illæ nanque suum sanguinem in has deponunt, & lac mensibus (ut diuinus aiebat Hippocrates) germanum efficiunt. Quod autem, ut Galenus asserit, uteri uenæ in quo superfluum id reponerent, nullam commodiorem regionem habeant, falsum est, nisi diuinæ cui-dam ac peculiari operationi tantum munus ascribamus. Venæ enim quæ in crus pertinent ampliores, & rectæ magis deorsumq̃ protensæ sunt: aut etiam ut inter conceptionis initia, aut quum mulier uterum non gerit, per uteri uenas sanguis is abundans menstruarum purgationum modo effluere posset. Et adhuc minus ueritati consonum est, uentris in utero gerentibus molem comprimendo ad sanguinis illius ad mamillas influxum quicquam auxiliari, nam luculentissimè recti abdominis muscoli, dum fœta rescindimus animalia, compressi, admodumq̃ latiores redditi, mirum Naturæ opus nos exosculari cogunt, quo sursum siue per uenas cuti proximè subditas, siue eas quæ rectis exporriguntur musculis, crassior ille sanguis per compressas angustasq̃ uenas, & etiam plus quàm non prægnante muliere inflexas tanta copia regurgitat. At in hunc modum de mamillarum usu sermo plus satis excresceret: quod ne fiat, nunc opportunum erit omnium quæ hoc libro perstrinximus organorum dissectionem quàm accuratissimè subiungere.

QUONAM PACTO ANATOMEN AG-

gredi conueniat, & priuatim omnium quæ hoc libro commemorantur partium administrandi ratio. Caput XIX.

HOC Caput, ac dein postremum sexti libri, & postmodum septimi penultimum lubens ita accommodarem, ut singula capita eorum organorum quæ suis libris tractantur secandi artificium sic persequerentur, ac si quis hæc duntaxat in aliquo corpore intueri, aut alijs commōstrare proposuisset. Deinde ea Capita ita uelim descripta, ut si simul nexa fingerentur, instar libri cuiusdam essent uniuersum secandi artificium complectētis: quo quis probè in Anatome uersatus, apud studiosos in publica sectione uti possit. Quanquam enim priuatam & inter paucos exhibitam sectionem, publicè præferendam nemo ambigat, quum tamen omnibus nō suppetat corporum copia, multoq̃ minus peritior aliquis, qui ad cuiusque uota sectionem aggredieretur, in promptu semper sit, publicam quoque sectionem à studiosis summoperè expetendam duco, ut ipsi uel obiter in ea spectatorum turba edocti, si quando in cadauer incidant, proprijs manibus administrationem accuratè obeant, & studia inuicem conferentes, hanc medicinæ seu naturalis philosophiæ partem debitè ample xentur: idq̃ potissimùm in nostra huius seculi fecelitate, quando unà cum cæteris disciplinis, Anatome prorsus sopita, eousq̃ promouerit, ut omnia quæ hoc opere persequor, una eademq̃ hyeme & Patauij & Bononiæ in ea spectantiū frequentia ad eum modum non semel aggressus sim, quo præsentem septem libros digessi. Primùm enim adhibitis studiosorum & mea operariariorum hominum senum ac iuuenum, mulierum & uirorum ossibus, compactis & dissolutis, simul cum simiarum & canum, aliquotq̃ aliorum animalium ossibus, Galeni librum de Ossibus ad eos qui introducuntur, prælegi, ac ossium cartilaginumq̃, seu eorum quæ fulcri modo humanam fabricam sustinent, ac quæ reliqua describuntur cognitionem unà absolui. mox omnium musculorum & ligamentorum pariter, ac omnium quæ secundo pertractantur libro, fabricam persecutus sum: priori lectione studiosos admonens, quo nam loco Galenus eos quos sequenti lectione ostensurus eram musculos describeret. atque quum longius duxissem Galeni uerba prælegere, ante sectionem, ipsius sententiā semper recensui. ac postmodum hominem & canem, & quum obtigit, simiam in omniū præsentia secui, sedulo omnia uti à me describuntur commonstrās. Absoluta musculorum historia, in eodem corpore in quo illos administraueram, uiscera, & quæ uulgò in tribus uentribus cōtineri dicimus, obiter ostendi: spectatorum animos ad uenarum, arteriarum & neruorum disciplinam hac ratione parans, qua ante musculorum doctrinam ossa aggredior, ut scilicet uenas postmodum, arterias & neruos commodius in alio

Ordo in A
natome docen
da obseruan
dus.

corpore tunc pertractarē, ac pariter in eodem quæ ad interiora spectabāt ad amissim absoluerem, ante sectarum partium ostensionem earum fabricam ad eum modum semper docens, quo illam his libris cōmemorare adnissus sum. Quo autē modo quis hæc omnia obiturus sit, partim in primo & secundo recensui, partim uerò hoc capite & in calce subsequentium librorum complectar. In primo enim libro ossium parandorū rationem, in secundo autem musculorū dissectandī in uno corpore methodum persequer. At hic me negotio ita accingam, ut etiam hæc omnia in uno tantū cadauere, si modo in corporum penuria id opus esset, administrare queas: ac rursus, si uelis, priuatim singula in uarijs cadaueribus perficias: quod longē etiā est cōsultissimum, ne eorundem organorū partium ue series interturbetur, ac uenas quū musculi ostenduntur, aut quum neruos tractas, musculos explicare tenearis. Corpus itaq; publicæ sectioni adhiberi conuenit, in suo sexu quā temperatissimum, & ætatis mediæ, ut ad hoc tanquam ad Policleti statuam alia corpora possis cōferre. In priuatis autem sectionibus, quæ crebrius accidūt, utile erit quoduis aggredi, ut cuiusmodi id quoque sit expendas, corporumq; differentiam, ue ramq; multorum morborū naturam assequaris. Theatrum porrò ac mensam cui cadauer imponetur, ea ratione confici curabis, qua hanc tibi commodiorem, illud uerò excipiendis spectatoribus aptius fore duxeris. ^b Instrumēta autē operi adhibenda, in secundo libro utcunq; recensui. Quum itaq; in uno corpore omnia absolueri necessum est, neq; seriatim, ut in his libris docemus, singula pertractare licet, de corporis humani fabricæ cognitionis dignitate & usu quædam, si uisum fuerit, leuiter præsentī sceleto præfaberis. uix enim hodie ulla est Academia, quæ non unum atq; alterū habeat, quod sectioni semper utilissimè adhibeatur. Cadauer autē ipsum postquam hominem à cæteris animantibus distinxeris, in caput, corporis truncum, manus & crura, oratione diuides, aut tres ipsius sedes uel uirtutes constitues, quæ singulæ singulis secundum Platonis præcipuè sententiam dicantur animis, atque his sedibus & generationis organis postmodum manus cruraq; adiunguntur. Mox licebit accuratius corpus distinguere, & exteriorum partium nomenclaturam studiose recēserē, quam ex uarijs Galeni & Aristotelis locis, deinde collectim ab autore Introductorij seu Medici, & Iulio Polluce, & cū alijs plerisq; Georgio Valla petes: quanquam & ego passim in primo libro Ossium nomina perstringens, earum uocum non pœnitendam supellectilem collegerim. nomina enim superficialijs sedibus indicata, etiā ossibus serè adhibentur. Vnde etiā aliquando in cadaueris cute ossium delineationē in sua sede pinxi, quò ita aptius idem nomen ossi partiq; quam os occupat accōmodatum ostenderē. His nomēclaturis adnectes partiū differentia, eas in similes ac in strumētarias subdividentē. atq; hic utile fuerit cōmemorare, quæ nam partes in harum illarum ue classē reponantur, nō neglecta cōmuni cuiusq; partis descriptione: quam & hic noster labor affatim suggeret, si modo singulas descriptiones in suis locis requirere nō grauaberis. Partium nanq; enarrationes ab ipsarum descriptione serè auspiciatus sum, uti etiā inter dissectandū cōsueui, quū seriatim omnia aggredior, & quam doceo partē in alio animali nudā ostendere conor: quod etiā nuac accepto cane, aut agno, aut alio quouis paratu facili nō absq; spectantium usu præstiteris: si modò quid os, cartilago, fibræ, ligamentū, adeps, caro, glādosum corpus, deinde quid musculus, eneruatio seu tēdo, aliq; musculi partes, uena, arteria, & neruus sint, lubeat docere, ac mox quo pacto magis instrumētarię partes cōficiantur ostēdere. hæc enim nō inopportunè generatim, uti dicebā, in animali quopiā (ne hominis corpus hac occasione uicies) cōmonstrātur, quò minus earum partiū ignorātia in cuiusq; membri instrumētarię enarratione spectatorē remoretur, & ipse narrationis seriē cogaris interrūpere. Porrò differentias, quæ inter enarrandū à partiū usu, ut quòd quædā ad uitā, aliæ ad speciei successionē, aliæ ad bene uiuendū faciant, aliæq; eius generis differentia, quæ huc quā plurimæ referri possunt, in præsentia neutiq; propositū est recensere, quod huiusmodi passim in singularū partiū capitibus satis prolixè doceā, quodq; hic sectionis rationē mihi explicandā potius q̄ illum in cathedra citra partiū cognitionē, ac ex aliorū libris duntaxat philosophandi modum cōmemorandū assumpserim. Illā itaq; aggressurus, studiorū sodalibus potius quā ministris, qui secantē adiuuent, adhibitis, ac utiori nouacula orbicularē sectionē secundū umbilicū adeò profundā duces, ut cutem penetret, dein à media pectoris ossis longitudine rectā sectionē ad umbilicū usq; molieris, & ab infima umbilici sede perges ad pubis usq; mediū uirilī membri (si modò uiri cadauer ad manū sit) radicem cōtingēs: aut, si mulieris corpus secas, quousq; pubis ossis sedē inter uulvæ ceruicis colliculos superaueris, ut scilicet à pectore ad pubē usq; una quasi sectio (integro interim umbilico) pertingat. Post hæc, utrinq; ab umbilici latere sectionē trāuersim ad lūbos usq; duces, id interim studēs, ut solā cutē pertundas, quod in homine, et potissimum obesiore, factū non adeò est arduū, quum adipis crassities, ne carnosam uitēs membranā, promptē remoretur. Factis hunc in modū sectionibus, cutis an-

Cuiusmodi corpus sectioni adhiberi cōueniat.

Quum in uno corpore omnes partes sunt ostendendæ, à quibus tractatio sit inchoanda.

Cutis, cuticula, adipis, & carnosæ membranæ in abdomine administratio.

a Bononiæ & Patanijs tale parauimus, quicquid ex dimidia parte, huius libri frons proponit. b fig. cap. 7 lib. 2.

gulum, qui ex quatuor rectis angulis umbilicum spectantibus superior dexterq; est, hamulo, aut summis sinistrae manus unguibus attollito, acutissimaq; nouacula cutem ab adipe secernere studeto. Vbi cutis portiunculam liberaueris, hac sinistra manu eleuata, reiectoq; hamulo, paulatim cutem ad mamillas usque uersus dorsum transuersis sectionibus proximè ad cutem factis, ab adipe diuides. Hac abdominis thoracisq; parte à cute nudata, reliquæ tres pari modo sunt detegendæ, ac cutis & cuticulæ (quàm *ἰνδρόμυσα* Græci uocāt) natura uenit inquirenda, quæ in cute quidem absque alio negotio sese offert: cuticulæ uerò non nisi illam ardentis candelæ, quam cuti adhibeas, uel uesiculæ modo à cute abscedere cogas. Cum cute deinceps & uenis sub ipsa secundum abdominis regionem, & ab imò sursum & à pectore deorsum excurrentibus adipe quoque examinata, si hac homo (uti ferè solent omnes diuturniori morbo non enecati) abundet, illam quemadmodum iam cutem ab adipe liberaueris, à carnosa membrana seiunges. quod sanè nisi acutissima nouacula nunquam aptè confeceris. Si uerò macilentius obtigerit corpus, adipem carnosæ membranæ adhærere sines. adeps enim tunc quòd nullam obtineat crassitiem, quo minus carnosioris membranæ natura in cōspectum ueniat, nihil impedit. Vt cunque feceris, siue adipem abraueris, siue adnatam membranæ reliqueris, hsdem per membranam ductis sectionibus, quas à pectore ad pubis os, & ab umbilico ad ilia in cute faciendas retuli, harum quoque sectionum anguli hamulo sunt seriatim eleuandi, & ipsa membrana retusiori si lubeat nouacula, aut digitorum beneficio à subditis corporibus separanda, ut iam simul cum magna thoracis parte uniuersum abdomen cute adipe & carnosiori membrana detectum occurrat. Ad hunc sanè modum administrationem in scholis subinde sum aggressus: quanquam si quis uelit, integrum etiam sit in una tantum abdominis parte cutem, adipem, & carnosam membranam examinare, & à reliqua abdominis sede cutem simul cum adipe & membrana absque ullo artificio laniorum ritu auellere. Verum de harum partium natura, adeoq; administratione, in secundo libro egi prolixius, in eodemq; libro rationem qua optime abdominis musculos, qui utrinque quatuor sunt, aggrediaris, & peritonæum nudes, docui: dum duplici ratione abdominis musculos dicerem resecandos, in uno quidem latere sectione ab abdominis medio uersus musculorum origines inchoata, in qua primum abdominis musculus obliquè descendens, ab ascendente obliquè aufertur, mox is à recto & transuersim ducto abdominis musculo, dein rectus à transuerso, recti interim insertionem à costarum cartilaginibus liberata. Alteram sectionem à lateribus ad abdominis medium faciendā præcepi, quæ etiam obliquè descendente ab obliquè ascendente aufert, & dein hunc ascendente à transuerso ac recto, & rectum insuper à transuerso, & postremò transuersum à peritonæo liberat, sectionis uidelicet serie ad abdominis medium deducta. Ac proinde si seriatim singula in uno corpore ostendere animus est, ex secundo libro abdominis musculorum administratio petenda uenit, quæ nunc prosequar præcedens. In hac etiam priuatim uenarum & arteriarum & neruorum series est examinanda. uenarum quidem ac arteriarum, quæ à pubis regione sursum secundum rectorum musculorum posteriorem regionem uersus umbilici sedem contingunt, & eas quæ à pectore huc quoque contendunt, & in proximas sedes quemadmodum illæ furculos utrobique deriuant: neruorū autem ab illis productorū, qui costarū spuriarum interuallis offeruntur, & à lumborum uertebis ad abdominis musculos (ut suo loco comprehensum est) uariè dispensantur. Cæterum transuersis musculis undecunque à peritonæo liberatis, tota ipsius propemodum exterior superficies oculis obijcitur. omni enim ex parte euadit conspicua, præterquam quæ septo transuerso obnascitur, & quæ ex uertebis & ossesacro originem ducit. Cæterum hominis peritonæum natura infirmius est, quàm ut leui negotio id undecunque à septo dirimi queat: quamuis interim solius manus beneficio peritonæum dum adhuc integrum est, ad spinam usque à subditis illi musculis, & nonnihil quoque à carnosa septi sede liberetur, & sphaeram planè oblongam referat. Porrò si minori negotio peritonæum penitus à septo auellere uisum sit, id in porcellis præstiteris commodissimè, si postquam (ut in homine) à peritonæo transuersum abdominis musculum seiunxeris, id à carnosa septi parte tuis digitis, cultri uice sensim separare studeas. ita nanque à neruosa septi transuersi parte peritonæum abscedet: & si deinde in opere perrexeris, ab uniuerso uentriculi corpore ad omenti usque membranas, deinde & à iecoris gibbo peritonæum auelles, discesq; quò nam pacto id illis organis tunicas inuolucraq; offerat. Postquam diligenter peritonæum exterius cum suis foraminibus, uenis, arterijs, neruisq; perpenderis, nouacula aut cultello à sinistro mucronatæ cartilaginis latere deorsum ad sinistram usque umbilici sedem sectione in peritonæo ducenda est, mente adhibita, ne altius cultello impacto quicquam subditorum uulneres. Hinc ab umbilico eandem sectionem modicè sinistrorsum inclinantem ad pubis

cf. ca. 6 li. 14 radicib. uenarū L. 17.

d3 mus. ta. 0. 4. ta. 17. 5 ta. Δ. 6 ta. Δ. e ut in 1 figura.

f. ca. 6 li. 3 ab L. et r. 8 fig. ca. 12. li. 3 a G et r. aut in 6 muscul. tabula a, e, f. h 2 fi. ca. 11 lib. 4 s, 2, char. 50, 51 etc. i quemadmodum fig. h 7 muscul. tab. Δ. 17 muscul. ta. t, u, x.

m quemadmodum in 17 fi. h ab l diuisum est.

Venarum per abdominis regionem inter cutem & carnoseam membranam excurrētium.

Oculo abdominis musculorū.

Venarum, arteriarum, neruorum per abdominis musculos repentiū.

Peritonæi à partibus extrinsecus ipsi commissis liberatio.

Apertio peritonæi, et uniuersorum umbilici administratio.

bis

bis usque os (ut aliquo interuallo ab ipsius medio in sinistrū latus deuiet) tentanda est. Insuper in hac sinistra peritonæi parte è directo umbilici sectionem uersus sinistrum ile molieris, & superiorem eius peritonæi partem ad costas, inferiorem uerò uersus coxam reflectes. Leuata autem nunc sursumq; nonnihil reuoluta, seu dextrorsum inuersa peritonæi dextra parte, uenæ ex umbilico in iecur pertingenti animū adhibebis, quæ potius funi multo adipe oblito, quàm uenæ respondet. Hanc quæ iecori proxima est, & ubi duntaxat à peritonæo abscedit, sinistra manu apprehendes, & acutiori cultello inter ipsam & peritonæum iniecto, transuersis sectionibus eam ad umbilicum sensim accedens à peritonæo diuides. Quò quum perueneris, intacta uena, ab umbilici dextro latere ad ilia usq; sectionē in peritonæo duces, eam peritonæi partem, quæ nunc libera est, super dextri lateris costas reflectens. Cæterum iam adhuc una peritonæi pars, quæ in dextro latere inferior est, umbilico cōnata manet, nōdum ue libera pendet. quare ut & hanc liberet, neq; aliquid interim uities, umbilico sinistra manu comprehenso, ab ipsius dextro latere, sectio in hanc peritonæi partem ad pubis usq; os facienda est, quæ digitorum aliquot latitudine à pubis ossium^o commissura in dextrum declinet. Inuersa modò peritonæi particula, quæ triangularis adhuc ab umbilico ad pubis os ac uesicæ fundum pertinet, tres quasi funiculi inuicem appositi, atque illi peritonæi parti interius adnati uisuntur, qui studiosè cultello acutiori ab ea sunt diuidendi, ipsiq; funiculi inuicem attentè dirimendi ueniunt, ne in homine uersus pubis ossa nimium liberè sectionem producens, uesicæ^q fundum uulneres. Hominis nanque uesica, eo quòd tota anteriori sede peritonæo connascatur, multaq; pinguedine obducatur, ita rudibus imponit, ut hic uesicam reponi ignorent, uesicam quærentes, quæ ipsis in hominibus perinde atque in bobus & canibus occurrat. Quum itaq; hæc nō oscitanter expendis, medium funiculum uesicæ fundi medio innasci, & nusquam à peritonæo abscedere obseruabis: reliquos autem duos secundum uesicæ latera deorsum, penitusq; ad arterias per pubis ossium foramina in crus delapsuras porrigi conspicias, modò eos à peritonæo acutiori cultello ad illorum usque insertionem liberare non pigeat. Medius funiculus, meatus est, quo è uesica, quū utero gerimur, urina in mediā fœtus tunicā, quæ à farciminis specie nomen inuenit, excernitur. Reliqui autē duo, arteriæ sunt, quibus naturalis fœtus calor recreatur. Verūm neq; hæc tria corpora, neq; id quod iecori inseritur, ullam nunc cavitatē habere uidebuntur, sed planè mortua aridaq; & multo adipe enutrita apparebunt. Vnde etiā alios Anatomes latuerunt proceres, ea omnino aboleri in natis hominibus, quemadmodū in canibus ferè accidit, asserentes. Cæterū posteaq; uenæ ab umbilico iecori insertæ implantationē sedulo in spexeris, integrum est, eam cum umbilico, quem hactenus seruasti, deinde & tres alios funiculos rescare, animaduersòq; peritonæi ad uesicæ fundum^o connexu, sectionem ad omentum cōferes. Reliqua enim quæ in peritonæo adhuc uidentur supersunt, nisi paulatim organa hoc obcincta abstuleris, uideri nequis. Porro priusquam aliquid loco dimoueas, omenti situs uenit obseruandus, num scilicet ut in canibus & porcis, atque adhuc multo magis in simijs, ad pubem usq; id sub uesicæ posteriori sede^r exporrigatur: an uerò (uti frequentius obseruatur) uersus sinistrum latus^r reuolutum, sursumq; etiam supra mediā intestinorum sedem contractum occurrat. Si postremum illud inueneris, utraque manu humilius omenti extremum modicè eleuabis, ac sensim æqualiter deorsum detrahens id omnibus intestinis ad pubis usque os obtendes. ita enim quantum sit, quodq; interdum^s ad inguina & scortum & inter uesicam & uteri ceruicem deuolui possit, condisces. Vt uerò omēti ad colum intestinū, quæ uentriculo id exporrigitur, connexū cernas, duabus rursus manibus humiliorē omenti finem sursum ad pectoris os attolles, & priusquam aliqua ex parte inferiorem omenti membranæ partem, quæ ueluti ex tertia coli intestini tunica enascitur, à colo disseces, omentum quàm possis maximè pectori obtendito, ac intestinorum situm summa qua poteris industria solis utens manibus inuestigato, & primū anteaquam alicuius intestini locum perturbes, ipsa ut se eleuato iam omento spectanda offerūt, ad amuffim contemplaberis. ut quū cuiusq; intestini ductū didiceris, cui peritonæi regioni unumquodq; uicinius sit, in medicamentorum usu & affectibus dignoscendis perspectum habeas. Simulatq; igitur id accuratè neq; obiter profectò obseruaueris, dextram manum recti intestini^r quæ id ossis sacri incumbit initio, accommodabis, & sinistra manu tenuia intestina leuiter in dextrum deprimes, non quidem omnia, sed eorū partem quæ dextræ manui quum à recto conscendes, in progressu erit uicinius. Ad hunc itaq; modum sinistra dextræ famulati, à recto intestino sensim dextram colo admouebis, atque^a secundum ipsius ductum reuolutionesq; ad sinistri renis sedem, hinc ad lienem & fundum uentriculi pertinges. quò quum perueneris, mutato manuum ministerio, sinistra colum est apprehendendum, dextra uerò tenuia intestina in sinistrum modicè depellenda, quousq; omnē fundi uentriculi sedem, iecurq; superaueris, & colum sub dextri renis

Umbilici uasorum præsecctio. Omenti situs obseruatio.

Intestinorum situs examen.

n. 2. fi. F, G.

o ultima
fig. lib. 1. c.
P. 2. figura
M, K, L.

q. 2. fig. N.

r. fig. cap. 12
li. 3. 7. figura
inter f. et 1.

s. 2. 3. fig. O.

t. Vt Q, Q
in 2. fig.
u. Vt inferi-
or membra
na c. c. nota
ta in 3. fig.
x. per p. 23
figure.
y. Inter Tet
L. 2. 4. fig.

z. Ad Tet
6. 8. fig.

a. Secundum
8. fi. T, S, R,
Q. P. ad N.
aut 6. figur.
R, Q, P, N.

renis regionem (ubi finit) deduxeris. Huc enim quum pertigeris, sinistra manu coli terminum modicè subleuabis, ac^b cæci intestini situ, formaq; similiter obseruata, manu dextra simul cum sinistra apprehēdes, & utriusq; manibus sibi proximis, iisdemq; ab intestinis nunquam remotis, à colo mox ductus ilei intestini, & dein ieiuni sequeris, quod factū longè est facillimum, usque dum perueneris ad ieiuni principium, quā sub colo retorquetur, ac dorso quodammodo alligatum^d duodeno continuatur. Quapropter ut uniuersus intestinorum ductus tibi occurrat, dextra adhuc ieiunum complecteris, sinistra uerò inter iecur & dextram uentriculi sedem intrudes, duodeni intestini inquirens principium: quod ubi inueneris, deorsumq; secundum ipsius ductum descenderis, ieiuni intestini principium, & quæ illi proxima est pars, quamq; dextra adhuc amplecteris, etiam innotescet. Si modò lubet (quod & faciendum maximè consulo) poteris à ieiuno ad ileum, & hinc ad cæcum ac colum, & à colo ad rectum contrario ductu intestinorum situm secundò examinare, nulla interim (ne quid uulneres) facta auulsione. Perpenso intestinorum situ, ac ijs ut cunq; in suum locum repositis, omentum rursus intestinis est obuol uendum, uentriculiq; iecoris & lienis situs uenit examinandus. Primum itaq; inter septū transuersum & iecoris gibbum, manum inferes, ut illius gibbum^e ligamentaq; in cōspectū ueniant, ac quonam pacto ex præcipuo iecoris ligamento tenue ipsius inuolucrum nascatur intuearis, manum transuersim hinc inde ducens. Deinceps inter iecoris cauum & dextrum uentriculi latus sinistram manum, dextram uerò inter septum & latus uentriculi sinistram impones, paulatimq; inuicem adductis manibus, ad uentriculi^f superius orificium accedes. quod in conspectum ueniet, si modò iecur sinistra sursum non nihil protruseris, & dextra uentriculi corpus deorsum compresseris, atque una eademq; opera iecoris cauum ac uniuersum ipsius situm obiter examinaueris. Præter hæc, ea quoque operatio uentriculi sedem etiam accuratè cōmonstrabit, dummodo hinc inde, nunc iecur sursum trudens, nunc uentriculum deprimēs, manus ducere non detrectes. Lienis porrò sedem adinuenies, si inter sinistrū uentriculi latus & septum transuersum, sinistra manū immiseris, uentriculumq; cum colo intestino hæc excurrente, in dextrum latus attraxeris: siquidem tunc lienis superius & dimidium ipsius caui latus sese uisui offerunt, et si dextram manum inter lienem & septum transuersum mediam immiseris, lienemq; modicè eleuatum uersus uentriculum protruseris, ipsius quoque gibbum apparebit. Quo tamen hæc omnia leuiori negotio conficias, nō erit inutile interdum aliquod costarum interuallum arcto uulnere ad thoracis usque amplitudinem pertundere. Quum primum enim thoracem uulneraueris, septum transuersum deorsum concidens insigniter flaccescit, quantumuis etiam uehementer antea tensum, sursumq; attractum, iecur & uentriculum in thoracis amplitudinem sursum duxerit, difficilemq; horum inspexionem ob id parauerit. Cæterum iam omenti membranæ inuicem sunt dirimēdæ. quod fiet, si dextram omento subieceris, hæcq; inferiorem membranam, sinistra uerò manu superiorem apprehendere, trahereq; studueris. hæ enim ocyus inuicem dirimuntur, marsupij, seu sacculi speciem commonstrantes: qua uisā, inuicem membranas adeò diuelles, ut alibi lacerentur, commodeq; manum in illarum amplitudinem inferas, & utrinq; in lateribus, & humiliori omenti sine superiorem membranam ab inferiori^g discerpas. Iam inferiorem membranam intestinis exporrectā sinere conuenit, & superiorem adeò pectori supertendere, ut elatius uentriculum è sua sede eleuet, quod si nō successerit, sodalis manu id facias oportet, ut cōmodè inferioris omenti membranæ exortus, quæq; per ipsum ferunt organa in conspectū ueniant: ac discas pariter, quonam pacto hæc in hominibus colo intestino mesenterij uice sit, tota ea sede^h quā colum uentriculi fundo attēditur. In hac enim membrana ubi uentriculo substernitur, minor portæ uenæ truncus ferri, suosq; in quos digeritur ramos educere, apparebit. Deinde præter truncū conspicietur arteria, quæ lienī, uentriculo, iecori, bilis uesiculæ, & ipsi demum omento surculos deriuat, sic quoque & arteriæ radix, quæ superiori sede mesenterij disseminatur: deinceps & nerui duo, quorum dexter iecori bilis folliculo, & dextri fundi uentriculi sedi, & hac quoque parte omento spargitur, sinister uerò lienī & sinistri fundi uentriculi sedi, ipsiq; dextræ omenti parti distribuuntur, & ante hæc omnia in humiliori omēti membrana, quā uentriculo subiacet, corpus glandosum, uasorum & neruorū seriem muniens cernitur. Hæc obiter, neque ullo adhibito cultro in præsentia sunt intuēda, manibus tamen summisq; digitis superior omēti pars diligenter est inquirenda: quam obseruabis, si ministri opera uentriculo semper eleuato, ac uelut ad superiora truso, ab ipsius fundo deorsum uersus iecoris cauum, ubi omentum simul multa colligat corpora, & hinc per dorsum quā arteria magnā septum permeat, secundum lienis cauū ad uentriculi fundum usq; deuenieris. Hic enim superior est omenti circulus, & si illud saccum marsupiumⁱ ue esse dixerimus, eius orificium. Quonam pacto autem ipsius ortum adinuenias, paulo post dicam. In præsentia enim uentriculo in suum

Ventriculi, iecoris & lienis situs examinatus.

Quæ iecur, uentriculus, lien, ueluti in thoracis cauitatem trahit, deorsum protrahi queant.

Omentum quæ diuellendū, ipsiusq; ortus inuestigandus, una cum uasis illo suffultis.

16, 7, 8 fig. 24. O.

Ab N per M ad L, K. 7 fig. ab I. ad K. 12 fig. sub S.

16 fig. C. 12. fi. O.

11 fig. R.

g Corpus ad imaginē figuræ paraturus.

h A P ad Q. 6 fig. Spectabilis tur omnia que 3 & 4 figura characteribus insignimus.

locum

*Qui organa
in caua iecoris
sede posita
sunt spectanda.*

locum reposito, illum in sinistrum latus cum intestinis trahi^k curabis: iecur uerò, ut ipsius cauum adamussim uideas, in dextrum & uelut sursum protrudes. deinde postquam obiter bilis uesiculam contemplatus fueris, sectionem omnium totius corporis molestissimam maximeq; operosam aggredieris. Bilis namque meatus, & neruorum & arteriarum uenarumq; rami (qui omnes simul inferiori membrana omenti ad cauum iecoris colligantur) nunc ueniunt retusiori cultello examinandi, ne acutioris cultelli mucrone uenam quampiam pertundas, sicq; omnia cruore obliteres. Offeritur itaq; primùm neruulus ab humiliori uentriculi orificio iecoris cauo insertus, qui à sexti neruorum cerebri paris propaginibus superius uentriculi orificiũ ad eũtibus pendet. Vbi hunc à uicinis organis diremeris, à membranarũ cõnexu diuidendus est alter neruus, qui uno ramo iecoris cauum, altero autem bilis uesiculam accedit. Huic neruo arteria attenditur parem cum illo efficiens distributionem, ac mox post neruum liberanda. Huius uerò, ut & nerui initium, paulo post inuenies. nunc enim sat est, hæc inuicem iuxta iecoris cauum separare, hicq; eorum seriem discere. Sub arteria bilis uesiculæ meatus cõsistunt, à portæ uena iam liberandi: primùm duo illi, qui ex iecoris cauo ex multis furculis colliguntur, & ilico in unum coeunt meatum, qui una parte in bilis fertur uesiculã, altera in duodenum intestinum. Vbi hos à portæ uena ad intestinum usque & bilis uesiculam secreueris, illam pollice adeò comprimis, ut meatus bile turgentes cõmodius appareant, & num quis meatus ab hac uesicula in uentriculum pertingat, animaduertas: quem si non inueneris, acu meatum in intestina properantem leuiter pertundes, ut profluens bilis argumẽto sit, nullum processum ab illo meatu tibi incuria præfectum. Postremò uena portæ est examinanda, ac ilico atque ipsius circumscriptionẽ quã ex iecore prodit animaduertes, propagines illius obtusiori cultello sunt inquirendæ, semper arteriæ & nerui, uenæ per uniuersum ipsius seriem attensorũ, diligenti habita ratione. Primùm itaq; furculos portæ aggredieris, qui bilis uesiculæ exporriguntur: deinde eum qui ferè citra arteriæ consortium in dextrã uentriculi sedem, iuxta ipsius inferioris orificiũ posteriorem regionem modica ramorum serie digeritur. Hunc subsequitur, qui dextrã fundi uentriculi partem & medium superioris omenti membranæ perreptat. Post hunc, qui duodeno nobis uocato intestino deriuatur, quem secundum intestini longitudinẽ in^m corpus quoddam glandulosum carneumq; descendere obseruabis, si modò (uti iam monuimus) retusiori cultello uenam, illiq; accumbentem neruum, arteriamq; nudare studueris. Modò magnam portæⁿ distributionem deteges, truncum, qui mesenterium adit, obiter tantum expendes. Atque hoc in præsentia relicto, ad truncum qui lienipotissimùm exporrigitur, te cõferes. Atque ut hunc cõmodè uideas, uentriulus & intestina tibi ueniunt ad eum^o modum aptanda, quo situabantur dum inferiorẽ omenti membranam intuebaris, ac uentriculum sodalis manu sursum attolli, & intestina deorsum premi curares. Patente itaq; nunc tibi superiori sede humilioris omenti membranæ, accurata cura ramos omnes minoris portæ trunci examinabis, quos omnes aut uentriculo, aut lienĩ, aut ipsi omento, coloq; intestino in homine exporrigi adinuenies. Interea uerò quũ ramos hos inquires, ipsosq; à glandoso corpore illos suffulciente liberabis, omnibus ferè arteriam, multis autem neruum attendi obseruabis.^p Arteriarum radix sese offeret in elatissima inferioris omenti membranæ sede, ubi etiam occurret magnæ arteriæ in mesenterium deducendæ origo: deinde utrinq; unus sese offeret neruus, ad magnæ hæc descendens arteriæ latera exiliens, sexti neruorum cerebri paris propaginum, quæ costarum radicibus exporriguntur, soboles. cuius ramuli unã cum arterijs dum uenam nudas, in conspectum semper ueniunt. Iam & grandioris portæ trunci & paulo antè dictæ arteriæ & nerui per mesenterium seriem, & quæ inibi diuisionibus præfunt glandulas^q inuestigare tempestiuum est. Primum itaq; solis manibus intestina hinc inde inuicem diduces, & nunc in dextrum, nunc in sinistrum latus reuolues, ut citra sectionem mesenterij naturam perfunctoriè cõtempleris. Deinde obtusiori cultellulo maiorem uenæ portæ truncum & dictam nuper arteriam & neruum inuicẽ liberabis, & dein ut uniuersum ipsorum ductum, & glandulas diuicationibus interiectas intuearis, unguibus unam mesenterij membranam ab alia diuelles. Ac hoc per uniuersum mesenterium haud uenit tentandum, suffecerit enim in præsentia à centro ipsius aliquot uasorum furculos ad tenuia usq; intestina deduxisse, ac mox^r alteram mesenterij arteriam aggredi, à magna arteria ipsi post feminalium arteriarum ortum depromptam. Atque hanc promptè inuenies, si cum intestinis mesenterium in dextrum latus reuolueris, unguibusq; aut obtusiori cultello mesenterij membranas,^s quæ collo sub sinistri renis sede adnascitur, inuicẽ dirimere conaberis. Hic enim ilico eius arteriæ rami uenis commissi sese offerent, rursus arteriæ radicem cõmonstrantes. Quam ubi inueneris, ipsius diuicationem prosequere, ut discas quĩ hæc cum uena mesenterio suffulta recto intestino ramos exporrigat. Parum modò sollicitus, etiamsi uenæ huius extrema in rectum intestinũ in seri

*Portæ rami
unã cum arte-
rijs & neruis
illis attẽsis qui
examinandi.*

*Mesenterij
natura qui in-
daganda.*

k Quodam modo 12 figura paraturus, atq; ita hic spectabis quæ illa figura & 13 chara eterbis notati, unde etiam ex illis figuris sequenti notatas seriatim petes.

l Et hanc quoq; petes ex 12 figura deim ex 31 simul cum 4. aut integrã seriem ex figura. ca. 5. li. 3.

m 12 fig. i. i.

n 4 fig. f.

o Profusus ut in 3 fig.

p 4 fi. p. uerum si hic notas requiris, illas omnes ex 3 & 4 fi. sumes. aut 3 & 4 librorum figuris uenas, arterias, neruos exprimentibus.

q Partim ut in 10 figur. partim ut in 12 fig.

r 20 figu. h. aut fi. ca. 12 lib. 3. sub 1 & 2. enatũ. s 10 fi. circa H. et illi proximũ G. ac 12 fig. n. aut 11 fig. ab R. ad S. dein ad T.

non

non intuearis: id enim paulo post fiet facilius. Hac sanè omenti administratione intestinorum, uentriculi, iecoris, lienis & mesenterij situs, præterea quæ his omnibus exporriguntur uenarum & arteriarum & neruorum furculi sunt examinandi. Porrò administrationi, qua quæ adhuc in illis organis uidentur supersunt, commode intuearis, alijsq; monstres, nunc me accingam.

Qui intestina à mesenterio ressecada, ac à corpore auferenda.

t. fi. ca. 7 li.
2 N, N.
u Ad Y
T 6 figura,
ant H 11 fi.

Maïusculæ instar semicirculi obliquatae acui filum, quo literarum fasciculi colligantur, traiciendum est, hanc per mesenterium sub recto intestino, quæ sacro ossi incumbit duces, & eius intestini facibus sursum ad coli amplitudinem protrusis, recto intestino uinculum iniicies, absecto iam quod superest filo, facces uinculo proximas ex recto intestino sursum denuò comprimes, & interuallo trium digitorum plus minus interposito acum rursus sub recto intestino supra prius uinculum traicies, secundò rectum intestinum ita ligaturus, ut inter duo uincula nihil excrementi sit reliqui. Deinceps nouacula rectum intestinum inter duo uincula diuides, & superiorem ipsius partem sensim à mesenterio obtusiori nouacula (ne fortassis negligentior intestina uulneres) ressecabis, & dehinc colum, ileum, ieiunum continuò à mesenterio ad ieiuni usq; principium liberabis, intestinis in peluim repositis. Atq; in hac functione coli intestini supra renum pingues tunicas connexus sedulo est animaduertendus, unà cum uasorum frequenti serie intestina implicante. Vbi uerò ad ieiuni usque principium pertigeris, id perinde atque rectum, duobus uinculis intercipientes, ita ut elatius uinculum insertioni meatus uesiculæ bilis proximū sit, non autem elatius conscendat. Intestina à uentre libera baiulo alicui, quales hinc sectioni adhibemus, abluenda offeres, ut si uisum fuerit ablutorum iam tunicas & longitudinem examinare queas. Patauij & Bononiæ postquã abluta scholarumq; scamnis exporrecta essent, aliquando uesicæ instar inflari curauimus: ita enim nò solum longitudinem, quæ omnibus uix eadem est (quanquam quatuordecim ulnas ferè æquet) uerùm formam ac amplitudinem facile didicimus. Tunicas autem, intestinis ad hunc modum exporrectis, inquirere est longè facillimum, apparet enim mesenterij pars intestinis proxima, quæ ex duabus constat membranarum, una superiori, altera inferiori. Has si unguibus ab intestinis dirimes, quæ tertiam intestinorum efficiant tunicam intueberis, ac qua ratione hæc à peritonæo pendeant obseruabis. Quandoquidem mesenterij membranas paulo post à peritonæo enasci spectabis, & iam quæ hæc intestinis obuoluantur disces. Hac tunica ab intestinis distracta, obtusiori nouacula sectionem secundum intestini longitudinem duces, studiose præcauens ne id uulneres. Huius insuper sectionis labra unguibus diuelles, & absq; negotio secundam intestinorum tunicam ab intima liberabis, præcipue si id iuxta rectum moliaris, in tenuibus enim intestinis tunica nò ita facile in conspectum ueniunt.

x Vti factū est 20 fi. ad o. aut 24 fi. ad K. ubi etiam intestina reliqua à mesenterio ressecuimus. y usq; ad L. fig. 7. z 20 figura T, V. 47 fi. Z. 13 d. 15 Q. R. b Vti in 9 fi.

Intestinorum tunica quæ examinanda.

66, 7, 8 fi. gura O.

Nunc licebit intestina inuertere, atque unum eius intestini quod nos cæcum esse putamus, orificium examinare. Verùm intestinorum tunicas licebit ijs adhuc in uentre relictis interdum discindere: quanquam illis exemptis, id fieri malim. Interdum priusquam uasa in caua iecoris sede conspicua, & humiliori membrana omenti suffulta aggrediaris, necessum erit intestina ad eum quem dixi modum auferre: idq; tunc potissimum, quum publicam obibis sectionem, in qua diutius quam tibi ex usu esset, intestina forte afferuarentur. Porrò iam uenter est adeundus, quem modò quoque cum liene eximere soleo, neruis ipsius orificio insertis diligenter prius examinatis. alias enim uenter relinqueret consueui, quousque thoracis omnia essent dissecta, ut commodius ipsius orificium neruicq; examinari possent. Verùm in præsentia ut rite illum eximas docebo: quum autem gulam persequar, ut relictum debite administres subiiciam. Vnguibus itaque quantum fieri licet in homine, peritonæum à septo transuerso ad uentriculi usque superius orificium auellere conaberis, ut tertiæ uentriculi tunicae uideas principium. Quod ubi paululum à uentriculi orificio liberaueris, studebis utcumque etiam diuulsam ad uentriculi fundum deducere, ut ex tertia uentriculi tunica superiorem omenti membranam constitui orificiq; disces. Deinde acu sub superiori orificio uentriculi traiecto, uinculum sedulo nexum ipsi iniicies, paulo supra uinculum stomachum à uentriculo transuersim liberans. Nunc uentriculo ministri manu è uentre eleuato, non tamen penitus (ne uenas rumpat) exempto, inferioris omenti membranæ & mesenterij ex peritonæo originem disces, solis unguibus hanc à dorso sensim distrahendo utens, uinculis uerò pleraq; intercipientes. Primùm simul omnia quæ in cauo iecoris occurrunt, portæ scilicet uenam, arteriam, & bilis meatum, aut si lubet singulis seorsum funiculos accommodabis: post hæc arteriarum radicibus, quæ mesenterio & inferiori omenti membranæ primùm digeruntur, illa sanè arteria nò ommissa, quæ sub feminalibus arterijs orta in mesenterium fertur. Atque his omnibus unum duntaxat uinculum addi sat est, quanq; duo (ut in intestinis faciendum monuimus) iniicere nihil prohibeat: imò, idq; præcipue ad superius uentriculi orificium, plurimum conduxerit. Inductis in hunc modum uinculis, porta, & reliqua quæ inter septa sunt, ita ut uinculum in corpore maneat diuidentur, & ocyus solarum manu opificio uenter cum me

Venter et lien & omentum ac mesenterium quæ simul eximenda, ac que in eo opere obseruanda.

di. 4, 15 fi. T, V.

e Vt h diuulsam est ab l. fig. 14. f. 2 fi. Q. Q.

g Quod a modo ita facturus, ut 20 figuram parauimus. aut magis adhuc ut 22, aut 25.

*Lienis tunica
quae obseruan-
da, simul cum ip-
sius ad uentri-
culum nexu et
substantia.*

*Ventriculi ca-
pacitatis et tu-
nicarum exa-
men.*

*Seminales ar-
teriae quae obser-
uanda.*

*Cavae uenae et
arteriae ma-
gnae series, in
peritonei am-
plitudine fa-
cta, quae obser-
uanda.*

*Renis tunica
totiusque a
deo eorundem na-
turae examen.*

mesenterio, omento & liene ex uentre exempta mensae imponentur. ac statim cum omenti portio-
ne extracto liene, omenti pars lieni obnata unguibus ab illo est discerpenda, ut expendas qui
lienis tunica ab omento initium ducat. Quod uero attentissime summaque diligentia inspiciendum
sit, num meatus aliquis a liene in uentriculi orificium pertingat, quaeque uasorum hic habeatur
series, etiam si taceam, neminem ambigere reor. Caeterum ut lienis substantiam obserues, aliquot
sectiones ipsi induces, & illo inter duos asseres compresso, ipsius substantia ab illi insertis uasis
aliquot locis separabis, haecque ratione uasa aliquot sola & lienis carne enudata spectabis. Ven-
triculum uero lauandum, deinde uesicae instar inflandum dabis, ut ipsius capacitatem, quae sa-
ne est quam maxima, intuearis, & tunicas ipsius, ut in intestinis faciendum praecipimus, exami-
nes, postmodumque inuertas, ac bilis meatus insertionem in intestinum quod adhuc uentricu-
lo appendet, uideas. Porro ubi haec omnia exemeris, si quis sanguis alibi effluxerit, & quae in
uentre adhuc reliqua sunt oblitterauerit, spongia aqua copiosiori, non autem aceto imbuta, se-
mel atque iterum eluendus est. nam si lino absterferis, plus tingendo oberis. Solent enim ple-
runque exigui uasorum ductus, multa adipe & membranulis oblitati, difficulter admodum in ho-
mine reperiri, idque magis si sanguine oblitterentur. Eluto itaque sanguine, ac obiter ijs quae ad-
huc in uentre reliqua sunt absque sectione inspectis, & iecore nulla ex parte uulnerato, sed uenae
cauae gratia in corpore asseruato, primum membranulas, quae uelut uenae cauae secundam consti-
tuunt tunicam, ad sacrum usque os auellere conaberis, diligenter praecauens ne dextram semina-
lem arteriam, quae cauae corpus transcendit, simul cum membranulis adimas. Est enim haec tenuis
& membranulae modo albicans, multaque pinguedine in homine obducta. Quapropter commode
admodum feceris, si priusquam aliquid eorum quae in uentre adhuc reliqua sunt aggrediaris,
arterias seminales inquiras, ac deinde ne laedantur in reliquarum partium administratione caueas.
Ut uero id praestes accuratius, animum adhibebis dextrae seminali uenae, quae ex caua oritur:
deinde & arteriae exortui, quae inferiorem mesenterij sedem adit. Inter haec duo organa partim
ascendens, partim descendens, nitentis obtuso cultello cauam uenam ex sinistro ipsius latere ab
arteria magna dirimere, membranosis fibris, quorum interuentu haec uasa committuntur, disse-
ctis. In hoc opere duarum seminalium arteriarum radices in conspectum uenient, eaque quod illae
porrigantur commonstrabunt, si modo ab exortu eas arterias ex membranulis quibus inuol-
uuntur ad seminales uenas usque quibus tandem committuntur sedulo, nullaque in trahendo ui-
facta liberaueris. Haec ubi praestiteris, uenaeque caua & magna arteria ut commodius in conspe-
ctum ueniant, membranulis fuerint detectae, ramos quos in ipso per uentrem ductu emittunt
examinabis, ac primum uenas renum pinguibus membranulis implexas, & deinde magnae arte-
riae ac cauae propagines renibus serosum sanguinem deferentes. Horum origine citra omnem
sectionis operam inspecta, uenae cauae propaginem dextro reni propriam suis membranulis dete-
ges, & deinde renis quoque pinguem membranulam unguibus lacerans, quo pacto illi inuolui-
tur diligenter examinabis. Denudato rene urinarius meatus quae ex rene prodit, cultello est in-
quirendus: deinde & arteriae magnae propago dextrum renem accedens, quod simul integer ren-
uena & arteria & urinarij meatus principium conspiciantur. Licebit modo aut totam renis na-
turam examinare, aut quousque alia quaedam dissecueris, renem relinquere. Vt cumque uero id
modo postea ue feceris, uenae cauae, arteriaeque magnae propagines uinculis iuxta renis cauum
intercipi debent, & deinde nouacula acutiori sectio recta secundum renis longitudinem in ipsius
gibbo uersus cauum est ducenda, renisque ita bipartitus aperiendus, sanguisque, si quis sit, spongia
madente eluendus uenit. Ita enim ilico renis sinuum natura, deinde & urinarij meatus princi-
pium intuebuntur, nisi cadauer nactus fueris obesius. solet enim pinguetudo in secundo huma-
ni renis sinu collecta, impedimento esse, cur minus sinuum natura penitus secanti occurrat.
Quapropter operae precium fuerit, canis renem diligenter prius examinare, & ex illo dein hu-
manum cognoscere. Diuiso igitur secundum gibbum seu exterius latus rene, primum digito
sinus secundi in quem urina colatur latera inquires, & foraminis quod in medio ipsius, seu in
primi sinus membranei renum corporis externo latere apparet, stylum immittes, qui in urina-
rium meatum uersus uesicam facile protrudetur. Deinde ubi membranei huius corporis primi ue-
renis sinus anteriorum ramorum cum posterioribus ramis coitum, qui non procul ab externo
renis perficitur latere, obseruaueris, ut illorum ramorum ductus, & primi sinus reliquum cor-
pus & secundi sinus formam naturamque adinuenias, ea sectione diuisum & ad apertum renem
uicissim claudes & recludes, quo mutuus nuper dictorum ramorum coitus manifestius appa-
reat: dein stylum secundo sinui indes, & ubi ipsius formam expenderis, ab anterioribus primi
sinus ramis eam renis praescindes substantiam, quae posteriori illarum sedi obnascitur: a poste-
rioribus autem ramis eam adimes, quae illarum anteriori sedi continuatur, ut modo integer ap-
pareat

*h Quasi B,
B & C di-
scerperes
ab A in 1. 14
bula 19 fig.
l V: in 4. 14
bula 19 fig.*

*m Vt in 17
figura.
n 15 fi. R.*

*o 20 fig. h.
25 fig. B.*

*p 20 fi. h. i.
25 fi. g. h.
q 2 fig. f. 25
fig. d.
r 20 fi. k.*

*s 20 figura
X, Y.
t 20 fi. a, b.
22, 23 fi. m.
n. 25 T, V.
u Confer re-
nes 20 figu-
rae cum re-
nibus 22 fi.
x 20 fi. c, d.
22, 23 figu-
q, q. 25 a, c.
y Hic sectio-
nis serie dili-
genter ob-
seruabis 14
bellas figu-
rae 21.*

pareat primus sinus, cui modò stylos, quo illum adhuc exactius cognoscas, indere possis, & admirari quàm ridicula ab Anatomes professoribus de renum officio fuerint hactenus prodita. Cæterùm tunica præter pinguem membranam renem inuestiens, facile tibi occurret, si sectionis in renis gibbo ductæ labris animum adhibueris. solet enim ea tunica ibidem tunc non nihil à renis substantia abscedere, & dein promptè ad renis usque cauum unguibus diuelli, ac qualiter hæc è renis uenæ & arteriæ membranis pronascatur, conspici. Hæc ubi in dextro rene intuitus fueris, sinistrum quoque sua pingui membrana liberabis, & uenæ cauæ & arteriæ ramum uersus ipsius cauum excurrentem inuestigabis, animum priusquam aliquid diuellas, sinistræ seminali uenæ adhibens, quam ex medio uenæ ductu enasci citra sectionem utcunque conspicias. Vt uerò ritè intuearis, num à renis sinistri quoque arteria, seminale uas originem ducat, obtuso admodum cultello (nisi fortè secandi peritior fueris) membranulas à renis uena detrahes, & accuratè aliquousq; uenæ seminalis principium quoque à membranulis liberabis: dein uenam renis ab arteria nonnihil deorsum reflectes, numq; ex ipsius ductu ramus qui sinistræ seminali uenæ exporrigitur, principium obtineat, inquires. Vbi uerò hunc non inueneris, sinistro rene pari ratione atque dextro (si modò illum secuisse non suffecerit) aggresso, seminalium uasorum constructionem examinato.^b Arteriarum & c sinistræ uenæ originem iam prius indagasti, ac^d dextræ etiam uenæ principium citra sectionem à caua oriri conspicitur. Vbi igitur ortum didiceris, & uenas ad arterias usque sensim ex membranulis ipsas liberans deduxeris, si masculi obtigerit corpus, penis cutem & scortum à testibus adimes. Primum itaque à pubis osse recta sectione per penem in cute duces, & deinde eius sectionis labris hamulo aut unguibus eleuatis, cutem cum carnosâ membrana à pene^e auferes, adamussim considerans in cutis extremo ipsius cum carnosâ membrana coalitum, & carnosæ membranæ sub glande à penis corporibus abscissum. ad hæc, perpendes ipsius ad glandis radicem ligamentum, deinde & uenas cutem eam adeuntes, postremò nullam pinguedinē adipem ue inter cutem & carnosam membranam, ut neque in palpebris hîc reperiri, ac proinde leui occasione, ut illas hyatide aut inflatione penis cutem infestari. Pene detecto, & deductis cruribus à pubis osse inter inguina & sinistrum testem sectio ad podicem usque ducenda est, & deinde cum penis cute scortum à testibus & interfeminio liberandū, sectionibus semper uersus dextrum latus deductis. Quum uerò testes cute carnosâq; mēbrana nudas, ne testes suo loco moueas inuertas ue, accuratè obseruandum est. Quum primū enim cute nudati sunt, ipsorum situm, & cui nam potissimū parti uasa seminalia illis applantētur, indagare oportet, ut Naturæ discas prouidentiam, quæ testes ita collocauit, ut ipsius uasa sint tutissima, illisq; ipsi testes uelut propugnacula præponantur. Iam dextrū testem cum ipsius uasis & tunicis à sinistro digitis aut cultello dirimes, & iunctis cadaueris cruribus dextrum testem femori impones, ac mox cultello^e uenam & arteriam seminales dextri lateris, uicinis membranulis ad peritonæum usque quæ illæ procidunt, deteges, hîc primū in interiori sede peritonæi, postmodum in exteriori qualiter^h transeant solis manibus considerans. Dein stylum foramini quæ egrediuntur ui ad testis usque infimam sedem protrudes, & peritonæum usque ad foramen qua uasa transmittit diuides. Insuper secundum styli longitudinem cultello foramini quoque indito, ad humilimam usque testis sedem primam ipsius peculiarem tunicam secabis, & reposito cultello, distentaq; tunica huius à peritonæoⁱ ortum, & ualidum ad humilimam testis partem^k adnexum, præterea & testis^l musculum examinabis huius nanque natura, ductus & forma in conspectum ueniunt unâ cum gracilibus ramulis à uena & arteria in hanc tunicam numerosa serie^m excurrentibus. Hac tunica relicta, testem & uasa nunc rursus hinc inde diligentius subleuans, reuoluensq; uenam, arteriamq; ab ipsis contermino semen deferente uase ad testis usque elatioraⁿ discernes. Vt uerò uenæ arteriæq; insertionem adamussim discas, uas semen deferens à proxima testis corpori tunica est^o liberandum, non quidem uniuersum, sed ad eam usque partem quæ uenæ arteriæq; finibus est proxima. Liberabitur uerò uas ipsum facile, si transversas sectiones inter testem & uas illud ad suum usque principium acutiori nouacula duxeris. Hac siquidem administratione uasis illius anfractus, & ad testis connexū, ortumq; manifestè animaduertes. Verū nulla ipsius cavitatis, neq; quo pacto illud à teste semen assumat, in conspicio erit. Hoc enim nihil, nisi porosum quid quæ testi adnascitur referet, nullo meatu manifesto ex teste in ipsum pertinēte. Semen deferēti uase ab intimo testis inuolucro ad eum modum liberato, uenæ ac arteriæ anfractuum ramuli proximæ testis corpori tunicæ oblati melius cōspiciuntur. Vt uerò prorsus in conspectum ueniāt, sanguinem ex anfractibus ad testem comprimes, & deinde anfractibus uinculo ne sanguis refluat interceptis, testem secundum ipsius longitudinem diuidere conuenit. deinde quæ ex tunica testi proxima, & ex anfractu fine rami ad testis substantiam excurrant, qualiterq; testi ea tunica com-

Vasorum sinistrum testem perentium ortus examen.

Testis et penis à suis inuolucris detectio.

Testium situs examen.

Exterioris testis tunica et peritio, uasorumq; seminalium detectio.

Vasorum seminalium circa testem ac ipsius adeo testis examen.